LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2003:17

Konkurssilainsäädännön uudistaminen

Tiivistelmä lausunnoista

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2003:17

Konkurssilainsäädännön uudistaminen

Tiivistelmä lausunnoista

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2003

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-107-1
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä
12.6.2003

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä

Julkaisun nimi
Konkurssilainsäädännön uudistaminen. Tiivistelmä lausunnoista

Julkaisun osat
1. Johdanto
2. Lausunnonantajat
3. Yhteenveto lausunnoista
4. Yleisiä arvioita
5. Yksityiskohtaiset huomautukset
6. Muita seikkoja

Liite: Lausunnot konkurssilakiehdotuksen julkisselvityksestä

Tiivistelmä

Työryhmän mietintö konkurssilainsäädännön uudistamisesta valmistui 21.1.2002.

Oikeusministeriö pyysi 22.1.2002 lausunnon yhteensä 91 viranomaiselta ja järjestöltä, joista 63 antoi lausunnon.

Avainsanat: (asiasanat)
konkurssi, konkurssipesä, konkurssivalvonta, jakoluettelo, pesänhoitaja, konkurssiasiamies

Muut tiedot
Yhteyshenkilö oikeusministeriössä Liisa Lehtimäki

Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2003:17		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-107-1
Kokonaissivumäärä 112	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
12.6.2003

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Lagstiftningsrådet Liisa Lehtimäki	Typ av publikation Sammandrag av utlåtanden Uppdragsgivare Justitieministeriet Datum då organet tillsattes

Publikation (även den finska titeln)
Revidering av konkurslagstiftningen. Sammandrag av utlåtanden (Konkurssilainsäädännön uudistaminen. Tiivistelmä lausunnoista)

Publikationens delar

1. Inledning
2. Remissinstanser
3. Sammandrag av utlåtanden
4. Allmänna synpunkter
5. Detaljerade kommentarer
6. Övriga synpunkter

Bilaga: Utlåtanden om den offentliga utredningen som ingår i lagförslaget till konkurslagen

Referat

Arbetsgruppens betänkande om revideringen av konkurslagstiftningen blev färdigt 21.1.2002.

Justitieministeriet begärde 22.1.2002 ett utlåtande av sammanlagt 91 myndigheter och organisationer av vilka 63 gav sitt utlåtande.

Nyckelord
Konkurs, konkursbo, konkursbevakning, utdelningsförteckning, boförvaltare, konkursombudsman

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren)
Kontaktperson vid justitieministeriet Liisa Lehtimäki

Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2003:17		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-107-1
Sidoantal 112	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO 2

2. LAUSUNNONANTAJAT 3

3. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA 5

4. YLEISIÄ ARVIOITA 5

5. YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET 13

5.1. Konkurssilaki 13
1 luku. Yleisiä säännöksiä 13
2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset 15
3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset 22
4 luku. Velallisen asema konkurssissa 28
5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus 36
6 luku. Kuittaus konkurssissa 38
7 luku. Menettely tuomioistuimessa 40
8 luku. Pesänhoitaja 45
9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito 50
10 luku. Konkurssin raukeaminen ja julkisselvitys 54
11 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen 55
12 luku. Jakoluetteloehdotuksen laatiminen ja jakoluettelon vahvistaminen 64
13 luku. Konkurssipesän hallinto 68
14 luku. Velkojainkokous 75
15 luku. Konkurssipesän kirjanpito ja velat 78
16 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myynti ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset 79
17 luku. Jako-osuuksien maksaminen 85
18 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys 88
19 luku. Vahingonkorvausvelvollisuus 88
20 luku. Sovintoa koskevat säännökset 89
21 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri 91
22 luku. Erinäisiä säännöksiä 95

5.2. Laki takaisinsaannista konkurssipesään 95
5.3. Tekijänoikeuslaki 95
5.4. Laki hyödyllisyysmallioikeudesta 97
5.5. Mallioikeuslaki 97

6. MUITA SEIKKOJA 98

LIITE 99
Lausunnot konkurssilakiehdotuksen julkisselvityksestä 99
Tiivistelmä 99

1. JOHDANTO

Työryhmän mietintö konkurssilainsäädännön uudistamisesta valmistui 21.1.2002 (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2/2002). Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi konkurssilaki, jolla korvataan vuodelta 1868 oleva konkurssisääntö siihen tehtyine lukuisine muutoksineen. Uusi laki olisi konkurssia koskeva yleislaki. Lakia sovellettaisiin kaikkiin yrityksiin ja oikeushenkilöihin niiden yhteisömuodosta, toimialasta tai koosta riippumatta. Lakia sovellettaisiin myös luonnollisiin henkilöihin sekä kuolinpesiin.

Velallisen maksukyvyttömyys olisi konkurssin aloittamisen yleinen peruste. Oikeus hakea velallinen konkurssiin olisi velallisella itsellään ja velkojalla. Konkurssiin asettamisesta päättäisi tuomioistuin. Toisin kuin nykyisin, jo konkurssiin asettamisesta kuulutettaisiin. Tuomioistuin määräisi konkurssipesän omaisuutta ja hallintoa hoitamaan pesänhoitajan.

Velallisen omaisuus siirtyy konkurssin alkaessa konkurssipesän hallintaan. Omaisuus muutetaan rahaksi ja varat käytetään velkojen suoritukseksi. Lähtökohtana olisi, että velkojien on valvottava saatavansa saadakseen konkurssipesän varoista jako-osuutta. Valvontavelvollisuuteen ehdotetaan kuitenkin eräitä lievennyksiä. Tuomioistuin vahvistaisi pesänhoitajan ehdotuksen pohjalta jakoluettelon, jonka mukaan konkurssipesän varat jaetaan.

Ylintä päätösvaltaa konkurssipesässä käyttäisivät velkojat. Pesänhoitajan asema olisi kuitenkin varsin itsenäinen. Velkojan äänimäärä määräytyisi saatavan suuruuden perusteella. Myös velkoja, jolla on velallisen omaisuutta saatavansa vakuutena, voi – kuten nykyisinkin – osallistua konkurssihallintoon koko saatavansa määrällä. Panttivelkojalla säilyisi edelleen myös oikeus muuttaa panttiomaisuus rahaksi konkurssista riippumatta. Tätä oikeutta mietinnössä ehdotetaan kuitenkin rajoitettavaksi eräissä tapauksissa mahdollisimman hyvän myyntituloksen turvaamiseksi.

Uudistuksessa korostetaan velallisen asiamukaisen kohtelun merkitystä konkurssimenettelyssä. Lakiin sisältyvät myös säännökset velallisen kuulemisesta ja oikeudesta saada tietoja konkurssipesästä. Laissa määritellään, mikä omaisuus kuuluu konkurssipesään ja minkä omaisuuden velallinen saa pitää itse. Laissa säännellään velallisen velvollisuudesta myötävaikuttaa pesän selvittämiseen, konkurssista mahdollisesti johtuvista henkilökohtaisen vapauden rajoituksista, velallisen henkilökohtaisesta velkavastuusta ja konkurssista johtuvista muuhun lainsäädäntöön perustuvista toimimiskelpoisuuden rajoituksista. Näiden kysymysten merkitys on erilainen sen mukaan, onko velallinen luonnollinen henkilö vai oikeushenkilö.

Konkurssilla ei olisi veloista vapauttavaa vaikutusta. Tällä on käytännön merkitystä lähinnä vain luonnollisille henkilöille, sillä konkurssi johtaa yleensä oikeushenkilön purkautumiseen eikä velkavastuu voi toteutua.

Kuten nykyisinkin, konkurssi voitaisiin määrätä raukeamaan konkurssipesän varojen vähäisyyden vuoksi. Raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi ehdotetaan julkisselvitystä, jossa konkurssi jatkuu konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittä-

jän vastuulla. Julkisselvityksessä velalliseen ja velallisen toimintaan voidaan kohdistaa selvitystoimenpiteitä mahdollisten väärinkäytösepäilyjen vuoksi. Julkisselvityksellä on siten merkitystä talousrikollisuuden ja harmaan talouden ehkäisemisessä.

Konkurssi päättyy, kun velkojat ovat hyväksyneet pesänhoitajan antaman lopputilityksen. Konkurssi voi päättyä myös sovintoon. Lähtökohtaisesti sovinto edellyttäisi velkojien yksimielisyyttä. Tästä voitaisiin kuitenkin määrätyin edellytyksin poiketa pienimpien velkojien osalta.

Ehdotuksen mukaan konkursseja varten perustettaisiin sähköinen tietojenvälitysjärjestelmä, joka palvelisi yhteydenpitoa pesänhoitajan, velkojien, velallisen ja konkurssiasiamiehen välillä. Järjestelmän tavoitteena olisi säästää asiakirjojen kopioinnista, postituksesta ja arkistoinnista aiheutuvia kustannuksia. Järjestelmä palvelisi myös konkurssipesien hallinnon valvontaa. Järjestelmää ylläpitäisi konkurssiasiamies ja jokaisen konkurssipesän olisi liityttävä siihen.

Uuden konkurssilain vuoksi mietinnössä ehdotetaan tarkistettavaksi useita muita lakeja.

2. LAUSUNNONANTAJAT

Mietinnöstä lausunnon antoivat seuraavat viranomaiset ja järjestöt:

Sisäasiainministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetusministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Kauppa- ja teollisuusministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Työministeriö
Ympäristöministeriö

Eläketurvakeskus
Keskusrikospoliisi
Kilpailuvirasto
Kirkkohallitus
Kuluttajavirasto
Konkurssiasiamies
Konkurssiasiain neuvottelukunta
Oikeusrekisterikeskus
Patentti ja rekisterihallitus
Rahoitustarkastus
Tietosuojavaltuutettu
Valtiokonttori
Verohallitus

Kansaneläkelaitos
Suomen Pankki

Finnvera Oyj

Helsingin hovioikeus
Kouvolan hovioikeus

Helsingin käräjäoikeus
Joensuun käräjäoikeus
Jyväskylän käräjäoikeus
Tampereen käräjäoikeus
Oulun käräjäoikeus
Vantaan käräjäoikeus

Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto
Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto

Suomen Kuntaliitto

Helsingin yliopisto / oikeustieteellinen tiedekunta

Akava ry
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.

HTM Tilintarkastajat ry
Kaupan Keskusliitto
Keskuskauppakamari
KHT-yhdistys ry
Käräjäoikeustuomarit ry
Luottomiehet-Kreditmännen ry
Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry
Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Asiakastieto
Suomen Kihlakunnanvoudit ry
Suomen Kuluttajaliitto ry
Suomen Pankkiyhdistys ry
Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry
Suomen Teollisoikeudellinen yhdistys ry
Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
Suomen Yrittäjät ry
Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto TT ry
Teosto ry
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry
Työeläkelaitosten liitto

Professori Antti Jokela, Turun yliopisto

3. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA

Lausunnonantajat pitivät konkurssilainsäädännön kokonaisuudistusta tarpeellisena ja työryhmän ehdotuksia yleisesti ottaen perusteltuina. Kaikki julkisselvitykseen ja tietojenvälitysjärjestelmään kantaa ottaneet lausunnonantajat kannattivat ehdotuksia. Lausunnonantajien enemmistö otti kantaa lukuisiin mietinnön yksityiskohtiin.

Konkurssiin asettamisen osalta osa lausunnonantajista arvioi, että konkurssiin asettaminen voi pitkittyä, jolloin vaarana on, että velallinen velkaantuu lisää. Jotkut lausunnonantajat halusivat tiukentaa velallisen asemaa koskevia säännöksiä. Erityisesti ehdotus siitä, että velallinen voisi vahvistaa pesäluettelon oikeaksi allekirjoituksellaan, herätti epäilyjä siitä, että luettelon oikeellisuuteen ei suhtauduta riittävällä vakavuudella. Suomen Pankkiyhdistys vastusti voimakkaasti ehdotettua säännöstä, jonka mukaan luottolaitos ei saisi käyttää kuittaukseen velallisen käyttelytilillä olevia varoja. Useat lausunnonantajat sitä vastoin pitivät ehdotusta perusteltuna ja tarpeellisena. Suomen Asianajajaliitto arvioi pesänhoitajan tehtävien lisääntyvän ja kustannusten kasvavan ehdotuksen toteutuessa. Konkurssiasiain neuvottelukunta puolestaan totesi, että lakiehdotukseen on kirjattu suurelta osin neuvottelukunnan omaksuma hyvän pesänhoitotavan sisältö ja antama ohjeistus. Panttivelkojien oikeus osallistua myös pantin arvon kattamalla saatavan määrällä päätöksentekoon konkurssipesässä herätti voimakasta vastustusta ns. julkisvelkojien taholta (mm. työministeriö, verohallitus, työeläkevakuuttajat).

Tehtävien jakautumiseen tuomioistuimen ja pesänhoitajan kesken kiinnitettiin huomiota vähän. Tuomioistuimet arvioivat, etteivät tuomioistuinten tehtävät lisäänny. Työryhmän ehdotuksen mukaan valvontapäivä määrättäisiin jo konkurssiin asettamisen yhteydessä. Useat lausunnonantajat katsoivat menettelyn aiheuttavan turhaa työtä velkojille ja pesänhoitajille, koska merkittävä osa konkursseista raukeaa. Jälkivalvontamahdollisuuden laajentaminen nykyisestä jakoi lausunnonantajien mielipiteitä.

Julkisselvitystä koskevista lausunnonantajien kannanotoista on konkurssiasiamiehen toimistossa laadittu tiivistelmä erikseen, ja se on liitetty oheen.

4. YLEISIÄ ARVIOITA

Sisäasiainministeriö puuttuu lausunnossaan ainoastaan konkurssin julkisselvitystä koskevaan ehdotukseen.

Valtiovarainministeriö pitää merkittävänä, että pitkään valmistellusta konkurssilainsäädännön kokonaisuudistuksesta on nyt valmistunut ehdotus.

Opetusministeriön mukaan uusi konkurssilaki on erittäin tarpeellinen. Nykyinen lainsäädäntö on vanhentunut ja muutosten vuoksi myös vaikeaselkoinen. Euroopan yhteisön säännökset taloudellisten etujen turvaamisesta tai varojen käytöstä jäsenmaissa sekä muut kansainväliset varainsiirrot edellyttävät selkeää ja ajan tasalla olevaa lainsäädäntöä. Esimerkiksi yhteisön säännökset talousarvion varojen käytöstä jäsenmaissa edellyttävät kansallista lainsäädäntöä varojen myöntämisen, käytön, valvonnan, tarkastusten ja erityisesti takaisinperinnän kannalta. Ope-

tusministeriön hallinnonalalla tämä koskee muun muassa EU:n rakennerahastovaroja.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää ehdotettua konkurssilakia tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää konkurssilainsäädännön uudistamista ehdotetulla konkurssilailla kannatettavana ja tarpeellisena voimassa olevan lainsäädännön vanhentuneisuuden takia ja ottaen huomioon muu maksukyvyttömyyslainsäädäntö.

Kauppa- ja teollisuusministeriö kannattaa konkurssisäännön korvaamista uudella lailla. Vanhentuneiden säännösten ajan tasalle saattaminen ja yhtenäistäminen on myös elinkeinoelämän kannalta tärkeää. Ehdotuksen tavoitteiden, muun muassa selkeän ja joustavan sekä kansainvälisesti toimivan lainsäädännön luomisen voidaan katsoa täyttyvän ehdotetulla lailla hyvin. Erillisen konkurssilain säätämistä ministeriö pitää oikeansuuntaisena. Yhtenäisen maksukyvyttömyysmenettelyn luomiselle ei nykyisellään ole tarvetta. EU-maissa yleensäkin on tarpeen edelleen parantaa elinkelpoisten yritysten selviämismahdollisuuksia ja tukea yrittäjiä, joilla on mahdollisuuksia aloittaa uudestaan liiketoiminta epäonnistumisen jälkeen. Myös vähävaraisia konkursseja koskevat muutokset ovat perusteltuja. Kuten yleensä EU-maissa, ylintä päätösvaltaa konkurssipesissä käyttäisivät velkojat, mikä on luonteva lähtökohta yritystoiminnan harjoittamisen kannalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää lain uudistamista ilmeisen tarpeellisena vanhentuneiden säännösten ajantasaistamiseksi. Ministeriössä selvitetään, millä tavoin konkurssilain säännökset heijastuvat vakuutusalaa koskevaan erityissääntelyyn.

Työministeriö toteaa, että tavoitteena on ollut valmistella selkeä, ennakoitava ja joustava konkurssilaki, joka ottaa huomioon erilaisia ja erikokoisia velallisia koskevat erityistarpeet. Ehdotus on onnistunut hyvin näissä tavoitteissaan. On hyvä, että konkurssilakiin ei liitetä muuta maksukyvyttömyyslainsäädäntöä. Työministeriö pitää kuitenkin panttivelkojan asemaa suhteessa etuoikeudettomiin velkojiin liian vahvana. Konkurssimenettelyllä ehdotuksessa tarkoitetaan konkurssiin asettamisen ja tuomion sekä asettamisen ja lopputilityksen välistä aikaa. Hyvä olisi, jos konkurssimenettely määriteltäisiin laissa tai perusteluissa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Ympäristöministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotuksen johdosta.

Eläketurvakeskus pitää laajaa konkurssilainsäädännön uudistamista kokonaisuudessaan perusteltuna ja hyvänä. Eläketurvakeskus toteaa, ettei ehdotuksessa esitetä muutoksia panttisaatavien etuoikeusasemaan eikä siihen, missä laajuudessa panttiomaisuus vastaa konkurssipesän kustannuksista. Näin toteutettuna etuoikeudettomien velkojien asema jää kohtuuttoman heikoksi.

Keskusrikospoliisi pitää konkurssilainsäädännön uudistamista ajankohtaisena ja välttämättömänä.

Kilpailuvirasto toteaa lausuntonaan, ettei sillä ole huomautettavaa ehdotuksesta.

Kirkkohallitus esittää lausunnossaan 1 luvun 3 §:ää tarkistettavaksi.

Kuluttajavirasto kiinnittää lausunnossaan huomiota ehdotuksen eräisiin yksityiskohtiin, jotka koskevat kuluttajan asemaa suhteessa konkurssipesään.

Konkurssiasiamiehen toimisto pitäytyy lausunnossaan siihen mietinnön osaan, jossa käsitellään konkurssiasiamiehen tehtäviä.

Konkurssiasiain neuvottelukunta toteaa, että neuvottelukunnan omaksuma hyvän pesänhoitotavan sisältö ja antama ohjeistus on pääosin otettu huomioon lakiehdotuksessa.

Oikeusrekisterikeskus käsittelee lausunnossaan sen ylläpitämää konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriä sekä lakiin ehdotettua tietojenvälitysjärjestelmää. Oikeusrekisterikeskuksen mielestä olisi asianmukaisempaa siirtää konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa asetuksessa olevat säännökset uuteen erilliseen lakiin konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä.

Patentti- ja rekisterihallitus puuttuu lausunnossaan PRH:n rekisteröintitehtäviä koskeviin ehdotuksiin.

Rahoitustarkastuksen mielestä konkurssilainsäädännön uudistuksella saavutetaan sille valmistelussa asetetut tavoitteet. Rahoitustarkastus puoltaa ehdotusta ja katsoo, että sen toteuttamisella poistetaan onnistuneesti niitä puutteita, jotka osin johtuvat siitä, että konkurssisääntö on 1800-luvulta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa käsitellään konkurssimenettelyyn liittyvää henkilötietojen käsittelyä ja konkurssipesään kuuluvien henkilörekisterien käsittelyä.

Valtiokonttori pitää konkurssisäännön korvaamista uudella laajalla ja kattavalla yleislailla tarkoituksenmukaisena ja uudistusta kokonaisuudessaan perusteltuna ja tervetulleena. Positiivisina seikkoina Valtiokonttori pitää erityisesti julkisselvityksen mahdollisuutta, sähköisen tiedonvälityksen ja esimerkiksi velkojain etäkokouksen käyttöä. Panttivelkojan asema on kuitenkin omiaan syrjäyttämään etuoikeudettomien velkojien konkurssisaatavia. Etuoikeudettomiin velkojiin lukeutuu Valtiokonttori.

Verohallitus toteaa, että ehdotuksessa konkurssilainsäädäntö on säilytetty pääosin ennallaan. Lainsäädäntöä on modernisoitu ja teksti saatettu kielellisesti tähän päivään sopivaksi. Jotkut muutosehdotukset ovat kuitenkin epätarkoituksenmukaisia. Konkurssimenettelyyn on lisätty joustavuutta lisääviä säännöksiä siinä määrin, että menettely voi pitkittyä, jolloin kustannukset kasvavat ja jako-osuudet pienenevät nykyisestä. Velallisen asemaa suhteessa velkojiin on parannettu. Pesänhoitajan aseman vahvistaminen johtaa jossain määrin pesänhoitajan toimien valvontatehtävän siirtymiseen yhä enemmän velkojilta konkurssiasiamiehelle. Panttivelkojan asema on säilytetty erittäin vahvana, mitä ei voida pitää muihin etuoikeudettomiin velkojiin nähden nykytilanteessa oikeudenmukaisena.

Kansaneläkelaitos pitää ehdotusta perusteltuna ja tarpeellisena. Muutoksilla pyritään selkeyttämään ja helpottamaan käytännön toimintaa. Toimiva konkurssimenettely on tärkeää myös Kansaneläkelaitoksen maksamien etuuksien kannalta. Uusi tietojenvälitysjärjestelmä hyödyttää Kansaneläkelaitosta, kun tarvitaan konkurssiin liittyviä tietoja etuusasian käsittelyssä. Ehdotetut muutokset eivät edellytä muutoksia Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemiin etuuslakeihin.

Suomen Pankki pitää uutta konkurssilakia tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena.

Finnvera Oyj katsoo, että on paikallaan laatia uusi yhtenäinen nykyaikainen lainsäädäntö konkurssimenettelystä.

Helsingin hovioikeus toteaa, että osittaisuudistuksista huolimatta konkurssisäännön kieliasu on vanhentunut ja vaikeaselkoinen. Tämänkin vuoksi konkurssilainsäädännön kiireellinen kokonaisuudistus on useassa yhteydessä todettu välttämättömäksi. Myös konkurssien kansainvälistyminen on peruuttamatonta. EY:n asetus maksukyvyttömyysmenettelystä vaatii rinnalleen kehittyneen ja selkeän kansallisen sääntelyn. Puute on, ettei konkurssin ja muiden maksukyvyttömyysmenettelyjen keskinäistä suhdetta ole määritelty konkurssilaissa. Hovioikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn arvioon, jonka mukaan kokonaisuutena lailla ei olisi suurta vaikutusta tuomioistuimen työmäärään konkurssiasioissa.

Kouvolan hovioikeus pitää konkurssilainsäädännön kokonaisuudistusta tarpeellisena. Osittaisuudistusten takia ja osin oikeuskäytännön muovaamana konkurssisääntö on kuitenkin varsin hyvin soveltunut lähes 150 vuotta säätämisensä jälkeen ajan tarpeisiin. Se on kuitenkin kielellisesti ja lainsäädäntöteknisesti vaikeaselkoinen ja epäyhtenäinen. Lakiehdotuksessa menettelyä on pyritty jossakin määrin yksinkertaistamaan ja tuomioistuimen tutkimisvelvollisuutta vähentämään. Tätä kehityssuuntaa on pidettävä oikeana. Velkojien intressissä on huolehtia konkurssipesän hallinnosta ja realisoinnista mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

Helsingin käräjäoikeuden mielestä ehdotuksessa on konkurssia ja konkurssimenettelyä koskevat säännökset koottu johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Ehdotetun konkurssilain kieliasu on selvä ja nykyaikainen. Ehdotus ei aiheuta merkittäviä muutoksia konkurssimenettelyyn eikä velkojien tai velallisen asemaan. Eräitä tuomioistuimelle kuuluvia toimenpiteitä on perustellusti siirretty pesänhoitajalle. Tuomioistuimelle on säädetty toimenpiteitä, joita sillä ei aikaisemmin ole ollut. Toimenpiteet näyttävät siltä, että ne eivät ainakaan olennaisesti lisää työmäärää.

Joensuun käräjäoikeuden mielestä ehdotus on toteuttamiskelpoinen. Se ei lisää tuomioistuimen työtä eikä aiheuta lisäkustannuksia. Ehdotus vahvistaa ja kehittää edelleen 1990-luvulla konkurssisääntöön tehtyjä muutoksia.

Jyväskylän käräjäoikeus katsoo, että kun koko laki uudistetaan, kokonaisuudesta tulee johdonmukainen.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä kyseessä on kannatettava ja tarpeellinen uudistus. Käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa uudistuksen isoista linjoista, jotka noudattavat ainakin käräjäoikeusmenettelyn osalta huomattavalta osin käytännössä vakiintunutta menettelyä.

Oulun käräjäoikeus pitää mietintöä varsin kattavana sekä asiantuntevasti ja perusteellisesti laadittuna. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan tuomioistuinten tehtävät saattavat lisääntyä. Tässä käräjäoikeus ei voi yhtyä työryhmän käsitykseen. Jos konkurssiin asettamisperusteet toteutuvat esitetyssä muodossaan, se merkitsee aivan ilmeisesti tuomioistuinkäsittelyn monimutkaistumista. Lakiesityksessä on useissa kohdin mahdollistettu tietyn kysymyksen saattaminen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Nämä voivat olla paitsi muutoin, uusina asiatyyppeinä vaikeastikin ratkaistavia.

Vantaan käräjäoikeus pitää ehdotuksia yleisesti ottaen onnistuneina. Useat tärkeät seikat sanotaan kuitenkin vain perusteluissa. Jossain määrin lakiteksti tai perustelutkaan eivät ole täsmälliset. Tuomioistuinten tehtävät vähenevät jossain määrin, kun velkojainkuulustelua ei järjestettäisi ja pesäluettelo vahvistettaisiin tuomioistuimessa vain pesänhoitajan sitä vaatiessa. Jossain määrin tehtävät lisääntyvät, mm. panttiomaisuuden myynnin kieltämistä ja myyntilupaa koskevien hakemusten johdosta. Tuomioistuimen kuuluttamisvelvollisuus lisääntyy eri vaiheissa.

Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto tuo esiin, että uudessa konkurssilaissa yleistäytäntöönpanon ja erillistäytäntöönpanon suhde tulisi päälinjoiltaan säilyttää nykyisellään. Ulosottotoimen resurssit ovat liian vähäiset ottamaan vastaan uusia mittavia realisointitehtäviä.

Tampereen kaupungin ulosottoviraston mielestä ehdotus vaikuttaa yleisesti ottaen onnistuneelta.

Suomen Kuntaliitto toteaa, että ehdotuksessa on esitetty lain uudistamisen yleiseksi tavoitteeksi selkeän ja ennakoivan konkurssilain säätäminen. Konkurssimenettelyn tulee olla mahdollisimman tehokasta ja tuloksellista sekä läpinäkyvää. Lainsäädännön tulee osaltaan turvata rahoitus- ja vakuusjärjestelmän toimivuus sekä ottaa asianmukaisesti huomioon myös velallisen edut ja oikeudet. Lisäksi uudistuksen tavoitteena on ollut velallisen ja konkurssihallintoon kohdistuvien selvittely- ja valvontamahdollisuuksien kehittäminen sekä konkurssimenettelyyn liittyvien osapuolten välisen yhteydenpidon ja tiedonsaannin parantaminen tietotekniikkaa hyödyntämällä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää ehdotusta välttämättömänä osana maksukyvyttömyyslainsäädännön kokonaisuudistusta, joka on ollut eri hankkeina vireillä jo varsin pitkään. Uutta konkurssilakia voidaan pitää tämän työn eräänlaisena päätepisteenä ja oikeushistoriallisestikin huomattavana lainsäädäntöhankkeena. Mietintö edustaa kokonaisuutena modernia lainsäädäntötapaa. Maksukyvyttömyysmenettelyjen järjestelmä säilyisi nykyiseen tapaan niin sanottuna erillismenettelyjärjestelmänä. Konkurssia ei yhdistetä maksukyvyn palauttamiseen tähtääviin menettelyihin, yrityksen saneeraukseen ja yksityishenkilön velkajärjestelyyn. Kuten ehdotuksessa todetaan, menettelyillä on kuitenkin käytännössä läheinen yhteys toisiinsa. Merkittävä oikeuspoliittinen kysymys on, pyritäänkö tämän yhteyden hallitsemiseen kokonaan uudella järjestelmällä, jossa menettelyt olisivat sulautettuja toisiinsa, vaiko pääasiassa oikeuskäytännössä kehittyvillä periaatteilla ja erityissäännöksillä. Tiedekunta katsoo, että tässä vaiheessa on tärkeämpää saada konkurssilainsäädännön uudistus voimaan kuin valmistella täysin uusi järjestelmä. Myös kansainvälisissä insolvenssilainsäädäntöä koskevissa

suosituksissa (IMF, UNCITRAL) on pidätytty ottamasta ehdotonta kantaa erillis- tai yhtenäismenettelyn puolesta. Selvästi suurin osa konkursseista on edelleen myös puhtaasti kansallisia. Mietinnössä keskitytäänkin järkevällä tavalla kysymyksiin, jotka ovat olennaisia valtaosassa konkursseja. Tiedekunta pitää hyvänä, että konkurssilakiin sijoitetaan tarpeellinen informaatio eurooppaoikeuden vaikutuksista.

Akava ry katsoo, että ehdotettu kokonaisuudistus on konkurssilainsäädäntöä selkeyttävä ja siten kannatettava. Yhdistys esittää palkkasaatavien etuoikeuden palauttamista, sillä nykyinen järjestelmä suorastaan houkuttelee työnantajia jättämään ensimmäisenä palkat maksamatta. Erityisen vaikeassa asemassa ovat palkkatoimitusjohtajien palkkasaatavat.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry katsoo, että lakiehdotus lisäisi lainsäädännön selkeyttä ja ennakoitavuutta. Tärkeätä myös on, että lainsäädäntö saadaan nykyaikaiseksi kaikilta osin ja että uuden julkisselvityksen avulla konkurssiin liittyviä väärinkäytöksiä voidaan tutkia nykyistä laajemmin.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund – SLC katsoo, että ehdotuksen toteuttamisella konkurssilainsäädäntö tulee selkeämmäksi ja ennustettavammaksi, mikä hyödyttää elinkeinoelämää.
HTM-tilintarkastajat ry pitää uutta konkurssilainsäädäntöä selkeänä kokonaisuutena, joka vie kehitystä oikeaan suuntaan. Kirjanpidon ja tilintarkastuksen osalta esitystä voidaan pitää keskeneräisenä. Olennaisin puute on, ettei ehdotus selvästi velvoita kirjanpidon jatkuvuuden noudattamiseen. Yhdistys toteaa, että konkurssikustannuksia on joiltain osin korvattu julkisista varoista. Mahdollisuuksien mukaan tämä tulisi ulottaa myös kattavan kirjanpidon aiheuttamiin kustannuksiin.

Kaupan Keskusliitto kannattaa kokonaan uuden konkurssilain säätämistä, koska konkurssisääntö, vaikka sitä on usein muutettu, ei enää vastaa nykyajan tarpeita. Kannatettavaa on myös pitää konkurssin asettamisen edellytykset samansisältöisinä muiden pohjoismaiden lainsäädännön kanssa.

Keskuskauppakamari ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto (TT) pitävät hanketta kannatettavana ja pääosin onnistuneena. Säännökset konkurssiin asettamisen edellytyksistä vaikeuttaisivat joissakin tapauksissa konkurssimenettelyä ja perusteluja on täsmennettävä tarpeettomien epäselvyyksien välttämiseksi. Lakiehdotusta valmisteltaessa tulisi vielä pohtia, voitaisiinko takaisinsaantilakiin liittyviä epäkohtia korjata konkurssilain säätämisen yhteydessä.

KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry pitää luonnollisena ja suotavana kehitystä, jossa globaalilla tasolla ja erityisesti EU:n piirissä kehitetyt säännökset ja normit tuodaan kansalliseen lainsäädäntöön. On myös hyvä, että kansalliseen lainsäädäntöön tähtäävä työ tapahtuu pohjoismaisella tasolla ja yhteistyössä, jotta kansallinen lainsäädäntö mahdollisimman hyvin toimisi neutraalisti ja tarkoituksenmukaisesti. Konkurssilainsäädännön uudistamiseen tähtäävä työ on edennyt juuri tällä tavalla. Mietinnössä näkyy myös pyrkimys lisätä selkeyttä. Yhdistys toivoo samansuuntaista menettelyä myös tilintarkastuksen ja kirjanpidollisten kysymysten osalta.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää konkurssilainsäädännön uudistamistarvetta ilmeisenä. Konkurssisääntö on vaikeaselkoinen ja konkurssioikeus on jäänyt liikaa käytännön varaan. Lakiehdotus tuo parannuksen, jonka jälkeen voidaan ennakoida entistä useampia tilanteita. Moni asia tulee kuitenkin säännellyksi vain ehdotuksen perustelujen kautta. Ehdotuksessa ei ole valittu vaihtoehtoa, jossa pesänhoitaja tekisi jakoluetteloratkaisun, jota moitittaisiin tuomioistuimessa. Yhdistyksen mielestä tähän tulisi pyrkiä, mutta se ei aikataulusyistä liene mahdollista.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. esittää ehdotuksesta vain yksityiskohtaisia huomautuksia.

Oikeushallinnon Henkilökunta OHK ry kiinnittää huomiota siihen, että jos laki aiheuttaa toimistohenkilökunnalle aiempaa enemmän työtehtäviä tai vaatii uudenlaista osaamista, ministeriön tulee huolehtia henkilökunnan koulutuksesta ja työajan seurannasta.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry pitää konkurssisäännön uudistamista perusteltuna. Esitys ei merkitse suuria sisällöllisiä muutoksia nykytilanteeseen. Monissa kohdissa se selkeyttää säännöksiä ja saattaa ne helposti luettavaan muotoon. Pääsääntönä tulisi edelleen olla, että konkurssi yleistäytäntöönpanona syrjäyttäisi erillistäytäntöönpanon. Ulosottotoimen hyödyntäminen konkurssien selvittämisessä saattaisi sinänsä olla hyödyllistä. Keskustelua on käyty siitä, tulisiko ulosotolla olla suurempi rooli esim. raukeavien konkurssipesien selvittämisessä. Erityisesti ulosoton erikoisperinnän ja viranomaisyhteistyönä tapahtuvan harmaan talouden tutkinnan näkökulmasta tällainen rooli voisi olla perusteltu. Tapauksissa, joissa ulosotto on jo tutkinut pitkään velallisen taloudenpitoa, tämä tietous voisi olla hyödynnettävissä nykyistä paremmin. Ongelmana tällä hetkellä on lähinnä resurssipula.

Suomen Asianajajaliiton mielestä ehdotus lisää merkittävästi pesänhoitajan harkintavaltaa konkurssimenettelyssä. Harkintavallan lisääminen on sinänsä puolustettavissa. Se on kuitenkin omiaan aikaansaamaan tarpeettomia riitoja pesänhoitajien ja yhteistyöhön vastahakoisen velallisen välillä. Liiton mukaan konkurssimenettelystä säädettäessä tulisi pitäytyä melko ehdottomissa säännöksissä, jotka jättäisivät vain vähän harkintavaltaa.

Suomen Asiakastieto Oy:n mielestä lakiesitys on kokonaisuutena hyvin valmisteltu.

Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n lausunto vastaa Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:n lausuntoa.

Suomen Kuluttajaliitto ry kannattaa työryhmän esitystä. Se selkeyttää ja yksinkertaistaa konkurssimenettelyä myös velallisen näkökulmasta.

Suomen Pankkiyhdistys pitää ehdotusta pääosin hyvänä ja onnistuneena. Se sisältää monia nykytilaa ja –käytäntöä selventäviä ja täydentäviä seikkoja, jotka ovat kannatettavia. Pankkiyhdistys on huolestunut siitä, että viimeisten kymmenen vuoden aikana maksukyvyttömyyslainsäädännön kehityksen suunta on ollut jatkuvasti vakuusvelkojien asemaa ja yritysomaisuuden vakuutena käyttöä heikentävä. Käytännössä kehitys on näyttäytynyt vakuusvelkojille kertyneen jako-osuuden

suhteellisena pienentymisenä. Ehdotuksessa sama suunta jatkuisi. Esimerkkeinä ovat mm. pantin myynnin vastoin pantinhaltijan tahtoa mahdollistavat ja toisaalta pantinhaltijan myyntimahdollisuuksia rajoittavat säännökset, luottolaitosta koskeva kuittauskielto, takautumissaatavaa koskeva äänestysrajoitus sekä pantinhaltijoiden kustannusten lisääminen sälyttämällä huomattava osa pesänhoitajan palkkiota eli pantin myyntitointa koskeva osuus katettavaksi pantin myyntihinnasta. Lainsäädännön kehityksen suunta on aiheuttanut sen, että pankkien on oltava jatkossa entistä tarkempia rahoituskohteita valitessaan. Tämä heijastuu erityisesti pienillä pääomilla toimivien tai toimintaansa aloittavien yritysten rahoituksen saantimahdollisuuksiin ja rahoituksen hintaan. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä tulisi huomioida myös rahoituksen marginaaleihin korotuspaineita lisäävä, valmisteilla oleva Baselin komitean työhön perustuva pankkien uusi vakavaraisuusmalli.

Suomen Perimistoimistojen Liitto esittää ehdotuksesta vain yksityiskohtaisia huomautuksia.

Suomen Rahoitusyhtiöiden yhdistys ry:n yleiset kannanotot vastaavat edellä selostettuja Suomen Pankkiyhdistyksen kannanottoja.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry toteaa, että ehdotetussa konkurssilaissa ei ole nimenomaisia immateriaalioikeuksia koskevia säännöksiä. Kun otetaan huomioon immateriaalioikeuksien lisääntynyt merkitys ja arvo yhteiskunnassa, on selvää, että mainitunlaiset oikeudet tulevat yhä enenevässä määrin edustamaan merkittävää osaa konkurssipesien omaisuuseristä. Yhdistys esittää pohdittavaksi, tulisiko immateriaalioikeuksien asemaa nimenomaisella tavalla korostaa ja pohtia lain 5 luvussa.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto pitää konkurssilain kokonaisuudistusta tarpeellisena, vaikka monet keskeiset konkurssiin liittyvät asiat onkin toteutettu osittaisuudistuksin. Konkurssiin asettamista koskeviin uudistusehdotuksiin liittyy kuitenkin huomattavaa oikeudellista epävarmuutta. Säännöksiä ja niiden perusteluja ei tältä osin voida pitää riittävän selkeinä, vaan ne vaativat huomattavaa muokkaamista. Muutoin on vaarana, että maan tuomioistuimet voivat soveltaa tilapäisen maksukyvyttömyyden käsitettä hyvinkin eri tavoin aiheuttaen konkurssiprosessin tarpeetonta pitkittymistä ja lisäkustannuksia. Lisäksi velkojien luottotappiot kasvavat. Esityksessä jätetään voimaan nykyisin noudatettavat periaatteet, jotka ovat johtaneet ns. vakuudettomien velkojien huomattavan heikkoon asemaan konkurssipesissä tehtävässä päätöksenteossa. Tämä konkurssimenettelyyn liittyvän intressien ja tosiasiallisen aseman epätasapaino tulisi uudistuksessa korjata. Jos konkurssiin asettamista vaikeutetaan nykyisestä, yhteiskunnan asettamat maksuvelvoitteet kohdistuvat lakisääteisistä velvoitteistaan huolehtivien kansalaisten ja yritysten maksettaviksi. Etuoikeuksien poistaminen vuonna 1993 siirsi jo osaltaan kannattamattoman yritystoiminnan aiheuttamaa kustannusrasitusta muiden yritysten maksettaviksi.

Suomen Yrittäjät toteaa käytännön osoittaneen, ettei konkursseissa juuri kerry jaettavaa etuoikeudettomille saataville. Näiden saatavien jako-osuudet konkursseissa lisääntyivät tosin vähäisessä määrin, kun etuoikeusjärjestelmä uudistettiin. Etuoikeudettomille saataville kertyvää määrää ei ole mahdollista lainsäädäntöteitse kasvattaa heikentämättä panttivelkojen asemaa, millä taas voisi olla huomattava

vaikutus rahoituskysymyksiin. Näin ollen konkurssi ei ole niinkään keino saada suorituksia maksamattomille saataville kuin keino selvittää jälkikäteen velallisen toiminnan asianmukaisuutta ja velallisen puolesta toimineiden henkilöiden mahdollista vastuuta. Tässä mielessä tehokkaasti toimiva konkurssimenettely on myös omiaan ehkäisemään taloudellisia väärinkäytöksiä. Suomen Yrittäjien mielestä on korkea aika ajanmukaistaa ja täydentää konkurssia koskeva lainsäädäntömme nykyoloihin soveltuvaksi. Oikea ratkaisu on, ettei nyt pyritä yhdistämään suhteellisen tuoreita eri maksukyvyttömyysnormistoja yhdeksi laiksi, vaan laaditaan ehdotetulla tavalla lähinnä likvidaatiokonkurssia koskeva laki. Ehdotettu laki on laadittu suurelta osin kehittynyttä konkurssikäytäntöä vastaavalle pohjalle samalla kuitenkin korjaten erinäisiä puutteita. Lakiehdotus on jaoteltu havainnollisuutta lisäävällä tavalla. Ehdotusta voidaan kokonaisuutena pitää onnistuneena.

Teosto ry kannattaa uudistuksen keskeisiä kysymyksiä: konkurssimenettelyn julkisuuden lisäämistä ja mahdollisuutta julkisselvitykseen, jolla turvattaisiin yleiset selvitys- ja valvontaintressit.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:n lausunto koskee ehdotusta tekijänoikeuslain 28 §:n muuttamiseksi.

Työeläkevakuuttajat TELA pitää ehdotusta konkurssilainsäädännön uudistamisesta tarpeellisena ja ehdotusta pääosin selkeänä sekä teknisesti johdonmukaisena.

Professori Antti Jokela toteaa, että konkurssilainsäädännön kokonaisuudistus on tarpeen, koska vanhaan konkurssisääntöön eri aikoina tehdyt muutokset ovat tehneet sen säännöstöstä varsin vaikeaselkoisen ja epäyhtenäisen kokonaisuuden. Pääosin ehdotetut säännökset ovat asianmukaisia ja tarpeellisia. Lakia voitaisiin kuitenkin selkeyttää karsimalla ja yhdistämällä mahdollisuuksien mukaan joitakin lukuja ja yksittäisiä lainkohtia. Yleisperusteluissa selvitetään lyhyesti kansainvälistä maksukyvyttömyysoikeutta ja muualla voimassa olevaa lainsäädäntöä. Erityisesti muiden Pohjoismaiden osalta Jokela olisi odottanut yksityiskohtaisempaa vertailevaa selvitystä. Tosin tällaista vertailua on myöhemmin mietinnön eri kohdissa. Yksityiskohtaiset perustelut ovat yleisesti ottaen riittävän informatiivisia ja selkeitä. Velkajärjestelyn ja saneerauksen erillisyys uudesta konkurssilaista lienee perusteltua, mutta etuoikeuksien ja takaisinsaannin osalta asiaa kannattaisi vielä harkita siitä huolimatta, että näitä koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi myös saneerausmenettelyssä ja ulosotossa. Konkurssimenettelyn osalta muutokset ovat perusteltuja. Ne joustavoittavat menettelyä ilman, että velallisen tai velkojien oikeussuoja kärsii.

5. YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET

5.1. Konkurssilaki

1 luku. Yleisiä säännöksiä

Työryhmän ehdotus 2 §

Lain soveltaminen

Tämän lain säännöksiä sovelletaan, jollei muualla laissa toisin säädetä tai vieraan valtion kanssa ole toisin sovittu.

Tämän lain estämättä noudatetaan Euroopan yhteisön asetusta maksukyvyttömyysmenettelyistä (EY 1346/2000) asioissa, joissa on asetuksessa tarkoitettu liittymä sellaiseen toiseen jäsenvaltioon, johon asetusta sovelletaan.

Velkojien maksunsaantijärjestyksestä ja takaisinsaannista konkurssipesään sekä konkurssipesien hallinnon valvonnasta säädetään erikseen.

Kuluttajaviraston mielestä ehdotuksessa tulisi tulkintaongelmien poistamiseksi nimenomaisesti ilmaista, miten konkurssilaki suhtautuu velkajärjestelyn hakemiseen.

Helsingin hovioikeus toteaa, että ehdotettua lakia olisi sovellettava, ellei muualla laissa toisin säädetä. Säännös viittaa yleisperusteluissa mainittuihin eräisiin lakeihin sekä yksityishenkilön velkajärjestelylakiin ja yrityssaneerausmenettelyä koskevaan lakiin. Suora viittaus näihin lakeihin selventäisi säännöksen sisältöä. Ainakin ehdotuksen perusteluissa olisi selvennettävä asiantilaa. Kun yksityishenkilön velkajärjestelyä tai yrityssaneerausta koskeva hakemus johtaa kyseisten lakien mukaan konkurssihakemuksen lykkäämiseen, olisi asianmukaista, että vastaava säännös olisi kirjattu myös uuteen konkurssilakiin. Lakiin olisi myös syytä ottaa viittaus muutoksenhaun merkityksestä konkurssiasian käsittelemiselle ja menettelyn jatkumiselle, kun saneerausmenettelyä koskeva hakemus on alioikeudessa hylätty.

Työryhmän ehdotus 3 §

Konkurssikelpoisuus

Konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö sekä yhteisö, säätiö ja muu oikeushenkilö. Oikeushenkilö voidaan asettaa konkurssiin silloinkin, kun se on poistettu asianomaisesta rekisteristä tai purettu. Myös kuolinpesä ja konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin.

Konkurssiin ei voida asettaa valtiota, Ahvenanmaan maakuntaa, kuntaa, kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä, valtion liikelaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta, evankelisluterilaista tai ortodoksista kirkkoa taikka niiden seurakuntaa.

Maa- ja metsätalousministeriö tuo esiin, että nykyisin metsäkeskusten ja metsätalouden kehittämiskeskuksen Tapion konkurssikelpoisuudesta on epäselvyyttä ja säännöksen yksityiskohtaisia perusteluja voitaisiin täydentää tältä osin.

Verohallitus toteaa, että perustelujen mukaan "muulla oikeushenkilöllä" tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia yksiköitä, joilla on erillisvarallisuus ja joiden oikeuskelpoisuuden oikeusjärjestelmä tunnustaa. Määritelmä "muusta oikeushenkilöstä" jää melko avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Perustelujen mukaan verovelvollisuus tai muu lakisääteinen velvollisuus ei sellaisenaan välttämättä ole osoitus konkurssikelpoisuudesta. Kansainvälistyminen seurauksena ulkomaiset yhteisöt perustavat enenevässä määrin Suomeen toimintaansa varten ns. sivuliikkeitä eli ulkomaisella yhteisöllä on Suomessa tulo- ja varallisuusverolain 13 a §:ssä säädetty kiinteä toimipaikka. Sivuliikkeellä on Suomen verolainsäädännön mukaan omat tulot ja oma varallisuus ja liike on Suomessa harjoittamastaan liiketoiminnasta Suomen verotuksen alainen. Sivuliikkeen tulisi olla Suomessa konkurssikelpoinen, mutta oikeuskäytännössä näin ei ole katsottu.

Kirkkohallitus ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täydennettäisiin lisäämällä siihen seurakuntayhtymä, joka on oma erillinen juridinen henkilö.

Helsingin hovioikeuden mielestä säännös konkurssikelpoisuudesta on asianmukainen ja selkeä.

Suomen Kuntaliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että lakiin sisällytetään säännös siitä, ettei konkurssiin voida asettaa kuntaa, kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä ja hyväksyy säännöksen perusteet.

Työryhmän ehdotus 6 §

Velkavastuu konkurssin jälkeen

Velallinen vastaa niistä konkurssisaatavista, joille ei konkurssissa kerry täyttä suoritusta, myös sillä omaisuudella, jonka velallinen vastaisuudessa saa, jollei velkojan kanssa toisin sovita.

Finnvera Oyj ehdottaa poistettavaksi tarpeettomina sanat ”jollei velkojan kanssa toisin sovita”.

2 luku. Konkurssiin asettamisen edellytykset

Työryhmän ehdotus 1 §

Maksukyvyttömyys konkurssin edellytyksenä

Konkurssiin voidaan asettaa velallinen, joka on maksukyvytön, jollei tässä laissa tai muulla ole toisin säädetty.

Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että velallinen on muuten kuin tilapäisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä.

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa siitä, että viljelijöiden tuloista huomattava osa muodostuu nykyisin tulotuista. Tukia haetaan keväällä ja ne maksetaan syksyllä tai seuraavan vuoden alussa. Tästä syystä viljelijä saattaa joutua tilapäiseen maksukyvyttömyystilanteeseen. Tämä olisi otettava huomioon, kun tulkitaan maksukyvyttömyyden pysyvyyttä konkurssiin asettamisen edellytyksenä.

Valtiokonttorin mielestä ehdotuksessa korostuu maksukyvyttömyyden määritelmän merkitys. Lakiin tai perusteluihin voitaisiin ehkä kirjata tilanteet, joissa maksukyvyttömyyttä voitaisiin pitää tilapäisenä.

Helsingin hovioikeus toteaa, että velallisen maksukyvyttömyys olisi konkurssin yleinen edellytys. Maksukyvyttömyys on määritelty vastaavalla tavalla kuin takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 4 §:ssä. Perusteluissa todetaan, että tämän säännöksen esitöissä määritelmän sisältöä on käsitelty tarkemmin. Hieman epäselväksi jää, onko konkurssilain maksukyvyttömyys-määritelmän tarkemmalle sisällölle haettava johtoa takaisinsaantilain maksukyvyttömyys-määritelmästä.

Keskusrikospoliisi esittää harkittavaksi, tulisiko lakiin tai perusteluihin kirjata täsmällisemmin velallisen ulkomailla olevan omaisuuden merkitys maksukyvyttömyyden arvioinnissa. Käytännössä ongelmalliseksi voi muodostua se, katsotaanko velallinen maksukyvyttömäksi, jos velkoja voi saada suorituksen ulkomaalaisessa täytäntöönpanomenettelyssä.

Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto toteaa, että konkurssiin asettamisen yleiseksi edellytykseksi ehdotetaan velallisen maksukyvyttömyyttä eikä laissa enää olisi luetteloa muista konkurssin edellytyksistä. Tämä korostaa maksukyvyttömyyden määritelmän merkitystä. Ehdotettu järjestely mahdollistaisi turhat konkurssien alkamisen pitkittämiset. Tuomioistuimen olisi osassa tapauksia sille esitetyn näytön perusteella ennustettava, onko velallisen taloudellinen tila kehittymässä myönteiseen suuntaan jonkin ajan kuluttua. Saneeraushakemusten käsittelyn yhteydessä on selvästi tullut ilmi, että velallisen tulevan maksukyvyn arviointi on hyvin vaikeaa ja tuomioistuinkohtaiset tulkinnat ovat kirjavia. Onkin todennäköistä, että tuomioistuimet tulevat maan eri osissa soveltamaan säännöstä epäyhtenäisesti. Liitto ehdottaa perusteluihin maksukyvyttömyyden arvioimisesta useita täydennyksiä.

Työryhmän ehdotus 2 §

Velkojan oikeus vaatia velallisen asettamista konkurssiin

Konkurssiin asettamista voi vaatia velkoja, jonka saatava velalliselta:

1) perustuu lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun;

2) perustuu velallisen allekirjoittamaan sitoumukseen, jota velallinen ei ilmeisen perustellusti kiistä; tai

3) on muuten selvä.

Jos velkojan saatava on vähäinen ja konkurssiin asettamista olisi pidettävä konkurssimenettelyn kustannuksiin ja siitä saatavaan hyötyyn nähden ilmeisen epätarkoituksenmukaisena tai selvästi hyvän perintätavan vastaisena, velkojan konkurssihakemus on jätettävä tutkimatta.

Verohallituksen mukaan 2 momentin säännöstä voidaan pitää tarpeettomana. Verohallinto samoin kuin muutkin velkojat ovat ennen konkurssihakemuksen jättämistä turvautuneet jo useasti ulosottoviranomaisten apuun saataviensa perinnässä. Perusteluihin kirjattu lause ulosottoon turvautumisesta konkurssin vaihtoehtona ei oikein vastaa tämän päivän todellisuutta. Verohallinnossa on lisäksi käytössä muitakin perintäkeinoja kuten erilaiset maksujärjestelyt ja maksusuunnitelmat. Saatavien perinnästä on jo olemassa oma lakinsa, jonka mukaan perinnässä ei saa käyttää hyvän perintätavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä. Tämän johdosta ei ole oletettavaa, että velkojat ryhtyisivät nykyisestä poikkeavasti hakemaan velallisiaan konkurssiin ns. vähäisen saatavan osalta, jollei siihen ole erittäin perusteltua syytä.

Helsingin hovioikeuden mielestä 3 kohdan edellytyksen tarkempi määrittely vaikuttaa jossain määrin puutteelliselta. Jos velkojan saatava perustuu laskusaatavaan, velkojan oikeus vaatia konkurssiin asettamista ratkaistaisiin 3 kohdan perusteella. Ehdotuksessa on saatavan mainittu olevan selvä ainakin, kun velallinen on vastauksessaan tunnustanut saatavan tai myöntänyt konkurssihakemuksen. Ehdotuksessa ei ole otettu kantaa siihen, onko saatavaa pidettävä selvänä, kun velallinen ei anna lainkaan vastausta konkurssihakemukseen. Epäselvää voi olla, voidaanko hakemuslainkäyttölain ja oikeudenkäymiskaaren prosessuaalisia, lausuman antamatta jättämistä ja poissaoloa koskevia normeja soveltaa tällaisen aineellisoikeudellisen kysymyksen arviointiin. Oikeuskäytännössä laskusaamista ei ole katsottu selväksi ja riidattomaksi, jos velallinen on jäänyt saapumatta oikeuteen (KKO 1987:31). Ehdotetun lain 7 luvun 11 §:n mukaan tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava konkurssiperusteen olemassaolo, vaikka velallinen ei olisi hakemusta vastustanut tai olisi poissa käsittelystä. Ilmeisesti tuomioistuimen olisi tutkittava asia viran puolesta pelkän hakemuksen perusteella eikä se, ettei velalli-

nen ole hakemusta kiistänyt tai antanut asiassa lausumaa, riittäne perusteeksi konkurssiin asettamiselle. Ongelmana on, miten tuomioistuin voi päätyä esitettyyn edellytykseen, ettei saatavan perusteesta voi olla aiheellista epäilyä. Kuinka laaja tutkimisvelvollisuus tuomioistuimella tällöin olisi, jäänee viime kädessä oikeuskäytännön ratkaistavaksi. Maksukyvyttömyysolettamaa koskevilla säännöksillä (2 luvun 3 §) on konkurssiin asettamisessa keskeinen merkitys. Ehdotuksessa uutena asiana on, että 2 momentin edellytysten täyttyessä velkojan konkurssihakemusta ei tutkittaisi. Tarkoitus lienee, että säännöstä sovelletaan viran puolesta. Ehdotuksesta ei suoranaisesti käy ilmi, voiko tuomioistuin jättää velkojan hakemuksen tutkimatta kuulematta velallista, jos velkojan saatava on enintään muutamia satoja euroja.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että 1 momentin kohdat 1 ja 2 vastaavat nykyistä käytäntöä ja ovat sisällöltään selvät. Kohdassa 3 käytetty ilmaisu saatavasta, joka on "muuten selvä", on sisällöltään epäselvä eikä perusteluista löydy tulkinnalle paljonkaan edes esimerkinomaista tukea. Käsitteen sisältö jää oikeuskäytännössä ratkaistavaksi. Pykälän 2 momentin säännös on perusteltu, koska sen perusteella voidaan estää konkurssihakemuksen käyttö perimiskeinona tai pelkästään shikaaninomaisesti, kuten käytännössä joskus on tapahtunut.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa 2 momentin ottamista konkurssilakiin. Se vähentää turhia konkurssihakemuksia ja selvästi shikaanitarkoituksessa haettuja konkursseja.

Jyväskylän käräjäoikeuden mielestä 2 luku vaikuttaa selkeästi kirjoitetulta, vaikkakaan 2 §:n 1 momentin 1 kohdan muotoilu ei ehkä ole onnistuneimpia. Ilmaisusta "perustuu lainvoimaisen tuomion tavoin täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun" voi saada sen käsityksen, että tarkoitetaan muuta täytäntöönpanokelpoista ratkaisua kuin lainvoimaista tuomiota. Ehdotettu 2 momentti olisi tervetullut uudistus. Sen avulla voitaisiin torjua tapaukset, joissa konkurssihakemusta käytetään vain pienehkön saatavan perimiskeinona.

Oulun käräjäoikeuden mukaan konkurssiin asettamisperusteiden tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä. Esimerkiksi todistelu voisi tulla kysymykseen vain poikkeuksellisesti. Tämä vastaa nykytilannetta. Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, onko maksukyvyttömyysedellytystä välttämättä kytkettävä kaikkiin konkurssiin asettamisperusteisiin. Käräjäoikeus yhtyy siihen näkemykseen, että konkurssimenettelyä ei tulisi voida käyttää perintäkeinona ja että vähäisten saatavien käyttämistä konkurssiinasettamisperusteena tulisi rajoittaa.

Vantaan käräjäoikeus tuo esiin, että tuomioistuimen arvioidessa saatavan vähäisyyttä ja hyvää perintätapaa se joutunee vaatimaan selvitystä velallisen taloudellisesta asemasta (7 luvun 5 §:n 4 mom.), jolloin ratkaisun tekeminen viivästyy. Vireilläolomerkintä on joka tapauksessa tehtävä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin heti hakemuksen tullessa vireille. Jos hakemus jätetään tutkimatta, haitallinen seuraamus velalliselle on jo syntynyt. Oikeus vaatia kanneteitse vahingonkorvausta ei aina korvaa yrittäjälle aiheutunutta haitallista seuraamusta. Tämä vastaa nykyistäkin tilannetta.

Akava ry:n mielestä ratkaisumalli johtaa tulkintaongelmiin, kun kiinteää saatavan vähimmäismäärää konkurssiin asettamiselle on vaikea määritellä.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää 2 momenttia perusteltuna. Säännös tuo tosin omat tulkintaongelmansa. Hakemuksia jouduttaneen täydentämään ja hakijalta vaatimaan tarvittaessa selvitys siitä, ettei saatava ole vähäinen.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja Suomen Perimistoimistojen Liitto katsovat, että pienten saatavien perintä vaikeutuu entisestään, jos vähäisen saatavan perinnässä ei voida käyttää konkurssia. Hyvän perintätavan sisältö on lisäksi kiistanalainen.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, maksukyvyttömyyden sisältöä on ollut perusteltua selostaa laajahkosti perusteluissa. Maksukyvyttömyyden arvioinnista ei saisi muodostua keinoa, jolla velallinen voi viivästyttää konkurssiin asettamista keinotekoisesti ja perusteettomasti. Perusteluissa on korostettu velkojien shikaaniluonteisten konkurssihakemusten estämistä. Kantaa tulisi ottaa myös velallisen shikaaniluonteiseen konkurssiin asettamisen viivästyttämiseen. Ehdotettu 2 momentti on perusteltu selvennys nykykäytäntöön.

Suomen Yrittäjät pitää 2 momenttia perusteltuna ja toteaa, että rajoituksella ehkäistäisiin lähinnä shikaanimielessä tapahtuvia konkurssiin hakemisia.

Professori Jokela toteaa, että 2 momentin säännös on sinänsä perusteltu, mutta sen muotoilu voi johtaa siihen, että vähäistä suurempien saatavien osalta konkurssia voitaisiin käyttää hyvän perintätavan ja konkurssimenettelyn tarkoituksen vastaisesti. Sen vuoksi Jokela ehdottaa momentista poistettavaksi sanat "velkojan saatava on vähäinen ja". Ilman tätä mainintaakin konkurssin käyttämistä vähäisten saatavien perintään voidaan pitää lainkohdassa tarkoitetulla tavalla ilmeisen epätarkoituksenmukaisena, jos velkojalla on käytettävissään muita perintäkeinoja.

Työryhmän ehdotus 3 §

Olettamus maksukyvyttömyydestä

Velallista on pidettävä maksukyvyttömänä, jos velallinen ilmoittaa olevansa maksukyvytön, jollei ilmene erityisiä syitä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta.

Jollei toisin osoiteta, velallista on pidettävä maksukyvyttömänä erityisesti myös, jos:

1) velallinen on lakkauttanut maksunsa;

2) ulosotossa on konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän kuuden kuukauden aikana ilmennyt, ettei velalliselta kerry varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi; tai

3) velallinen, joka on tai on viimeisenä vuonna ennen konkurssihakemuksen tekemistä ollut liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollinen, ei viikon kuluessa velkojan maksukehotuksen saatuaan ole maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa.

Velallinen voidaan 2 momentin 3 kohdan nojalla asettaa konkurssiin vain, jos velkoja tekee hakemuksen kolmen kuukauden kuluessa määräajan päättymisestä ja velka on silloin edelleen maksamatta. Velkojan on annettava maksukehotus velalliselle todisteellisesti tiedoksi tai, jos siihen on oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n mukaan edellytykset, noudattaen sanotussa lainkohdassa tarkoitettua menettelyä. Maksukehotuksessa on mainittava saatavan peruste ja määrä. Lisäksi siinä on ilmoitettava, että velkoja voi vaatia velallisen asettamista konkurssiin, jollei velkaa makseta määräajassa maksukehotuksen saamisesta.

Työministeriön mielestä velallisen mahdollisuus esittää vastanäyttöä maksukyvyttömyydestään on esitetty melko epämääräisesti. Perustelujen mukaan jopa velallisen väite maksukykyisyydestään voisi johtaa siihen, että tuomioistuimen olisi tutkittava asia, vaikka velkoja on esittänyt maksukyvyttömyysolettaman mukaisen

näytön konkurssin edellytyksistä. Ehdotettu 3 § mahdollistaa sen, että velallinen pystyy torjumaan konkurssin tai ainakin pitkittämään asettamista keveinkin vastaväittein.

Eläketurvakeskus ehdottaa, että lakiin kirjattaisiin ne poikkeukselliset tilanteet, joissa maksukyvyttömyyttä voidaan pitää tilapäisenä. Tällaisena ei olisi pidettävä sitä, että velkojalla on 3 luvun 2 §:n 3 kohdan mukainen peruste saatavalleen ja saatava edelleen kasvaa. Näissä tapauksissa konkurssihakemus tulisi hyväksyä, ellei maksua sovitussa tai oikeuden määräämässä lykkäysajassa ole suoritettu.

Verohallituksen mielestä maksukyvyttömyyskäsite mahdollistaa velalliselle erilaisten väitteiden esittämisen konkurssihakemuksen vastustamistarkoituksessa. Maksukyvyttömyyden ja tilapäisen maksukyvyttömyyden osalta näyttö- ja arviointikysymykset ovat olleet vaikeita eivätkä tuomioistuinten päätökset ole olleet ennalta arvattavissa. Lakiin tulee ottaa täsmentävä säännös siitä, ettei tuomioistuin voisi heti hylätä velkojan hakemusta harkitessaan velallisen vastalausumien perusteella velallisen maksukyvyttömyyden ainoastaan tilapäiseksi. Hakemuksen käsittelyä tulisi lykätä määräajaksi. Jollei velallinen lykkäysaikana selviä velvoitteistaan, maksukyvyttömyysedellytyksen olisi katsottava täyttyneen.

Maksukehotuksen käyttömahdollisuus liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollisten osalta on rajattu konkurssin hakemisvuoteen ja konkurssiin hakemista edeltävään vuoteen. Verolainsäädännön näkökulmasta aikaa voidaan pitää lyhyenä. Ennen kuin liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollisen verovuoden verojen osalta ryhdytään viimesijaisen perintäkeinon käyttöön eli konkurssiin hakemiseen, kysymyksessä ei enää olekaan liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollinen yhteisö, johon maksukehotuksen käyttö soveltuisi. Koska ehdotuksen mukaan nykyinen konkurssiuhkainen maksukehotus ja velallisen maksun laiminlyönti määräajassa olisi enää vain velallisen maksukyvyttömyyttä todentava olettama, velallinen voisi saattaa maksun laiminlyönnistä huolimatta maksamattomuutensa erilaisten maksukyvyn puutteen tilapäisyyttä merkitsevien väitteiden ja niihin liittyvien todistelujen alaiseksi tuomioistuimessa. Tällä vaikeutetaan velallisen konkurssiin asettamista melko selvissäkin tapauksissa. Konkurssiuhkaisen maksukehotuksen osalta velallisen konkurssiin asettamista rajoitetaan myös ajallisesti. Ehdotettu kolmen kuukauden määräaika on ehdottomasti liian lyhyt. Verohallinnon asiakkaat ryhtyvät pääsääntöisesti vasta maksukehotuksen saatuaan järjestelemään verovelkojensa rahoitusta ja sopimaan maksusuunnitelmista. Aikarajoituksesta johtuen entistä useampi verohallinnon velallisasiakas ajautuisi konkurssiin, mikä kaiketi ei ole ollut ehdotuksen tarkoitus. Kuuden kuukauden määräaika olisi maksukehotuksenkin osalta looginen.

Verohallinto ei hae velallista konkurssiin verovelasta, jonka osalta velallisella on ulosoton kielto- tai keskeytyspäätös eikä saatavasta, jolle on myönnetty maksunlykkäystä. Ulosoton kiellon ja keskeytyksen vaikutus verosaatavan perintään ilmenee myös ehdotuksen perusteluista. Avoimeksi jää tilanne, miten tuomioistuimen tulisi suhtautua velallisen lausumaan aikeestaan hakea verovelalleen muutosta ja ulosoton kieltoa tai keskeytystä. Velallisen ilmoitus mahdollisesta muutoksenhausta ja ulosoton kielto- tai keskeytyshakemuksesta ei voi olla konkurssihakemuksen hylkäämisen peruste. Jos tuomioistuin lykkää konkurssihakemuksen käsittelyä, velallinen tulisi velvoittaa lyhyessä määräajassa laatimaan ulosoton kielto- tai keskeytyshakemus, jotta tuomioistuinmenettely ei turhaan pitkittyisi.

Finnvera Oyj toteaa, ettei maksujen lakkauttamista käytännössä tunneta, minkä vuoksi säännöstä on syytä nykyaikaistaa.

Helsingin hovioikeuden mielestä ehdotuksessa on riittävän yksityiskohtaisesti ja perustellusti otettu kantaa olettamukseen maksukyvyttömyydestä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan rajaaminen liiketoiminnastaan kirjanpitovelvollisiin vastaa nykyistä oikeuskäytäntöä. Myös säännöksiä siitä, milloin velkoja voisi vedota konkurssihakemuksensa perusteeksi 2 momentin 2 kohdan olettamaan on pidettävä yksityiskohtaisina ja selkeinä.

Kouvolan hovioikeuden mielestä pykälään sisältyvä luettelo vastaa pääosin nykyistä lainsäädäntöä ja käytäntöä sekä vaikuttaa muutenkin selkeältä. Maksukyvyttömyyden toteaminen 1 kohdassa ehdotetulla uudella perusteella, että velallinen on lakkauttanut maksunsa, saattaa olla yksittäisen velkojan kannalta vaikeasti osoitettavissa, jollei velallinen ole tehnyt asiasta perustelujen mukaista ilmoitusta.

Oulun käräjäoikeus toteaa, että maksukyvyttömyyden arvioiminen on usein ongelmallista ja helposti laajahkoakin todistelua edellyttävää. Konkurssiin asettamista voitaisiin viivyttää perusteettomillakin väitteillä. Käräjäoikeus esittääkin harkittavaksi, tulisiko säilyttää nykyisen kaltainen säännös, jonka mukaan selvän ja riidattoman saatavan maksun laiminlyönti maksukehotuksen jälkeen johtaisi konkurssiin maksukyvyttömyysedellytystä enempää tutkimatta. Myös esityksen yhtiöitä koskevat perustelut ovat käräjäoikeuden käsityksen mukaan ongelmallisia. Tuomioistuin joutuu vaikeaan tilanteeseen, jos sen tulee ratkaista esim. yhtiömiesten erimielisyys siitä, onko yhtiö maksukykyinen vaiko ei. Ainakin velallisen oman hakemuksen osalta tulisi pysyttäytyä nykytilanteessa. Myös 1 kohdan ilmaisu "velallinen on lakkauttanut maksunsa" voi olla ongelmallinen ja ristiriidassa konkurssiin asettamisperusteita koskevan selvyysvaatimuksen kanssa. Jos tähän päädytään, perusteluissa tulisi tarkemmin esittää esimerkkejä tarkoitetuista tilanteista. Toisaalta itse säännökseen voitaisiin ehkä lisätä selventäviä kriteereitä. Kohtaa 3 koskeva kolmen kuukauden määräaika ja sen ilmaiseminen normitasolla ovat perusteltuja ehdotuksia.

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto toteaa, että 2 momentin 2 kohdan mukaan epäonnistunut ulosotto riittää tietyin edellytyksin osoittamaan velallisen maksukyvyttömäksi. Eduskunnassa olevan ulosottolain muutosesityksen kannalta olisi varmaan tarpeen selventää, koskeeko säännös myös suppeaa ulosottoa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa 2 momentin osalta, että sääntelytekniikka, joka perustuu maksukyvyttömyydelle ja sitä koskeville olettamille, on perusteltu ja vastaa melko pitkälti nykykäytäntöä. Lakiteknisesti 2 momentti olisi mahdollista muotoilla niin, ettei siihen sisältyisi sanaa ”erityisesti”. Sanan tarkoituksena on tietenkin ilmentää sitä, että velkoja voi osoittaa maksukyvyttömyyden myös muutoin kuin olettaman avulla. Onkin selvää, että olettamien rinnalla velkoja voi todistaa maksukyvyttömyyden muillakin seikoilla. Lain tarkoituksen kannalta on kuitenkin tärkeää ratkaista, hyväksytäänkö konkurssin aloittamiseksi muitakin olettamia kuin 1-3 kohdissa luetellut. Jos sana ”erityisesti” jätettäisiin pois säännöksestä, olisi kiistatonta, ettei muita olettamia ole voimassa. Eri asia on tietenkin, jos olettamien piiri todella halutaan jättää avoimeksi. Tällöin olettamat muovautuisivat periaatteessa vapaasti oikeuskäytännössä. Ruotsin laissa

olettamat on lueteltu lain sanamuodon mukaan tyhjentävästi. Kumpikin vaihtoehto on luonnollisesti mahdollinen.

Keskuskauppakamari ja TT viittaavat perusteluihin, joissa todetaan, että velallisen maksukyvyn arviointi olisi tarpeellista, kun velallinen kiistää velkojan käyttämän maksukyvyttömyysolettaman ja esittää olevansa maksukykyinen. Lausuma mahdollistaa sen, ettei velallista aseteta konkurssiin, vaikka velkojalla olisi selvä, vähäistä suurempi saatava eikä velallinen olisi noudattanut saamaansa maksukehotusta. Käytännössä konkurssihakemuksiin liittyvät riitaisuudet lisääntyisivät merkittävästi. Perusteluja on välttämätöntä muuttaa siten, että maksukyvyttömyyden arviointi olisi tarpeen vain, jos velallinen esittää näyttöä maksukykyisyydestään. Pykälän 2 momentissa tarkoitettu kolmen kuukauden määräaika on varsin lyhyt ja voi johtaa tarpeettomiin konkurssihakemuksiin. Se myös kaventaa sopimismahdollisuuksia. Säännökseen tulisi ottaa määräajaksi kuusi kuukautta.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää kannatettavana nykyisen käytännön mukaisen maksukehotusinstituution säilyttämistä sen käytännöllisyyden vuoksi.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y:n ja *Suomen Perimistoimistojen Liiton* mielestä maksukehotuksen perusteella pitäisi voida hakea konkurssiin kuuden kuukauden ajan. Tämä mahdollistaisi paremmin maksusopimusten tekemisen.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että ehdotuksessa on merkittävä muutos siinä, ettei velallisen hakemus ilman muuta johda konkurssiin asettamiseen, jos on erityisiä syitä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta omasta maksukyvyttömyydestään. Perustelujen mukaan tuomioistuin voisi esim. kuulla vähemmistöön jääneitä hallituksen jäseniä taikka osakkeenomistajia, jos epäillään, että osakeyhtiön edustaja hakee yhtiötä konkurssiin vastoin yhtiön etuja. Ehdotus lisää vähemmistöosakkaiden suojaa riitaisissa yhtiöissä ja vähentää väärinkäytöksiä.

Työeläkevakuuttajat TELAn mukaan velallisen mahdollisuus vastanäytöllä osoittaa, ettei hän ole maksukyvytön, pitkittää asian käsittelyä. Järjestelyn epävarmuus mahdollistaa konkurssien pitkittymiset. Työeläketurvaa karttuu ja vakuutusmaksut erääntyvät niin kauan, kun yritys on toiminnassa. Työeläkelaitos ei voi päättää vakuutusta vakuutusmaksujen maksamatta jättämisestä huolimatta. Konkurssiin hakemisella eläkelaitokset pyrkivät myös estämään lisävelkaantumista, koska muuta keinoa siihen ei ole. Säännös ei ota riittävästi lukuun kestovelkasuhteessa olevia velkojia, joita hakijavelkojista on noin 90 %. Jos lisävelkaantumisen vaara on, ja velalliselle on esimerkiksi lähetetty konkurssiuhkainen maksukehotus, tuomioistuimen olisi syytä käyttää lykkäysmahdollisuutta sen selvittämiseksi, onko velallinen vain tilapäisesti maksukyvytön. Kohtuullisessa, enintään kuukauden lykkäysajassa velallisen pitäisi voida kiistattomasti osoittaa, että hän pystyy hoitamaan hakijan saatavat. Näyttönä tulisi kysymykseen vain velkojen maksu tai sovittu luotettava rahoitusjärjestely. Muuten velallista olisi pidettävä maksukyvyttömänä. Maksukyvyttömyyden tilapäisyys-kohtaa olisi perusteluissa täydennettävä ottamalla huomioon lisävelkaantumisen vaara. Jos velallinen maksaa työeläkesaatavansa konkurssihakemuksen johdosta, mutta ajautuu vähän myöhemmin konkurssiin, suoritukset palautuvat takaisinsaantilain nojalla konkurssipesään, vaikka velallinen olisi uudelleen velkaantunut työeläkelaitokselle. Lopputulos voi siten olla julkisvelkojan kannalta huonompi kuin jos velallinen olisi mennyt konkurssiin heti. Velkojalla pitäisi olla oikeus vaatia velallisen asettamista konkurs-

siin velallisen maksujen lakkauttamisen lisäksi silloin, kun velallisella ei ole enää kaupparekisteriin merkittyä toimivaltaista hallitusta.

Työryhmän ehdotus 4 §

Vakuus konkurssin asettamisen esteenä

Velallista ei voida asettaa velkojan hakemuksesta konkurssiin, jos:

1) velkojalla on velallisen omaisuuteen maksun turvaava panttioikeus tai muu siihen rinnastettava vakuus;

2) velkojalla on erääntyneestä saatavastaan kolmannen asettama maksun turvaava vakuus ja konkurssin hakeminen on vastoin niitä ehtoja, jotka velkojan on vakuuden vastaanottaessaan katsottava hyväksyneen; tai

3) velkojan saatava on erääntymätön ja velkojalla on saatavastaan kolmannen asettama maksun turvaava vakuus tai kolmas henkilö tarjoaa sellaisen vakuuden.

Vakuudella tarkoitetaan myös takausta.

Finnvera Oyj:n mielestä turvaavan vakuuden käsite pitäisi määritellä niin, että vakuus tuottaa velkojalle täyden suorituksen kaikissa ajateltavissa olevissa olosuhteissa.

3 luku. Konkurssin alkamisen oikeusvaikutukset

Työryhmän ehdotus 1 §

Velallisen määräysvallan menetys

Konkurssin alettua velallinen menettää oikeuden määrätä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudestaan.

Helsingin hovioikeuden mielestä säännöstä velallisen määräysvallan menetyksestä on pidettävä hyvänä ja asioita selkeyttävänä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että 1 §:n normi ilmenee jo 1 luvun 1 §:n 2 momentista.

Työryhmän ehdotus 2 §

Vilpittömän mielen suoja

Oikeustoimi, jonka velallinen tekee konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, ei sido konkurssipesää paitsi jos oikeustoimi on tehty ennen kuin konkurssin alkamisesta oli kuulutettu eikä toinen osapuoli tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, ettei velallinen ollut oikeutettu määräämään omaisuudesta. Jos velallisen omaisuuden luovutusta koskeva oikeustoimi edellä sanotun mukaisesti sitoo konkurssipesää, on konkurssipesällä kuitenkin oikeus vaatia omaisuuden palauttamista, jos konkurssipesä maksaa osapuolelle tämän suorittaman vastikkeen ja tälle aiheutuneet tarpeelliset kustannukset.

Irtisanomisilmoitus tai muu vastaava toimi, jonka velallinen tekee tai joka tehdään velalliselle kuulutuksen jälkeen, sitoo konkurssipesää, jollei toinen osapuoli tiennyt eikä hänen pitänyt tietää, ettei velallinen ollut oikeutettu sellaista tointa tekemään tai vastaanottamaan, ja jos olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana sitä, ettei toimi sitoisi konkurssipesää.

Maksu, joka suoritetaan velalliselle konkurssin alettua, on pätevä, paitsi milloin maksun suorittaja tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei velallinen ollut oikeutettu ottamaan vastaan maksua. Jos maksu on suoritettu ennen kuin konkurssin alkamisesta on kuulutettu, maksun suorittajan ei katsota tienneen konkurssista, jollei muuta näytetä. Jos maksu on suoritettu kuulutuksen jälkeen, maksun suorittajan katsotaan tienneen konkurssista, jollei muuta näytetä.

Finnvera Oyj:n mielestä säännös on kirjoitettu monimutkaisesti. Lisäksi on vaikea ymmärtää, miten osakeyhtiönä toimiva organisaatio voisi ylipäänsä tehdä tällaisia sopimuksia. Luonnollisen henkilön näkökulmasta säännös on varmaan tarpeellinen.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että vilpitöntä mieltä konkurssin alkamisen suhteen ei ole konkurssisäännössä suojattu yleissäännöksin. Ehdotus muuttaa tilannetta merkittävästi. Sääntelyn perustelut ovat vakuuttavia. Vilpittömän mielen merkityksen muuttamiselle on entistä paremmat mahdollisuudet myös konkurssitietoja koskevan rekisterin ansiosta.

Suomen Asianajajaliiton mielestä säännös vilpittömän mielen suojasta saattaa vaikeuttaa pesän toimintaa, jos vilpillisessä mielessä oleva velallinen tekee toimia konkurssin alkamisen jälkeen. Voimassaoleva tilanne on selkeä, koska konkurssin alkamisen jälkeen vain pesänhoitajan tekemät toimet ovat päteviä ja velallisen eivät.

Työryhmän ehdotus 3 §

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta koskeva oikeudenkäynti

Jos konkurssin alkaessa on vireillä oikeudenkäynti velallisen ja kolmannen välillä konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, on konkurssipesälle varattava tilaisuus jatkaa oikeudenkäyntiä. Jollei pesä käytä tätä tilaisuutta, voi velallinen jatkaa oikeudenkäyntiä. Konkurssipesä vastaa vain niistä toiselle osapuolelle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista, jotka johtuvat pesän omista toimenpiteistä.

Velallisella on oikeus konkurssin alettua nostaa kanne konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta, jos konkurssipesä on siitä kieltäytynyt.

Jos konkurssipesä 1 tai 2 momentissa tarkoitetussa asiassa haluaa tehdä kolmannen kanssa sovinnon, velallisella on oikeus nostaa kanne tai jatkaa oikeudenkäyntiä, jos hän asettaa vakuuden siitä, mitä tarjottiin sovintona.

Mitä velallinen 1 - 3 momentissa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä voittaa, kuuluu konkurssipesään. Velallisen tarpeelliset oikeudenkäyntikulut on kuitenkin ensin vähennettävä siitä.

Helsingin hovioikeus pitää tarpeellisena mainita 1 momentissa ehdotuksessa esille tuotu asia, että konkurssipesä vastaa vastapuolen oikeudenkäyntikuluista tuomioistuimen määräyksen perusteella. Ehdotuksessa lähdetään sinänsä hyväksyttävästä periaatteesta, että tuomioistuimen tulee antaa konkurssipesälle tieto oikeudenkäynnistä. Ehdotuksessa ei ole lausuttu siitä vaihtoehdosta, että tuomioistuin ei ole ollut tietoinen konkurssista. Tällöin ratkaisun sitovuus ei ilmeisesti ulottuisi konkurssipesään, joka tosin voisi jälkeenpäin hyväksyä konkurssivelallisen prosessitoimet.

Konkurssiasiain neuvottelukunnan mielestä perusteluissa olisi syytä täsmentää, minkälaisissa oikeudenkäynneissä puhevalta voi siirtyä velalliselle. Pykälän sanamuodosta voi saada käsityksen, että puhevalta voisi siirtyä velalliselle myös takaisinsaantioikeudenkäynneissä. Näin ei liene tarkoitettu. Muitakin vaateita voi olla, jotka kuuluvat asian luonteesta johtuen konkurssipesälle (esim. OYL 15 luku 5.3 §).

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto toteaa, että säännös herättää kysymyksen, koskeeko se myös täytäntöönpanoriitaa ja millaisissa tilanteissa. Virasto pitää toisaalta selvänä, että sivullisen tekemät sivullisvalitukset omaisuuden ulosmitta-

uksesta on jätettävä sillensä velallisen joutuessa konkurssiin, ainakin siinä vaiheessa kun konkurssi ei voi enää peruuntua tai raueta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta lausuu, että konkurssivarallisuutta ja -saatavaa koskeva oikeudenkäynti on toistaiseksi ollut oikeuskäytännön varassa. Ehdotetulla sääntelyllä siirrytään johdonmukaiseen järjestelmään, jossa pesän massavastuu koskee vain sen omista toimista vastapuolelle aiheutuneita kuluja.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. katsoo, että kannetta jatkavan konkurssipesän tulisi jutun hävitessään vastata koko oikeudenkäyntikulujen määrästä.

Suomen Asianajajaliiton mielestä 4 momentin säännös on tarpeellinen lisä nykykäytäntöön.

Työryhmän ehdotus 4 §

Konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti tai muu menettely

Konkurssin alettua ei saa nostaa kannetta, jonka tarkoituksena on saada konkurssisaatavaa koskeva täytäntöönpanoperuste konkurssipesää vastaan. Mitä edellä säädetään, ei estä panttivelkojaa nostamasta kannetta saatavan perimiseksi panttiomaisuudesta.

Jos konkurssin alkaessa on vireillä konkurssisaatavaa koskeva oikeudenkäynti velallista vastaan, on konkurssipesälle varattava tilaisuus jatkaa oikeudenkäyntiä. Jos konkurssipesä ei vastaa kanteeseen, kantaja voi vaatia tuomiota asiassa, jollei velallinen jatka oikeudenkäyntiä. Konkurssipesä vastaa vain niistä toiselle osapuolelle aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista, jotka johtuvat pesän omista toimenpiteistä.

Vero, julkinen maksu ja muu siihen rinnastettava saatava määrätään konkurssin alkamisesta huolimatta niin kuin siitä erikseen säädetään.

Helsingin hovioikeus ehdottaa, että 2 momenttiin lisättäisiin se ehdotuksen perusteluissa mainittu seikka, että kantaja voi tuomion lisäksi vaatia yksipuolista tuomiota asiassa.

Työryhmän ehdotus 6 §

Erillistäytäntöönpanon jatkaminen

Jos konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta on ulosmitattu ennen konkurssin alkamista, täytäntöönpanoa saadaan jatkaa konkurssipesän lukuun, jollei konkurssipesä vaadi sen keskeyttämistä. Jos ulosmitatun omaisuuden myynnistä on kuulutettu ennen konkurssin alkamista, täytäntöönpano on keskeytettävä vain, jos konkurssipesä on esittänyt vaatimuksen viimeistään viikkoa ennen huutokauppaa. Huutokaupan peruuttamisesta aiheutuvista kustannuksista vastaa konkurssipesä. Kun täytäntöönpano keskeytetään, ulosmitattu omaisuus on konkurssipesän vaatimuksesta luovutettava konkurssipesälle.

Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto pitää säännöstä ulosottotoimen näkökulmasta osittain epäonnistuneena. Ulosottotoimien olisi lakattava konkurssin alkamisesta lukien. Jos omaisuutta on sitä ennen ulosmitattu, se on luovutettava konkurssipesälle. Uuden lain valmistelun yhteydessä konkurssin ja ulosmittausvalituksen suhdetta olisi pohdittava uudelleen ja tarvittavat säännökset tulisi ottaa lakiin.

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto toteaa, että on luonnollista, että kuulutetun huutokaupan osalta pitää olla kynnys keskeyttämiselle, mutta kysyä voidaan,

pitääkö sitä olla välttämättä ollenkaan. Jos rahaksimuuttokeinojen valikoimaa ulosotossa lisätään, lienee tätä säännöstä vastaavasti tarkistettava, koska kuulutettuun huutokauppaan rinnastuu riittävän pitkälle edennyt muun tyyppinen realisointi. Kun irtainta omaisuutta on ulosmitattu ja varastoitu ja velallinen asetetaan konkurssiin, ovat täytäntöönpanokulut aiheuttaneet käytännössä ongelmia. Jos omaisuutta on säilytetty pitkään ennen konkurssin alkamista esimerkiksi valituksen takia, kulut on jouduttu perimään ulosoton hakijoilta näiden toissijaisen vastuun perusteella. Tämä on tuntunut kohtuuttomalta eikä sitä poista velkojien mahdollisuus valvoa saatavansa kulujenkin osalta konkurssissa. On myös ollut tapauksia, joissa konkurssipesä ei ole siirtänyt ulosottomiehen hallussa olevaa omaisuutta pyynnöistä huolimatta pois ja kulut on pitänyt suorittaa ulosottoviraston varoista. Ulosottomies ei ole voinut omaisuutta tähän saakka myydäkään, vaikka alkamisen jälkeiset kulut periaatteessa ovat olleet pesän vastuulla ja massavelkaa. Kysymyksessä on ollut "pattitilanne".

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunta pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että pesä voi lähtökohtaisesti päättää, mitä jo tapahtuneelle ulosmittaukselle tapahtuu. Toisaalta aloitevelvollisena voisi olla ulosottomies, jonka siis tulisi tiedustella pesän ratkaisua ennen täytäntöönpanon jatkamista.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry ja Suomen Kihlakunnanvoudit ry katsovat, että selkeä erillisyys konkurssin ja ulosoton välillä tulisi säilyttää niin, että konkurssin alkaessa ulosotto pysähtyy ja ulosottoasiakirjat palautetaan velkojille. Säännöksen ensimmäinen lause tulisi jättää pois, jolloin ulosoton jatkaminen pesän lukuun olisi mahdollista vain pantatun omaisuuden osalta. Säännös siitä, että kuulutettu huutokauppa voitaisiin konkurssista huolimatta järjestää, on käytännön syistä perusteltu.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että säännöksen tehokkaan soveltamisen kannalta olisi perusteltua säätää viranomaisille itsenäinen velvollisuus ainakin ns. suurissa konkursseissa tiedustella konkurssihallinnolta, onko huutokaupan pitämiselle perusteita.

Työryhmän ehdotus 7 §

Konkurssipesän oikeus sitoutua velallisen sopimukseen

Jos velallinen ei ole konkurssin alkaessa täyttänyt sopimusta, jossa hän on osapuolena, vastapuolen tulee vaatia ilmoitusta siitä, sitoutuuko konkurssipesä sopimukseen. Jos konkurssipesä ilmoittaa kohtuullisessa ajassa, että se sitoutuu sopimukseen, sekä asettaa hyväksyttävän vakuuden sopimuksen täyttämisestä, sopimusta ei saa purkaa.

Konkurssipesän vastapuolella on kuitenkin oikeus purkaa sopimus, jos siihen on sopimuksen henkilökohtaisesta luonteesta johtuva tai muu sellainen erityinen syy, jonka vuoksi ei voida edellyttää, että sopijapuoli jatkaa sopimusta konkurssipesän kanssa.

Mitä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta, jos muualla laissa säädetään toisin.

Opetusministeriö toteaa, että olennaista on, mitä sopimussuhteille tapahtuu konkurssin jälkeen ja mikä osapuoli erinäisissä omaisuuden vaihdantaa koskevissa tilanteissa kantaa taloudellisen riskin konkurssista. Esitetty säännös on luonteeltaan yleissäännös. Ministeriö pitää sitä tarpeellisena konkurssilaissa, vaikka erityislaeissa on jo säännöksiä konkurssin vaikutuksista velallisen sopimussuhteisiin. Perusteltua on myös, että velkoja tai velallisen sopijapuoli voi purkaa mm. palve-

lussopimuksen, jos sopimuspuolen ei voida kohtuudella edellyttää jatkavan sopimusta konkurssipesän kanssa.

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu, että ehdotettu säännös olisi pakottavaa oikeutta eivätkä velallinen ja velallisen sopimuskumppani voisi siitä sopimuksin poiketa konkurssipesän vahingoksi. Maarakennusalalla käytetään yleisesti rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, jotka on valmisteltu yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Sopimusehtojen mukaan tilaajalla on oikeus purkaa sopimus, jos urakoitsija asetetaan konkurssiin. Koska nyt ehdotettu säännös olisi pakottavaa oikeutta, tarkoittaa tämä käytännössä sitä, että YSE 1998:n sopimusehto tilaajan oikeudesta purkaa sopimus konkurssitilanteissa jäisi kuolleeksi kirjaimeksi. Tätä ei voida pitää toivottavana, sillä alan toimijat ovat nimenomaan halunneet, että sopimuksen voimassaolo konkurssitilanteessa on tilaajan määräysvallassa. Ehdotuksen mukaan konkurssipesällä olisi oikeus pääsääntöisesti valita, mitkä sopimukset se haluaa pitää voimassa. Laissa ei säädettäisi, kuinka laaja pesän massavastuu olisi sopijapuolen tai velallisen ennen konkurssin alkamista tekemistä suorituksista. Perustelujen mukaan noudatettaisiin lähtökohtaisesti samoja periaatteita kuin kauppalain 63 §:n tulkinnassa. Merkitystä annettaisiin siis ennen muuta sille, onko toinen sopijapuoli täyttänyt oman suoritusvelvollisuutensa ja katsotaanko suoritusvelvollisuus kokonaisuudeksi vai perättäissuoritukseksi. Maanrakennusurakat ovat usein pitkäkestoisia ja urakan osien erotteleminen itsenäisiksi kokonaisuuksiksi saattaisi olla hyvin hankalaa, minkä vuoksi säännöksen toteutuessa vastuukysymysten selvittäminen olisi erittäin vaikeaa. Ongelmallista on myös se, ettei ehdotuksesta ilmene, miten otetaan huomioon urakoitsijan puolesta vakuuden antaneen intressit sopimuksen loppuun saattamiseksi, jos urakoitsija asetetaan konkurssiin ja konkurssipesä haluaa sitoutua sopimukseen. Ministeriö ehdottaa lakiehdotuksen muuttamista siten, että rakennusurakoiden osalta tilaajalla olisi oikeus purkaa sopimus, jos urakoitsija asetetaan konkurssiin. Toissijaisen ehdotuksen mukaan pesän sitoutuessaan sopimukseen tulisi vastata massavastuulla koko sopimuksen mukaisesta suorituksesta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää pykälään sisältyvää yleissäännöstä konkurssin vaikutuksista velallisen sopimussuhteisiin periaatteellisesti merkittävänä.

Suomen Asianajajaliiton mielestä säännös on erittäin tärkeä. Säännöksen perustelut vaikuttavat merkittävästi osapuolten käyttäytymismahdollisuuksiin. Perusteluissa todetaan, että säännös olisi pakottavaa oikeutta, josta velallinen ja velallisen sopijakumppani eivät voisi sopimuksin poiketa pesän vahingoksi. Perusteluosa voisi olla vieläkin yksityiskohtaisempi.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry toteaa, että vaikka säännös ehdotuksen perustelujen mukaan olisi yleissäännös, ja siten ilmeisesti sovellettavissa kaiken tyyppisiin sopimuksiin, voidaan perusteluista kuitenkin saada se käsitys, että kaavailtu säännös soveltuu lähinnä (tai parhaiten) perinteisiin sopimuksiin kuten esim. rakennuttamis-, palvelu- ja tilaussopimuksiin. Immateriaalioikeuksia koskevat sopimukset poikkeavat luonteeltaan usein varsin paljon perinteisimmistä sopimuksista. Yhdistyksen mukaan on jossakin määrin epäselvää, miltä osin tai miten hyvin säännös käytännössä soveltuisi immateriaalioikeudellisiin sopimuksiin, erityisesti sellaisiin, joissa konkurssivelallinen on luovuttanut jatkuvan käyttöoikeuden johonkin immateriaalioikeuteen (esim. ohjelmisto- tai patenttilisenssi).

Yhdistys esittää pohdittavaksi, tulisiko immateriaalioikeudellisten sopimusten osalta säätää erillissäännös konkurssipesän oikeudesta sitoutua velallisen sopimukseen ja tietyissä tapauksissa velvollisuudesta suostua esim. käyttöluvan jatkumiseen myös konkurssin alkamisen jälkeen. Lisenssinsaajan liiketoiminta saattaa usein olla olennaisesti riippuvainen tällaisen käyttöoikeuden jatkumisesta.

Työryhmän ehdotus 8 §

Saatavan erääntyminen

Erääntymätön saatava katsotaan konkurssissa erääntyneeksi velkojan ja velallisen välisessä suhteessa konkurssin alkaessa.

Valtiovarainministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko säännöksen mahdollisia vaikutuksia arvopaperimarkkinoilla vielä tarkemmin selvittää. Jos erityisesti ulkomaille suunnattujen joukkovelkakirjalainojen osalta on yleisesti käytössä sopimusehtoja, jotka oikeuttavat velkojan saamaan sopimuksenmukaisen koron eräpäivään saakka konkurssista riippumatta, lainmuutos voi vaikuttaa epäedullisesti joukkovelkakirjarahoituksen hintaan suomalaisille yrityksille. Lisäksi on otettava huomioon, miten säännöksen voimaantulo vaikuttaa voimassa oleviin sopimuksiin.

Työministeriön mielestä ehdotus voi sisältää riskitilanteita palkkaturvan kannalta, esimerkiksi, kun työnantaja on irtisanonut työntekijänsä juuri ennen konkurssia kuuden kuukauden irtisanomisajalla. Pesänhoitaja voi irtisanoa työntekijän uudelleen 14 päivän irtisanomisajalla. Jos pykälää luetaan kirjaimellisesti, on olemassa vaara, että tällöin konkurssin alkaminen eräännyttää loppuosan kuuden kuukauden irtisanomisajan palkasta eikä pesänhoitaja voisi enää uudella irtisanomisajalla lyhentää irtisanomisaikaa. Ehdotus saattaisi johtaa siihen, että muutoin massavelkainen irtisanomisajan palkka tai irtisanomisajalta maksettava korvaus muuttuisi valvottavaksi konkurssisaatavaksi. Työsuhteesta johtuvien saatavien tulisi myös konkurssitilanteessa erääntyä niin kuin työsopimuslaissa ja vuosilomalaissa säädetään tai työehtosopimuksessa määrätään. Ministeriö vastustaa säännöksen ottamista lakiin.

Helsingin hovioikeus toteaa, että perustelujen mukaan saatavan erääntymisellä ei ole vaikutusta muihin tahoihin nähden. Jonkin verran epäselväksi jää, mikä vaikutus päävelallisen konkurssilla ja takausvelan erääntymisellä on takauksen vanhentumiselle.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunnan mielestä vastaavat oikeusvaikutukset olisi mahdollista saada aikaan myös ilman erääntymiskonstruktiota. Ongelmia voi syntyä erityisesti korvaussaatavissa, joiden peruste ja määrä voi olla konkurssin alkaessa epäselvä. Toisaalta yksiselitteinen erääntymishetki on omiaan selkeyttämään velkasuhteita, kuten perusteluissa todetaan. Panttisaatavan erääntyminen myös mahdollistaa konkurssipesälle 16 luvun mukaan kuuluvien oikeuksien käytön.

Työryhmän ehdotus 9 §

Vanhentuminen

Konkurssin vaikutuksesta konkurssisaatavan vanhentumiseen säädetään velan vanhentumislaissa (/2002).

Verohallitus toteaa, että velan vanhentumista koskeva laki ei koske verosaatavia.

Työryhmän ehdotus 11 §

Tilaisuuden varaaminen ulosmittaukseen

Jos ulosmittaushakemus on vireillä konkurssin oikeusvaikutusten lakatessa, on pesänhoitajan varattava ulosottomiehelle tilaisuus omaisuuden ulosmittaukseen ennen varojen palauttamista velalliselle.

Varojen luovuttamisesta ulosottomiehelle konkurssin rauetessa säädetään 10 luvun 6 §:ssä.

Helsingin kihlakunnan ulosottoviraston mielestä säännöksen tulisi vastata 10 luvun 6 §:ää. Kun konkurssi on vireillä, ulosottoasia ei voi olla vireillä. Säännöksen 1 momentti olisi muutettava seuraavasti: "Konkurssin oikeusvaikutusten lakatessa pesänhoitajan on varattava ulosottomiehelle tilaisuus omaisuuden ulosmittaukseen ennen varojen palauttamista velalliselle."

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto lausuu, että 11 §:ssä käytetään sanontaa "jos ulosmittaushakemus on vireillä", 10 luvun 6 §:ssä taas ei. Rajaus on tarpeeton. Ulosottokäytäntö vaihtelee siinä, poistetaanko ulosottoasiat heti konkurssiin asettamisen jälkeen vai odotetaanko, kunnes varmistuu konkurssin jatkuminen täydellisenä. Laissa olisi syytä säätää velalliselle määräämisvallan rajoitus omaisuuteen ulosmittaukseen tai ulosmittaamatta jättämiseen saakka.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:n ja Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n mielestä ehdotettu järjestely vaikuttaa perustellulta.

4 luku. Velallisen asema konkurssissa

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää lukua välttämättömänä edistysaskeleena maksukyvyttömyyslainsäädännössämme. Vaikka konkurssi on edelleen velkojien oikeussuojakeino, moderni insolvenssioikeus ei voi jättää velallisen asemaa huomiotta. Tätä edellyttävät jo perus- ja ihmisoikeusnormistot. Luvun sisältö on kattava ja ehdotettu sääntely sisällöltään kannatettavaa.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että konkurssiin joutuneen henkilön oikeudet ja velvollisuudet on säännelty mahdollisimman täsmällisesti. Nykysääntelyssä on tässä suhteessa ollut avoimia kohtia, joita ehdotus korjaisi ja täsmentäisi.

Työryhmän ehdotus 1 §

Velallisen kohtelu

Velallista on kohdeltava pesän selvityksessä ja hoidossa asiallisesti ja hänen etunsa on otettava siinä asianmukaisesti huomioon.

Suomen Asianajajaliiton mielestä pykälän perustelut ovat ymmärrettävät. Ne voivat käytännössä aiheuttaa suuriakin ongelmia ”hankalan” velallisen erilaisten vaatimusten kannalta. Perustelut voivat olla omiaan lisäämään pesänhoitajiin kohdistuvia kanteluita.

Työryhmän ehdotus 2 §

Velallisen tietojensaantioikeus ja kuuleminen

Velallisella on samanlainen oikeus kuin velkojalla saada pesänhoitajalta konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja sekä tiedot velkojainkokouksessa ja muussa velkojien päätöksentekomenettelyssä käsiteltävistä asioista. Velallisella on myös oikeus osallistua velkojainkokoukseen ja ilmaista siellä tai muussa päätöksentekomenettelyssä kantansa. Pesänhoitaja voi kuitenkin rajoittaa velallisen tietojensaanti- ja osallistumisoikeutta, jos rajoitusta voidaan pitää välttämättömänä pesän tai sivullisen oikeuden turvaamiseksi taikka muun erityisen syyn vuoksi. Tiedot on annettava sen jälkeen, kun estettä niiden antamiselle ei enää ole.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä muutoksena sitä, että velalliselle säädettäisiin sama oikeus kuin velkojalle saada pesänhoitajalta konkurssipesää koskevia tietoja. Tällä olisi vaikutusta myös velallisen mahdollisuuksiin osaltaan valvoa esimerkiksi omaisuuden realisointia. Käytännössä velallisen oikeusturvan varmistamisessa merkittävä tekijä on myös konkurssiasiamiehen valvonta.

Työryhmän ehdotus 3 §

Velallisen oikeus saada avustusta

Velalliselle, joka on luonnollinen henkilö, ja hänen elatuksensa varassa olevalle on annettava konkurssipesän varoista avustusta, jollei heidän toimeentulonsa ole muuten turvattu. Avustusta myönnettäessä on otettava huomioon myös velallisen ansaintamahdollisuudet ja toiminta pesän selvittämiseksi sekä konkurssipesän mahdollisuus suorittaa avustusta. Avustusta voidaan myöntää enintään konkurssin alkamista seuraavien kuuden kuukauden aikana. Avustuksesta syntyvän erimielisyyden ratkaisee tuomioistuin.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös henkilöön, joka on avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä taikka osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana hankkinut pääasiallisen toimeentulonsa tällaisessa konkurssiin asetetussa yhteisössä.

Verohallitus tuo esiin, ettei avustusta koskevaa säännöstä ole juuri enää sovellettu, joten tuntuu oudolta sisällyttää säännös lakiin ja vielä laajentaa sen henkilöpiiriä.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä säännöksen tarkentamiseen voisi olla syytä. Jos esim. pesän varat ensimmäisen puolen vuoden ajan ovat muuta kuin rahavaroja, onko pesällä velvollisuus jälkikäteen suorittaa avustusta, jos rahavaroja kertyy pesään realisoinnin tuloksena.

Keskuskauppakamarin ja TT:n mielestä säännöksen perusteluja on syytä täsmentää siten, että niistä ilmenee selkeästi, että avustuksen saaminen edellyttäisi aina

sitä, että henkilö on tosiasiallisesti saanut toimeentulonsa yhtiöstä. Perustelujen avustusta koskeva kohta poikkeaa osakeyhtiöiden osakkeenomistajien osalta säännöstekstistä.

Suomen Yrittäjät toteaa, että ehdotus poistaisi nykyisen perusteettoman eron eri yritysmuotojen väliltä, kun avustusta nyt voidaan suorittaa vain yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimineille henkilöille.

Työryhmän ehdotus 4 §

Velalliselle tulleet kirjeet ja muut lähetykset

Pesänhoitajalla on oikeus ilman velallisen suostumusta ottaa haltuunsa ja avata velalliselle postitse tai muulla tavoin saapuneita kirjelähetyksiä, sähköisiä viestejä ja postipaketteja, jos on syytä olettaa, että ne liittyvät velallisen taloudelliseen toimintaan tai konkurssipesän selvittämiseen.

Tietosuojavaltuutettu lausuu, että perusteluissa todetaan, ettei pesänhoitajalle voida laillakaan antaa oikeutta lähetyksen avaamiseen sen selvittämiseksi, onko velalliselle tullut lähetys yksityisluonteinen. Tietosuojavaltuutetun käsityksen mukaan itse lainkohtaa tulisi täsmentää siten, ettei se epäselvissäkään tilanteissa mahdollista poikkeusta perustuslaissa turvatusta luottamuksellisen viestin salaisuudesta.

Akava ry pitää hankalana sen arvioimista, liittyykö posti velallisen taloudelliseen toimintaan ja esittää, että viestien avaaminen olisi mahdollista vain velallisen läsnä ollessa.

Työryhmän ehdotus 5 §

Velallisen myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuus

Velallisen on myötävaikutettava siihen, että pesänhoitaja voi suorittaa hänelle kuuluvat tehtävät ja konkurssimenettely voidaan saattaa asianmukaisesti päätökseen. Velallisen tulee erityisesti:

1) huolehtia siitä, että pesänhoitaja saa pesään kuuluvan omaisuuden ja velallisen käyttämät toimitilat hallintaansa sekä pääsyn velallisen tietojärjestelmiin;

2) antaa pesänhoitajalle pesäluettelon laatimista varten tarpeelliset tiedot konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta ja konkurssisaatavista; ja

3) antaa pesänhoitajalle muut tämän tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

Velallisen on ilmoitettava pesänhoitajalle yhteystietonsa ja oltava tarvittaessa pesänhoitajan tavoitettavissa. Pesänhoitajan pyynnöstä velallisen on saavuttava pesänhoitajan tai velallisen toimitiloihin tässä pykälässä säädetyn velvollisuutensa täyttämiseksi.

Keskusrikospoliisin mielestä olisi syytä pohtia, tulisiko laissa selkeästi säätää velallisen myötävaikutusvelvollisuuteen kuuluvaksi palauttamisvelvollisuus. Varsinkin ulkomailla olevan omaisuuden nopea palauttaminen on ensisijaisen tärkeää.

Työryhmän ehdotus 6 §

Pesäluettelon vahvistaminen ja tietojen antaminen

Velallisen on vahvistettava allekirjoituksellaan pesäluettelo oikeaksi. Pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta tuomioistuin voi määrätä, että velallisen on saavuttava tuomioistuimeen ja siellä vahvistettava valallaan tai vakuutuksellaan pesäluettelo oikeaksi. Velallinen voidaan vastaavasti velvoittaa antamaan tietoja pesäluetteloa varten.

Mitä 1 momentissa säädetään pesäluettelosta, koskee kuolinpesän konkurssissa perukirjan vahvistamista ja tietojen antamista sitä varten.

Valtiokonttori esittää kysymyksen, suhtautuuko velallinen pesäluettelon oikeaksi vahvistamiseen allekirjoittamisella kevyemmin kuin tuomioistuimessa oikeaksi vannomiseen. Tietoisuus mahdollisuudesta joutua vannomaan pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa ei välttämättä riitä kannustimeksi tietojenantovelvollisuuden tunnolliseen täyttämiseen.

Verohallitus lausuu, että perustelujen mukaan pesänhoitajan tai velkojan tulisi vaatia velallisen velvoittamista vahvistamaan pesäluettelo tuomioistuimessa, jos on aihetta epäillä velallisen antaneen vääriä tietoja tai salanneen tietoja. Kantaa ei ole otettu siihen, mikä oikeudellinen merkitys tuomioistuimen määräyksen antamatta jättämisellä olisi. Perusteluissa todetaan vain, että pesänhoitajan tai velkojan ei tarvitsisi ilmoittaa tuomioistuimelle vaatimuksensa syytä, mutta tuomioistuin voisi vaatia sellaisen esittämistä ja myös jättää velvoittamatta velallista saapumaan tuomioistuimeen. Törkeän velallisen petoksen tunnusmerkistöön kuuluu osana se, että velallinen on vahvistanut väärän tai harhaanjohtavan tiedon tuomioistuimessa oikeaksi. Jos pesäluettelon vahvistaminen perustuisi jatkossa vain tuomioistuimen harkinnanvaraiseen määräykseen, pesäluetteloon liittyvä konkurssi- ja rikosprosessimenettely hankaloituisi huomattavasti.

Helsingin hovioikeus pitää tarpeellisena mainita lakitekstissä mahdollisuudesta tehdä pesäluetteloon sen oikeellisuutta koskeva yksilöity ja perusteltu kirjallinen varauma.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että väärän tai harhaanjohtavan pesäluettelon vahvistaminen voi johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen rikoslain 39 luvun 2 §:ssä tarkoitettuna velallisen petoksena tai 3 §:ssä tarkoitettuna törkeänä velallisen petoksena. Toisaalta tuomioistuimen edessä annettava vala tai vakuutus saattaisi olla omiaan korostamaan velalliselle pesäluettelon vahvistamisen merkitystä. Rikoslain 39 luvun 2 §:n mukaan velallinen voi valan antamiseen asti oikaista antamansa erehdyttävän tiedon. Ilmeisesti velallinen, jolta valaa ei otettaisi, menettäisi tämän oikaisumahdollisuuden.

Helsingin käräjäoikeus pitää tärkeänä, että ehdotuksessa on säilytetty mahdollisuus vahvistaa pesäluettelo oikeaksi valan tai vakuutuksen nojalla. Tällä korostetaan aiheellisesti velallisen tiedonantovelvollisuuden ja konkurssimenettelyn merkittävyyttä.

Jyväskylän käräjäoikeus lausuu, että nykyisin velallisen on aina vahvistettava pesäluettelo oikeaksi tuomioistuimessa. Useimmissa tapauksissa näin muodollinen menettely on tarpeeton. Ehdotettu säännös on hyvin tarkoituksenmukainen.

Tampereen käräjäoikeus pitää erittäin kannatettavana sitä, ettei velkojainkuulustelua järjestetä eikä pesäluetteloa pääsäännön mukaan tarvitse vannoa oikeaksi. Käräjäoikeudessa tapahtuva velkojien kuulustelu ei yleensä tuo mitään lisäarvoa verrattuna allekirjoituksella oikeaksi vahvistettavaan pesäluetteloon. On kuitenkin hyvä ehdotuksen mukaisesti säilyttää näihinkin mahdollisuus erityistilanteissa. Harkita voisi, olisiko syytä laissa mainita niitä edellytyksiä, joiden perusteella

tuomioistuin voisi määrätä velallisen edustajan käräjäoikeuteen vahvistamaan pesäluettelon oikeaksi.

Oulun käräjäoikeus kannattaa luopumista velkojainkuulustelusta.

Keskusrikospoliisi esittää, että viralliselle syyttäjälle annettaisiin oikeus vaatia pesäluettelon vahvistamista tuomioistuimessa. Syyttäjän olisi voitava selvittää pesänhoitajalta ja velalliselta seikkoja sen arvioimiseksi, onko velallinen menetellyt ennen konkurssia tai sen aikana lainvastaisesti. Sillä, että velallinen vahvistaa pesäluettelon allekirjoituksellaan eikä tuomioistuimessa, saattaa olla vaikutusta myös konkurssiin liittyvien rikosoikeudellisten vastuiden toteuttamisessa. Velallisen petos edellyttää tekijältä tahallisuutta, minkä osoittaminen voi olla ongelmallista pelkästään kirjallisessa prosessissa. Pesäluettelon vahvistamisen tulisi tapahtua pääsääntöisesti tuomioistuimessa ja vain erityisestä syystä velallisen allekirjoituksin.

Finnvera Oyj:n mielestä jollakin määrämuotoisella menettelyllä olisi hyvä tähdentää allekirjoitukseen liittyvää oikeudellista vaatimusta vähintäänkin niin, että allekirjoitus tapahtuu pesänhoitajan valvonnassa ja pesänhoitaja selvittää allekirjoitukseen liittyvät vaatimukset.

Suomen Asianajajaliitto ehdottaa harkittavaksi, ettei velallisen velvollisuudesta vahvistaa pesäluettelo valallaan tai vakuutuksellaan oikeaksi luovuttaisi. Saattaisi myös olla hyvä, että pesäluettelo toimitettaisiin viranomaiselle ja siten ehkäistäisiin ennakolta mahdollisuuksia riitauttaa pesäluettelo. Pesäluettelon vahvistamiseen liittyy usein varaumia. Pesänhoitaja voinee saattaa varaumaa koskevan erimielisyyden tuomioistuimen ratkaistavaksi vaatimalla velallista vahvistamaan pesäluettelo tuomioistuimessa. Liitto esittää harkittavaksi, että pesänhoitajan tulisi viipymättä toimittaa vahvistettu pesäluettelo ja siihen mahdollisesti liittyvä kirjallinen varauma konkurssiasiamiehelle. Samalla suljettaisiin pois velallisen mahdollisuus esittää suullisesti varaumia pesänhoitajalle pesäluetteloa allekirjoituksin vahvistettaessa.

Suomen Yrittäjät toteaa, että velkojainkuulustelusta ja pakollisesta pesäluettelon oikeaksi vahvistamisesta luopuminen keventävät menettelyä.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry ja *Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund – SLC* lausuvat, että ehdotus toisi kevennystä nykymenettelyihin. MTK katsoo, että muutoksella on merkittävä kustannuksia säästävä vaikutus.

Työryhmän ehdotus 7 §

Velallisen oikeus saada korvaus kuluista

Jos velallisen on saavuttava tuomioistuimeen tai muualle antamaan tietoja pesästä, hänelle on annettava konkurssipesän varoista kohtuullinen korvaus niistä tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista, jotka hänelle ovat aiheutuneet 5 tai 6 §:ssä tarkoitettujen velvollisuuksien täyttämisestä. Korvauksesta syntyvän erimielisyyden ratkaisee tuomioistuin.

Verohallitus lausuu, että nykyisin on melko yleistä, että konkurssivelalliset asuvat pysyvästi muualla kuin Suomessa. Säännöstä korvauksista velalliselle, jotta hän

täyttäisi konkurssista johtuvat velvollisuutensa, ei voida pitää nykyyhteiskunnassa tarpeellisena ja oikeudenmukaisena. Säännös ei liioin ole riittävän selkeä sen merkitykseen nähden. Erikoista on vielä se, että korvaus voitaisiin riitauttaa tuomioistuimessa ja aikaansaada pesän kustannuksia lisäävä tarpeeton oikeusprosessi.

Tampereen käräjäoikeus tuo esiin, että ehdotuksessa ei ole lausuttu tilanteesta, jossa pesän varat ovat vähäiset eivätkä riitä edes pesänhoitajan palkkioon ja/tai muihin massakuluihin. Onko tällöinkin kustannukset korvattava ennen muita massavelkoja?

Suomen Asianajajaliiton mielestä säännös tullee aiheuttamaan ongelmia kohtuullisesta korvauksesta velalliselle. Liitto ehdottaa, ettei kustannuksia korvata.

Työryhmän ehdotus 8 §

Ennen konkurssiin asettamista määrättävät turvaamistoimet

Jos konkurssihakemuksen hyväksymiselle ilmeisesti on perusteet, tuomioistuin voi, ennen kuin konkurssiin asettamisesta on päätetty, määrätä:

1) velallisen omaisuutta pantavaksi takavarikkoon tai oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta muusta turvaamistoimesta velkojille velallisen omaisuudesta kertyvän jako-osuuden turvaamiseksi, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuutta velkojien vahingoksi taikka menettelee muulla velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla;

2) velallisen kirjanpitokirjat, tositteet ja muun kirjanpitoaineiston sekä velallisen hallintoa koskevat ja, siltä osin kuin on tarpeen, myös muut velallisen liiketoimintaan liittyvät asiakirjat ja muut tallenteet tarpeellisessa laajuudessa takavarikkoon tai määrätä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta muusta turvaamistoimesta, jos on vaara, että velallinen kätkee, hävittää tai vahingoittaa mainittua aineistoa taikka menettelee muulla velkojien oikeutta vaarantavalla tavalla ja siten vaikeuttaa pesän selvittämistä; sekä

3) velallisen maastapoistumiskieltoon, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että velallinen poistuu maasta ja laiminlyö 5 tai 6 §:ssä säädetyn myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa.

Edellä 1 momentin 1-2 kohdassa tarkoitetusta turvaamistoimesta on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 5 §:n 1 momentissa sekä 10-13 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu maastapoistumiskielto voi olla voimassa enintään siihen asti, kun velallinen on allekirjoituksellaan vahvistanut pesäluettelon oikeaksi. Kieltoon määrätylle ei saa antaa passia. Jos hänelle on annettu passi, hänen on luovutettava se poliisin haltuun kiellon ajaksi.

Keskusrikospoliisi katsoo, että turvaamistoimet ja maastapoistumiskielto tulisi voida ulottaa myöhempään ajankohtaan kuin pesäluettelon vahvistamiseen. Pykälää tulisi muuttaa niin, että tuomioistuin voi määrätä turvaamistoimista aina valvontapäivään saakka tai ylipäänsä myöhempään ajankohtaan kuin pesäluettelon vahvistamiseen.

Työryhmän ehdotus 10 §

Turvaamistoimien ja maastapoistumiskiellon käsittely

Edellä 8 ja 9 §:ssä tarkoitetuista turvaamistoimista ja maastapoistumiskiellosta voidaan määrätä velkojan tai pesänhoitajan vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, määräys ja kielto voidaan antaa varaamatta velalliselle tilaisuutta tulla kuulluksi. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan taikka velallisen tai velkojan vaatimuksesta kumottava määräys ja kielto heti, kun niiden voimassapitämiseen ei ole aihetta. Jos konkurssihakemus hylätään, jätetään tutkimatta tai jää sillensä, määräys ja kielto raukeavat. Konkurssiin asettamisesta päättäessään tuomioistuimen tulee määrätä, pidetäänkö 8 §:n nojalla määrätty maastapoistumiskielto voimassa.

Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti tarkoitukseen soveltuvalla tavalla maastapoistumiskiellosta ja velvollisuudesta luovuttaa passi poliisin haltuun sekä kiellon kumoamisesta ja raukeamisesta. Tuomioistuimen on viipymättä tehtävä poliisille vastaava ilmoitus tiedon tallentamiseksi poliisin tietojärjestelmään. Tallennetut tiedot poistetaan rekisteristä viipymättä kiellon rauettua tai tultua kumotuksi.

Turvaamistoimien tai maastapoistumiskiellon määräämistä koskevasta päätöksestä ei saa valittaa. Velallinen saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella päätöksestä. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Keskusrikospoliisin mielestä menettely tehostuisi, jos tuomioistuin tekisi ilmoituksen velallisen sijasta ainoastaan poliisille, joka ilmoittaisi velalliselle kiellosta ja ottaisi samalla velallisen passin poliisin haltuun.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että velallisella on säännöksen mukaan kanteluoikeus. Tässä tai erillissäännöksessä tulisi määrätä, että konkurssipesä vastaa massavelkaisesti tällaisiin kanteluihin tms. liittyviin pesänhoitajan toimesta tehtävien vastausten kustannuksista, jos kantelu osoittautuu aiheettomaksi. Jos kantelu menestyy, tulisi pesänhoitajan itse vastata kustannuksista.

Työryhmän ehdotus 11 §

Pakkokeinot velallista kohtaan

Jos velallinen laiminlyö 5 §:ssä säädetyn myötävaikutus- ja tietojenantovelvollisuutensa niin, että pesänhoitaja ei kykene hoitamaan asianmukaisesti tehtäväänsä, tai kieltäytyy vahvistamasta pesäluetteloa oikeaksi taikka antamasta 6 §:n nojalla tietoja pesäluetteloa varten, tuomioistuimen on pesänhoitajan vaatimuksesta määrättävä velallinen sakon uhalla täyttämään velvollisuutensa. Jollei velallinen viivytyksettä täytä velvollisuuttaan, hänet on tuomittava uhkasakkoon.

Jos velallinen jatkaa niskoitteluaan 1 momentin nojalla tuomitusta uhkasakosta huolimatta, tuomioistuin voi määrätä velallisen pesänhoitajan vaatimuksesta vankeuteen, kunnes hän täyttää velvollisuutensa. Velallinen voidaan uhkasakkoa asettamattakin tai asetettua uhkasakkoa tuomitsematta määrätä vankeuteen, jos on ilmeistä, että velallinen niskoittelee uhkasakosta huolimatta. Velallista ei saa pitää vangittuna enempää kuin kuusi kuukautta. Jos velallinen luopuu niskoittelusta aikaisemmin, asiasta on ilmoitettava tuomioistuimelle, jonka on jatkettava asian käsittelyä viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun velallinen on ilmoittanut luopuvansa niskoittelusta. Tuomioistuimen on määrättävä velallinen päästettäväksi vapaaksi heti, jos edellytyksiä vangittuna pitämiseen ei enää ole. Velalliselle on ilmoitettava, että niskoittelusta luopumisen johdosta asia käsitellään uudelleen.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetusta pesänhoitajan vaatimuksesta on varattava velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi. Uhkasakko voidaan kuitenkin määrätä varaamatta velalliselle tilaisuutta tulla kuulluksi, jos asia on kiireellinen. Tuomioistuimen tulee huolehtia siitä, että velalliselle ilmoitetaan heti uhkasakosta tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Pakkokeinoja koskevasta päätöksestä ei saa valittaa. Päätöksestä saa kuitenkin ilman määräaikaa kannella. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Kouvolan hovioikeus tuo esiin, että painostusvankeuteen määrätyn velallisen asian käsittelyn jatkaminen neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun hän on ilmoittanut luopuvansa niskoittelusta, saattaa aiheuttaa ongelmia monipäiväisten juhlapyhien yhteydessä. Pakkokeinopäivystäjä ei soveltune asian käsittelijäksi. Lakiesitystä voitaisiin muuttaa esim. niin, että asia olisi otettava käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kuluttua ilmoituksesta tai, mikäli määräajan viimeinen päivä on juhlapyhä, viimeistään sen jälkeisenä arkipäivänä.

Helsingin käräjäoikeus pitää mahdollisena päivystyksen liittämistä pakkokeinopäivystykseen, vaikka pakkokeinotuomari joutuukin tekemään ratkaisun toisen tuomarin asiassa.

Vantaan käräjäoikeuden mielestä asian käsittelyä varten olisi järjestettävä päivystys. Käräjäoikeus ehdottaa, että määräpäivästä luovutaan tai määräpäiväksi säädetään niskoittelusta luopumisen jälkeinen ensimmäinen arkipäivä.

Käräjäoikeustuomarit ry vastustaa asian käsittelemistä päivystysaikaan. Säännös olisi muutettava niin, että asia on otettava käsiteltäväksi velallisen ilmoituksen jälkeen ensimmäisenä arkipäivänä. Toissijaisesti on luotava päivystysjärjestelmä.

Työryhmän ehdotus 12 §

Velallinen

Kun konkurssiin on asetettu yhteisö tai säätiö, tämän luvun velallista koskevat säännökset koskevat sitä, joka on henkilökohtaisesti vastuussa yhteisön velvoitteista, yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön toimitusjohtajaa ja hallituksen jäsentä, selvitysmiestä tai näihin rinnastettavassa asemassa olevaa henkilöä sekä sitä, joka on ollut edellä tarkoitetussa asemassa yhteisössä, säätiössä tai muussa oikeushenkilössä konkurssihakemuksen tekemistä edeltäneen vuoden aikana.

Tuomioistuimen määräyksestä tämän luvun 5-7, 9-11 §:ssä tarkoitettuja sekä 8 §:n matkustuskieltoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös siihen, joka on aikaisemmin ollut 1 momentissa tarkoitetussa asemassa tai joka on tosiasiallisesti johtanut yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön toimintaa tai hoitanut sen hallintoa tai omaisuutta. Milloin velallinen on luonnollinen henkilö, säännöksiä voidaan vastaavasti tuomioistuimen määräyksestä soveltaa siihen, joka on tosiasiallisesti johtanut velallisen elinkeinotoimintaa tai hoitanut velallisen omaisuutta.

Velallista koskevat 2 momentissa tarkoitetut säännökset koskevat kuolinpesän konkurssissa sitä kuolinpesän osakasta, jonka hoidossa kuolinpesän omaisuus on ollut. Tuomioistuimen määräyksestä edellä 2 momentissa tarkoitettuja säännöksiä sovelletaan myös muuhun osakkaaseen tai siihen, jonka hoidettavana tai hallussa pesän omaisuus on ollut. Konkurssipesän konkurssissa edellä tarkoitetut velallista koskevat säännökset koskevat pesänhoitajaa.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetun määräyksen antamista voi vaatia pesänhoitaja tai velkoja. Tuomioistuimen on varattava asianomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi. Päätöksestä, jolla määräys on annettu, ei saa valittaa. Siitä saa kuitenkin kannella ilman määräaikaa. Kantelu on käsiteltävä kiireellisenä.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* esittävät, että konkurssi tulisi olla mahdollista viedä loppuun silloinkin, kun hallitusta ei ole ollut yli vuoteen. Pesänhoitajan selvitys voisi korvata pesäluettelon vannomisen.

Työryhmän ehdotus 13 §

Velallisen toimimiskelpoisuuden rajoitukset

Jos muualla lainsäädännössä on rajoitettu konkurssiin asetetun velallisen kelpoisuutta johonkin toimeen tai tehtävään, tällaiset rajoitukset ovat voimassa konkurssin alkamisen ja pesäluettelon vahvistamisen välisen ajan, kuitenkin enintään neljä kuukautta konkurssin alkamisesta, jollei toisin ole säädetty.

Verohallitus esittää, että pesäluettelon vahvistamisella on rikosoikeudellista merkitystä ja sen vuoksi toimimiskelpoisuuden rajoitukset tulisi säätää kestämään pesäluettelon vahvistamiseen saakka, jotta sillä olisi positiivinen vaikutus velallisen myötävaikutusvelvollisuuteen ja siten pesäluettelon nopeaan valmistumiseen.

Keskusrikospoliisin mielestä laista tulisi selkeämmin ilmetä mahdollisuus rajoittaa toimintakelpoisuutta tarkoituksenmukaiseksi katsotun, myös yli neljän kuukauden ajan.

Keskuskauppakamarin ja TT:n mielestä pykälää tulee muuttaa siten, etteivät rajoitukset voisi lakata ennen kuin konkurssivelallinen on täyttänyt lakisääteiset velvoitteensa.

5 luku. Konkurssipesään kuuluva omaisuus

Työryhmän ehdotus 1 §

Yleissäännös konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta

Konkurssipesään kuuluu omaisuus, joka velallisella on konkurssin alkaessa ja jonka velallinen saa ennen konkurssin päättymistä, jollei tässä laissa tai muualla toisin säädetä. Luonnollisen henkilön konkurssipesään ei kuitenkaan kuulu hänen konkurssin alkamisen jälkeen saamansa omaisuus tai ansaitsemansa tulo.

Konkurssipesään kuuluu myös omaisuus, joka takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain nojalla tai muulla perusteella saadaan pesään takaisin.

Omaisuus, joka tulee konkurssipesään kuuluvan omaisuuden sijaan, sekä omaisuudesta saatava tuotto kuuluvat konkurssipesään.

Oulun käräjäoikeus pitää kannatettavana sitä, että velallisen konkurssin alkamisen jälkeen saama omaisuus ei kuuluisi konkurssipesään. Luonnollisen henkilön kyseessä ollen esimerkiksi työelämään ja normaaliin elämänrytmiin hakeutuminen on tällöin huomattavasti nykyistä houkuttelevampaa.

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto pitää hyväksyttävänä, että luonnollisen henkilön tulot eivät kuuluisi enää konkurssipesään. Ennen konkurssia ansaittu tulo olisi tilitettävä konkurssipesälle, jos se sattuisi olemaan ulosottomiehen hallussa konkurssin alettua. Ellei toisin säädetä, tämä koskisi myös tilanteita, joissa koko kertymä menee etuoikeutetulle lapsen elatusavulle. Kysymys olisi säännönmukaisesti pienestä summasta, jonka kierrättäminen konkurssipesän kautta vaikuttaa turhalta.

Työryhmän ehdotus 3 §

Ulosmittaus- ja luovutusrajoitusten alainen omaisuus

Omaisuus, jota ei voida ulosmitata, ei kuulu konkurssipesään.

Konkurssipesään kuuluu kuitenkin:

1) ulosottolain 4 luvun 5 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu omaisuus; ja

2) muu omaisuus, joka laissa olevan erityisen säännöksen mukaan kuuluu konkurssipesään.

Ehto, jolla on rajoitettu velallisen oikeutta luovuttaa irtainta omaisuuttaan edelleen, ei sido konkurssipesää, jollei 7 §:stä johdu muuta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta lausuu, että pykälän 3 momentti merkitsee muutosta nykytilaan. Ehdotuksen mukaan myös irtaimen lahjaan otettu edelleenluovutusrajoitus olisi konkurssipesää sitomaton. Muutos ei ole aivan vähäinen, jos ei mullistavakaan. Kuten perusteluissa todetaan, muutosta voidaan sekä puoltaa että vastustaa useilla perusteilla. Lähtökohtaisesti irtaimen lahjaan liitetyn edelleenluovutuskiellon sitovuuteen on tietenkin suhtauduttava toisin kuin vastikkeelliseen luovutukseen otettuun kieltoon. Perustelulausuma, jonka mukaan

lahjaan sisältyvään kieltoon on vain harvoin lahjansaajan velkojien kannalta hyväksyttäviä perusteita, ei välttämättä pidä paikkaansa. Yleensä voidaan lähteä siitä, että lahjoittajalla on hyväksyttävä intressi estää lahjan käyttäminen pakkotäytäntöönpanoon lahjansaajan velasta. Tällainen kielto ei ole vahingollinen velkojille. Irtainta omaisuutta ei myöskään ole tältä osin syytä rinnastaa täysin kiinteään, koska kiinteistöjen omistussuhteisiin ja vaihdantaan liittyy voimakkaampi yksiselitteisyyden vaatimus kuin irtaimeen.

Tiedekunta katsoo, että konkurssilain yhteydessä olisi ollut hyvä tilaisuus selvittää asianomaisten etutahojen kantoja immateriaalioikeuksien luovutus- ja täytäntöönpanorajoituksiin. Alueen lainsäädäntö on hajanaista; periaatteessa samanarvoisia oikeuksia kohdellaan insolvenssimenettelyissä eri tavoin. On toivottavaa, että oikeusministeriö jatkossa seuraa it-alan ja yleensäkin immateriaalivarallisuudelle rakentuvien toimialojen konkurssikehitystä ja ryhtyy tarvittaessa yhteistyöhön kauppa- ja teollisuusministeriön sekä opetusministeriön kanssa alan lainsäädännön tarkistamiseksi tältä osin, jos tarvetta ilmenee.

Työryhmän ehdotus 5 §

Oikeus perintöön tai testamenttiin

Velallisen oikeus perintöön tai testamenttiin ei kuulu konkurssipesään, jos velallinen perittävän kuoleman jälkeen on ennen konkurssin alkamista luopunut tai viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän sai tiedon perittävän kuolemasta ja oikeudestaan perintöön tai testamenttiin, luopuu tästä oikeudestaan perintökaaren 17 luvun 2 a §:n mukaisesti.

Työministeriö pitää pykälän sanamuotoa epäselvänä. Siitä ei ilmene, että viittaus kolmeen kuukauteen tarkoittaa konkurssin alkamisen jälkeistä aikaa.

Työryhmän ehdotus 7 §

Omistuksenpidätys ja takaisinotto-oikeus

Mitä 6 §:ssä säädetään, koskee myös irtainta omaisuutta, johon omaisuuden luovuttajalla (myyjällä) on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuva oikeus, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Jos omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdosta on sovittu sen jälkeen, kun omaisuuden hallinta on luovutussopimuksen perusteella siirtynyt velalliselle, ehto on konkurssipesää kohtaan tehoton. Jos velallisella on omistuksenpidätys- tai takaisinottoehdosta huolimatta oikeus luovuttaa omaisuus edelleen, liittää se muuhun omaisuuteen tai muutoin määrätä omaisuudesta omistajan tavoin, ehto on niin ikään konkurssipesää kohtaan tehoton.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* tuovat esiin, että omistuksenpidätysehdon osalta tulisi huomioida EU:n maksuviivästysdirektiivin 4 artiklan määräykset. Luottomiehet – Kreditmännen r.y:n mielestä 2 momentin 2. virke tulisi poistaa, koska se vesittää edellisen pykälän. Pääosa omistuksenpidätysehdoin myydystä irtaimesta omaisuudesta kuuluu normaaliin vaihtoomaisuuteen, jonka ostajavelallinen voi luovuttaa edelleen kauppasopimuksella. Ehdotetun 6 §:n määrittely erotettavissa olevasta omaisuudesta lienee riittävä.

Suomen Asianajajaliitto pitää omistuksenpidätys- ja takaisinottoehtoa koskevaa säännöstä hyvänä ja nykyistä käytäntöä selventävänä.

Suomen Yrittäjät katsoo, että omistuksenpidätysehdon vaikutusta konkurssissa koskeva uusi säännös, joka sinänsä vastaa oikeuskäytännössä vakiintunutta sääntöä, selkeyttäisi tilannetta ajatellen esimerkiksi alihankkijoina toimivien velkojien asemaa.

Työryhmän ehdotus 9 §

Takaisinottoa ja tilitystä koskeva erityissäännös

Myyjällä on oikeus vaatia omistuksenpidätys- tai takaisinottoehtoon perustuvaa omaisuuden takaisinottoa ja tilityksen toimittamista, vaikka takaisinoton ja tilityksen edellytykset eivät osamaksukaupasta annetun lain (91/1966) tai kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun säännösten nojalla täyttyisi. Myös konkurssipesällä on oikeus vaatia tilityksen toimittamista.

Tampereen kihlakunnan ulosottoviraston mielestä osamaksutilityksen edellytyksiä koskeva säännös on paikallaan.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:n ja Suomen Kihlakunnanvoudit ry:n mielestä ehdotettu järjestely vaikuttaa perustellulta.

6 luku. Kuittaus konkurssissa

Työryhmän ehdotus 1 §

Yleissäännös velkojan oikeudesta kuittaukseen

Velkojalla on oikeus käyttää konkurssisaatavaansa kuittaukseen velalliselle konkurssin alkaessa olevaa velkaansa vastaan, jollei 2 §:stä taikka muusta laista muuta johdu. Velkojalla on oikeus kuittaukseen, vaikka velkojan velka ei olisi erääntynyt kuittausilmoitusta tehtäessä.

Velkojan velvollisuudesta esittää selvitys kuittaukseen käytettävästä saatavastaan säädetään 11 luvun 10 §:ssä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että laki ei tule merkittävästi muuttamaan EU-tukien ja kansallisten tukien takaisinperintää. Takaisinperintää konkurssissa helpottaa se, ettei velkojen valvontavelvollisuutta ole velkojalla, joka käyttää vain kuittausoikeuttaan.

Rahoitustarkastus toteaa, että poikkeuksena 1 momentissa tulisi mainita myös 5 §.

Työryhmän ehdotus 5 §

Luottolaitosta koskeva erityissäännös

Luottolaitos ei saa kuitata saatavaansa varoilla, jotka velallisella on konkurssin alkaessa luottolaitoksessa olevalla tilillään tai jotka tuolloin ovat luottolaitoksessa siirrettävinä velallisen tilille, jos tiliä voidaan tiliehtojen mukaan käyttää maksuliikenteen hoitamiseen.

Opetusministeriö tuo esiin, että ministeriön hallinnonalalla määrärahapäätökset ja valtionavustukset maksetaan hakijan pankkitilille. Valtion velkasaatavien kannalta tilanne olisi kohtuuton, jos pankki voisi käyttää varat kuittauksessa.

Työministeriö pitää säännöstä välttämättömänä uudistuksena.

Rahoitustarkastus toteaa, että tilin käyttämisestä maksuliikkeen hoitamiseen ei yleensä ole mainintaa varsinaisissa tiliehdoissa, vaan maksuvälityksen yleiset ehdot ovat erilliset ehdot, jotka kylläkin ovat yleensä tiliehtojen liitteenä.

Valtiokonttori puoltaa luottolaitosten kuittausoikeuden rajoittamista tilinhaltijan konkurssitilanteessa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että kyseessä on oikeuspoliittisesti herkkä aihe, mutta ehdotetulle kiellolle on niin vakuuttavat perusteet, että sitä on puollettava. Oikeuskirjallisuudessa on jo voimassa olevan oikeuden nojalla esitetty perusteita kuittausrajoituksille. Asian periaatteellisen merkityksen vuoksi siitä on kuitenkin säädettävä laissa.

Akava ry kannattaa luottolaitosten kuittausoikeuden rajoittamista.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa luottolaitosta koskevan kuittauksen erityissäännöksen ottamista lakiin. Säännös edistäisi toteutuessaan velkojien yhdenvertaisuutta. Liitto toteaa, että oikeusministeriössä valmisteltavana oleva uusi rahoitusalaa koskeva säännöstö tullee merkittävästi muutamaan mm. ehdotettua kuittausta koskevaa säännöstä. Voisi olla perusteltua selvittää, voidaanko nämä kaksi hanketta ajallisesti toteuttaa yhtäaikaa.

Suomen Pankkiyhdistys vastustaa pankkitileillä olevien varojen kuittauskieltoa konkurssissa ja pitää sen perusteluja riittämättöminä. Kuittauskielto koskisi tilejä, joita voidaan tiliehtojen mukaan käyttää maksuliikenteen hoitamiseen. Yritysten tileistä yli 99 % on tällaisia. Kuittausoikeuden rajoittaminen saattaisi pankit eriarvoiseen ja huonompaan asemaan kuin muut velkojat. Se on ristiriidassa yleisten siviilioikeudellisten periaatteiden ja kansainvälisen käytännön sekä perustuslain edellyttämän yhdenvertaisuuden ja omaisuuden suojan kanssa. Väite pankkien maksuliikenteen monopoliasemasta kuittausoikeuden rajaamisen perusteena on liioiteltu. Suomessa toimii vapaan kilpailun periaatteella useita eri pankkiryhmiä. Jokaisella asiakkaalla on vapaus valita, mihin pankkiin tai pankkeihin hän keskittää maksuliikenteensä ja muun asiointinsa. Millään pankilla ei ole maksuliikenteen monopoliasemaa. Ehdotuksessa ei esitetä kuittausrajoituksia julkiselle sektorille. Esimerkiksi valtiolla verotusjärjestelmän ylläpitäjänä on tosiasiallinen monopoliasema veronpalautusten kuittaukseen eikä ehdotuksessa puututa tähän. Muutosta perustellaan myös sillä, että luoton myöntäminen ei yleisesti ottaen ole voinut perustua velallisen tilillä oleviin käyttelyvaroihin. Antaessaan lainan pankki kuitenkin usein edellyttää, että asiakas keskittää rahaliikenteensä lainanantajapankkiin. Poikkeaminen tuosta sopimuksesta voi olla lainan eräännyttämisperuste. Ehdotettu säännös rajoittaa sopimusvapautta sekä puuttuu takautuvasti jo tehtyihin sopimuksiin. Tällaista kuittausrajoitusta tuskin edes esitettäisiin, jollei asialla olisi taloudellista merkitystä sekä pankeille että konkurssipesälle. Käytännössä kuittausoikeudella on ollut ja on edelleen pankeille huomattava taloudellinen merkitys paitsi yksittäistapauksissa myös kokonaisuutena. Taloudellisten taantumien aikana, joka koskee aina myös pankkisektoria, konkurssien määrät ovat moninkertaistuneet ja kuittausoikeuden taloudellinen merkitys on korostunut ja siitä saatu hyöty kasvanut. Usein kuittausoikeuden piirissä on myös yksittäistapauksissa huomattavasti suuremmat rahamäärät kuin ehdotuksessa esitetään.

Myös *Suomen Rahoitusyhtiöiden yhdistys ry* vastustaa ehdotettua kuittauskieltoa konkurssissa ja pitää kuittauksen kieltäviä perusteluja riittämättöminä.

Suomen Yrittäjät pitää tarpeellisena yksittäisenä muutoksena luottolaitoksen kuittausoikeutta koskevan rajoituksen ottamista lakiin.

7 luku. Menettely tuomioistuimessa

Työryhmän ehdotus 1 §

Suomalaisen tuomioistuimen toimivalta

Suomalaisen tuomioistuimen toimivallasta konkurssiin asettamista koskevassa asiassa silloin, kun velallisella on pääintressien keskus Suomessa tai muussa sellaisessa jäsenvaltiossa, johon Euroopan yhteisön asetusta maksukyvyttömyysmenettelyistä sovelletaan, säädetään sanotussa asetuksessa.

Jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa valtiossa, suomalainen tuomioistuin on toimivaltainen, jos velallisella on Suomessa toimipaikka taikka sellaista omaisuutta Suomessa, että konkurssin aloittamista Suomessa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Suomalainen tuomioistuin ei kuitenkaan ole toimivaltainen, jos velallinen on asetettu konkurssiin Islannissa, Norjassa tai Tanskassa ja velallisella on ollut siinä valtiossa kotipaikka.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää tarkoituksenmukaisena, että säännökset suomalaisen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta (yleistoimivallasta) kirjoitetaan lakiin. Periaatteessa on johdonmukaista, että ensin säädetään yleistoimivallan edellytyksistä ja sen jälkeen sisäisestä toimivallasta. Näin on ehdotuksessa tehtykin. Toisaalta valtaosa konkursseista on puhtaasti kansallisia. EY:n maksukyvyttömyysasetuskaan ei mitä todennäköisimmin tule muuttamaan sitä, että yleistoimivaltaa koskevat ongelmat ovat konkurssien kokonaismäärään nähden harvinaisia. Konkurssilain tyypillisiä soveltamistilanteita ajatellen olisikin mahdollista, että kansainvälisestä toimivallasta säädettäisiin eri yhteydessä kuin valtion sisäisestä toimivallasta, esimerkiksi 1 luvussa. Unionin alueen ulkopuolisiin valtioihin nähden tiedekunta pitää hyvin perusteltuna ehdotuksessa omaksuttua kantaa, jonka mukaan yleistoimivalta määräytyisi samoin kuin EU:n sisällä, minkä lisäksi myös täällä sijaitseva omaisuus yhdistettynä tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin perustaisi suomalaiselle tuomioistuimelle kansainvälisen toimivallan.

Työryhmän ehdotus 2 §

Toimivaltainen tuomioistuin konkurssiin asettamista koskevassa asiassa

Konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä on velallisen yleinen oikeuspaikka. Yhteisöä, säätiötä tai muuta oikeushenkilöä koskevan asian käsittelee kuitenkin se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön hallintoa Suomessa pääasiallisesti hoidetaan. Jos tämän nojalla ei ole toimivaltaista tuomioistuinta, asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä velallisen toimintaa on pääasiassa harjoitettu tai velallisella on omaisuutta taikka jossa asian käsittely olosuhteet huomioon ottaen muuten on tarkoituksenmukaista.

Jos velallinen kuuluu konserniin, konkurssiin asettamista koskeva asia voidaan 1 momentin estämättä käsitellä sellaisessa muussa tuomioistuimessa, joka on toimivaltainen samaan konserniin kuuluvan velallisen konkurssiin asettamista koskevassa asiassa, jos käsittely on tässä tuomioistuimessa tarkoituksenmukaista.

Yrityksen saneerauksesta annetussa laissa säädetään siitä, mikä tuomioistuin on toimivaltainen käsittelemään saneerausmenettelyn aikana tehtävän konkurssihakemuksen.

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevan asian käsittelee se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oli vainajan yleinen oikeuspaikka.

Helsingin hovioikeus lausuu, että tuomioistuimen, jolle konkurssihakemus on tehty, on viran puolesta tutkittava, onko se toimivaltainen. Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 10 §:n mukaan oikeudenkäynti hovioikeudessa koskee käräjäoikeuden ratkaisun kohteena ollutta asiaa valituksessa ja mahdollisessa vastauksessa vedotulta osalta. Aikaisemmin voimassa olleen oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 11 a §:n esitöissä (HE 79/1993) todettiin, ettei lainkohta koske ehdottomia oikeudenkäynnin edellytyksiä. Kun hovioikeusmenettelyuudistuksessa ei tältä osin ilmeisesti ole tarkoitettu muutoksia ja kun konkurssiasioissa tuomioistuimen alueellinen toimivaltaisuus on ehdoton prosessinedellytys, johtaisi tämä siihen, että hovioikeuden on viran puolesta tutkittava myös päätöksen tehneen tuomioistuimen toimivalta. Ainakin perusteluissa olisi syytä ottaa kantaa siihen, onko hovioikeuden viran puolesta aina tutkittava konkurssipäätöksen tehneen tuomioistuimen alueellinen toimivalta vai puututtava siihen vain, jos asian tarkoituksenmukainen käsittely ja asianosaisten etu sitä edellyttää.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää vuoden 1993 uudistuksen pohjalle rakentuvaa ehdotusta tarkoituksenmukaisena. Konserniyritysten konkurssien entistäkin joustavampi siirtomahdollisuus on perusteltu. Sääntely, jonka mukaan konkurssista aiheutuvia tai siihen liittyviä asioita voidaan käsitellä konkurssituomioistuimessa, ei merkitse pelkästään lakiteknistä muutosta, vaan myös oikeustilan selventymistä. Kuten perusteluissa todetaan, liitännäisprosessien kuulumista konkurssiforumiin on usein pidetty ”itsestään selvänä”. Asia ei kuitenkaan ole aina riidaton. Vaikka takaisinsaantilakiin viitataankin jo 1 luvun 2 §:n 3 momentissa, ei olisi ainakaan käytännössä haitaksi, vaikka tässä kohdin tehtäisiin toinen viittaus samaan lakiin. Kaikkiaan kansallista toimivaltaa koskevat säännösehdotukset ilmentävät modernia prosessioikeutta siinä mielessä, että nykyoloissa alueellista toimivaltaa pidetään entistäkin selvemmin tarkoituksenmukaisuuskysymyksenä ja sitä koskevaa sääntelyä lähinnä välineenä edistää asioiden tehokasta käsittelyä yksittäistapauksissa.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että kuolinpesän konkurssimenettelyn oikeuspaikka on ehdotuksen mukaan vainajan kotipaikan forum. Suomen kansalaisilla, joiden asunto ja koti on ulkomailla, on usein olennaisia siteitä Suomeen, vaikkakaan he eivät ole yleisesti verovelvollisia Suomessa, ja heillä on muuta varallisuutta kuin käyttämänsä asunto Suomessa. Näissä tapauksissa konkurssipesän selvittämisen kannalta varallisuuden sijaintipaikan tuomioistuin on tarkoituksenmukainen vaihtoehtoinen konkurssin oikeuspaikka.

Työryhmän ehdotus 4 §

Käsittelyjärjestys

Konkurssiasiassa noudatetaan soveltuvin osin hakemusasiain käsittelystä annettuja säännöksiä.

Konkurssia koskeva asia on käsiteltävä asian edellyttämällä joutuisuudella.

Käräjäoikeustuomarit ry:n mielestä olisi syytä harkita lakiviittauksen ottamista niihin oikeudenkäymiskaaren säännöksiin, joita konkurssihakemuksen tiedoksiannossa sallitaan käytettäväksi.

Työryhmän ehdotus 5 §

Konkurssihakemus

Konkurssiin asettamista koskeva asia pannaan vireille kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee käydä ilmi:

1) hakijan vaatimus ja sen perustelu;

2) velallisen nimi ja kotipaikka sekä henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus;

3) hakijan, hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä puhelinnumero ja se osoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset saadaan lähettää; sekä

4) millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen.

Hakemus on hakijan tai hakemuksen laatijan allekirjoitettava. Hakemukseen on liitettävä asiakirja tai muu kirjallinen selvitys, johon hakija vetoaa ja, jos velallinen on yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö, ote asianomaisesta rekisteristä. Velallisen hakemukseen tulee lisäksi liittää asianmukainen päätös tai suostumus omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin. Velallisen on liitettävä hakemukseensa myös selvitys omaisuudestaan ja sen arvosta, tieto velkojensa yhteismäärästä sekä luettelo suurimmista velkojistaan ja velkojien yhteystiedot.

Kuolinpesän konkurssiin asettamista koskevaan hakemukseen on liitettävä perukirja, jos sellainen on laadittu.

Tuomioistuin voi vaatia muuta selvitystä velallisen taloudellisesta asemasta, jos se on erityisestä syystä asian ratkaisemiseksi tarpeen.

Vantaan käräjäoikeus pitää hyvänä ehdotusta siitä, että velallisen on liitettävä hakemukseensa myös selvitys omaisuudestaan ja sen arvosta, velkojen määrästä ja luettelo suurimmista velkojista. Tämä on omiaan helpottamaan pesänhoitajan valintaprosessia ja siihen liittyvää velkojien kuulemista.

Suomen Pankkiyhdistys tuo esiin, että pankilla ei välttämättä ole perukirjaa liitettäväksi kuolinpesän konkurssihakemukseen. Ehdotettua 3 momenttia tulisikin muuttaa siten, että perukirja olisi liitettävä hakemukseen, jos se on laadittu ja velkojan käytettävissä.

Työryhmän ehdotus 6 §

Hakemuksen siirtäminen

Jos tuomioistuin katsoo, että se ei ole konkurssiin asettamista koskevassa asiassa toimivaltainen, sen on hakijan pyynnöstä siirrettävä asia toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Jos tuomioistuin, johon asia on 1 momentin nojalla siirretty, katsoo, että se ei ole asiassa toimivaltainen, sen on jätettävä asia tutkimatta.

Päätökseen, jolla asia on 1 momentin nojalla siirretty, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä lienee selvää, että siirtotapauksessakin hakemuksen vireilletuloajankohta on se, jona hakemus on saapunut ensimmäiseen, asian siirtävään tuomioistuimeen. Tämä ei kuitenkaan ilmene lakitekstistä.

Työryhmän ehdotus 8 §

Velkojan hakemuksen käsittely

Tuomioistuimen on annettava velkojan hakemus tiedoksi velalliselle sekä varattava tälle tilaisuus antaa määräpäivään mennessä kirjallinen lausuma.

Jos velallinen ei toimita lausumaa, velkojan hakemus voidaan siitä huolimatta ratkaista. Jos velallinen vastustaa hakemusta, asia on käsiteltävä istunnossa, jollei velallinen ole suostunut siihen, että asia käsitellään kansliassa. Istuntoon on kutsuttava velallinen ja hakijana oleva velkoja.

Velallisen vaatimuksesta velkojan hakemuksen käsittelyä voidaan hyväksyttävästä syystä lykätä, jos velkoja suostuu lykkäykseen. Vastoin velkojan suostumusta asian käsittelyä voidaan velallisen vaatimuksesta lykätä, kuitenkin enintään yhdellä viikolla, jos siihen on erityisen painavia syitä.

Jos hakemus koskee kuolinpesää, siitä on tuomioistuimen harkinnan mukaan varattava kuolinpesälle ja vainajan suurimmille velkojille sekä pesänselvittäjälle, jos sellainen on määrätty, tilaisuus antaa kirjallinen lausuma.

Helsingin hovioikeus tuo esiin, että ehdotuksen mukaan tuomioistuin voisi määrätä asian käsiteltäväksi istunnossa silloinkin, kun velallinen ei ole antanut lausumaa, jos tuomioistuin pitää sitä asian selvittämiseksi tarpeellisena. Kantaa ei ole otettu siihen, millä uhalla velallinen on kutsuttava istuntoon. Kun tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava konkurssin edellytykset, ilmeisesti viimesijaisena keinona on käytettävissä velallisen nouto istuntokäsittelyyn, jos sitä pidetään käsittelyn kannalta tarpeellisena.

Tampereen käräjäoikeus puoltaa 3 momentin lykkäysmahdollisuutta. Viikon aika tuntuu kovin lyhyeltä, mutta lienee perusteltu hakijavelkojan intressien kannalta.

Oulun käräjäoikeus pitää sijaistiedoksiannon käyttämisen mahdollistamista varsin tarpeellisena uudistuksena. On ilmeistä, että konkurssisäännön 5 §:n säätämän menettelyn jäykkyys ja monimutkaisuus on aiheuttanut velkojille oikeudenmenetyksiä.

Vantaan käräjäoikeus lausuu, että perustelujen mukaan sijaistiedoksiannolle ei ole estettä. Tämä selkeyttää nyt vallitsevaa jokseenkin epäselvää tilannetta. Käräjäoikeus esittää, että sijaistiedoksiannosta kirjoitetaan säännös nimenomaisesti lakiin.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* esittävät kysymyksen, pitääkö hakijana olevan velkojan antaa suostumus lykkäykseen. Myös velkojan vaatimuksesta käsittelyä pitäisi voida lykätä.

Työryhmän ehdotus 9 §

Useita hakemuksia

Tuomioistuimen on tutkittava, voidaanko velallinen asettaa konkurssiin sellaisesta hakemuksesta, joka on tullut vireille ennen sitä hakemusta, josta velallinen on asetettu konkurssiin.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös hakemusta, joka tulee vireille sen hakemuksen jälkeen, josta velallinen on asetettu konkurssiin. Myöhemmin vireille tulleen hakemuksen käsittely jää sillensä, jos päätös konkurssiin asettamisesta saa lainvoiman.

Jyväskylän käräjäoikeuden mielestä pykälää tulisi tarkentaa säännöksellä siitä, miten konkurssiin asettamisen jälkeen tapahtuva toisen konkurssihakemuksen käsittely toimitetaan. Siitä tulisi käydä selville, ovatko istunnon pitämisen ja lykkäyksen edellytykset samat kuin 8 §:n 2 ja 3 momentissa ja ketkä ovat asiaan osallisia. Velallinenhan on jo konkurssissa.

Työryhmän ehdotus 10 §

Syyttäjän asema asian käsittelyssä

Syyttäjällä on konkurssiasiassa virkansa puolesta oikeus tutustua oikeudenkäyntiaineistoon sekä olla läsnä istuntokäsittelyssä ja esittää siinä kysymyksiä.

Keskusrikospoliisin mielestä syyttäjän kyselyoikeutta tulisi laissa laajentaa ehdotetusta varsinkin, kun istuntokäsittely on poikkeus pesäluettelon vahvistamismenettelyssä.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y:n ja *Suomen Perimistoimistojen Liiton* mielestä syyttäjän tulisi olla läsnä ainakin, jos pesänhoitajan muistiossa esitetään todennäköisiä syitä liiketoimintakiellon määräämiselle.

Työryhmän ehdotus 11 §

Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus

Tuomioistuimen on tutkittava, onko konkurssiin asettamiseen edellytykset.

Helsingin hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että perustelujen mukaan velallisen tunnustus velkojan saatavan oikeellisuudesta riittäisi osoitukseksi saatavan selvyydestä. Kun velallinen on passiivinen eikä vastaa lausumapyyntöön, tuomioistuimen olisi tutkittava konkurssin asettamisen edellytykset. Käytännössä on esiintynyt ongelmia muun muassa silloin, kun velallinen on todisteellisen maksukehotuksen tiedoksi saamisen yhteydessä ja usein samaan asiakirjaan tehdyn merkinnän mukaan myöntänyt velkojan saatavan selväksi. Tällaista tunnustusta ei voitane hyväksyä osoitukseksi saatavan selvyydestä ja riidattomuudesta. Sitä, kuinka laaja tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus olisi, ei liene mahdollista määritellä yksityiskohtaisesti. Asia jää tuomioistuimen harkintaan ja oikeuskäytännön varaan.

Työryhmän ehdotus 13 §

Konkurssin peruuttaminen

Konkurssi voidaan peruuttaa velallisen ja konkurssihakemuksen tehneen velkojan yhteisestä tai, jos velallinen on asetettu konkurssiin omasta hakemuksestaan, velallisen tekemästä hakemuksesta. Edellytyksenä peruuttamiselle on, että hakemus on tehty kahdeksan päivän kuluessa siitä, kun velallinen asetettiin konkurssiin ja peruuttamiselle esitetään pätevä syy. Tuomioistuimen on kuultava asiasta pesänhoitajaa ja harkintansa mukaan velkojia.

Konkurssin peruuttamisesta on ilmoitettava niin kuin 21 luvussa säädetään.

Konkurssin peruuntuessa ei sovelleta 3 luvun 8 §:n säännöstä saatavan erääntymisestä.

Helsingin käräjäoikeus pitää säännöstä nykyistä menettelyä joustavampana.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että konkurssin peruuttamiseen liittyviä ongelmia käsitellään varsin vakuuttavasti perusteluissa. Ehdotus, jonka mukaan konkurssin peruuttamiseen ei enää vaadittaisi kaikkien velkojien suostumusta, on kannatettava, kun samalla edellytetään hakijavelkojan suostumusta ja peruutushakemuksen tekemistä suhteellisen ripeästi. Toisaalta on mahdollista, että hyväksyttävien syiden piiri muodostuu varsin laajaksi, koska asiaan ei yleensä liittyne julkista intressiä ja tuomioistuimen on näin lyhyessä ajassa vaikea saada tietoa myöskään muiden kuin hakijavelkojan intressistä jatkaa konkurssia. Olisikin ehkä mahdollista kääntää peruuttamisen materiaalinen edellytys niin, että peruuttamishakemus hyväksyttäisiin, jollei olisi erityistä syytä sen hylkäämiseen.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan nykyiseen sääntelyyn ei käytännössä ole liittynyt juurikaan ongelmia. Muutosta perustellaan konkurssin alkamisen ja velkojainkuulustelun välisellä yhden kuukauden ajalla, jota on pidetty pitkänä, ja tiedonkulun katkoksista tms. johtuvista syistä erehdyksessä alkaneilla konkurssitapauksilla. Käytännössä tällaiset tapaukset ovat niin harvinaisia, ettei sen johdosta nykytilaa tarvinne muuttaa. Ehdotuksen mukaan velallisaloitteisen konkurssin peruuttaminen tulisi vireille velallisen hakemuksesta, jossa kuultaisiin vain pesänhoitajaa. Tuomioistuimella ei siten kaikissa tapauksissa olisi riittävää informaatiota arvioida peruuttamishakemusta yleisen velkojatahon kannalta oikein. Toisaalta myös yhden hakijavelkojan määräämisvaltaan jäävä konkurssin peruuttaminen tarjoaa velallisen kannalta kohtuuttomia mahdollisuuksia periä saatavaa konkurssin kautta. Tämä on helposti vältettävissä säilyttämällä nykyisen lain mukainen sääntely.

Työryhmän ehdotus 14 §

Menettelyyn osallistumisen kustannukset

Oikeudenkäyntikulujen korvaamisessa konkurssiin asettamista ja muussa konkurssia koskevassa asiassa noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että säännös vastaa voimassaolevaa oikeuskäytäntöä ja on kannatettava. Säännöksessä on selvästi määrätty konkurssiasian kuluista.

Professori Jokela tuo esiin, että raja konkurssiasioiden dispositiivisuuden ja indispositiivisuuden välillä on jossain määrin tulkinnanvarainen. Konkurssioikeudellisessa kirjallisuudessa on esitetty näkemyksiä, joiden mukaan konkurssiasian tuomioistuinkäsittelyä on pidettävä valtaosaltaan dispositiivisena riita-asiana. Sen vuoksi selkeintä olisi määrätä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus konkurssiasioissa soveltuvin osin OK 21 luvun säännösten mukaisesti, lukuun ottamatta luvun 2 ja 14 §:n säännöksiä. Tämä johtaisi myös oikeudenmukaiseen lopputulokseen velkojien kesken, koska hakijavelkoja voisi valvoa kulusaamisensa myöhemmin konkurssissa. Vastaavasti velallisella, jota vastaan ajettu konkurssihakemus hylätään tai raukeaa, olisi oikeus saada korvaus kuluistaan.

8 luku. Pesänhoitaja

Työryhmän ehdotus 1 §

Pesänhoitajan määrääminen

Pesänhoitajan määrää tuomioistuin. Pesänhoitajia voidaan määrätä useampia kuin yksi, jos se on tarpeen tehtävän laajuuden tai muun syyn vuoksi. Hallinto voidaan jakaa pesänhoitajien kesken tuomioistuimen määräämällä tavalla.

Tuomioistuin voi määrätä pesänhoitajan aiemmin määrättyjen pesänhoitajien lisäksi. Tuomioistuin voi erityisestä syystä määrätä pesänhoitajan määrättyä tehtävää varten tai määräajaksi.

Ennen pesänhoitajan määräämistä tuomioistuimen on kuultava suurimpia velkojia ja pesänhoitajaksi esitettyä sekä harkintansa mukaan velallista ja muita velkojia. Velkojan pyynnöstä tuomioistuin voi kehottaa pesänhoitajaksi ehdotettua selvittämään palkkiovaatimuksensa perusteita.

Tuomioistuimen on annettava pesänhoitajalle todistus hänen määräämisestään tehtävään. Oikeusministeriö vahvistaa todistuksen kaavan.

Työministeriö toteaa, että palkkaturvaviranomainen on useimmissa konkurssipesissä mahdollisen konkurssivelkojan asemassa, kun konkurssi alkaa. Vasta palkkaturvan maksamisen jälkeen TE-keskuksesta tulee konkurssipesän velkoja. Tällöin pesänhoitaja on kuitenkin jo määrätty. Ministeriö pitää välttämättömänä, että TE-keskukselle varattaisiin tilaisuus tulla kuulluksi pesänhoitajan henkilöstä niissä konkurssipesissä, joissa on huomattavat palkkasaatavat.

Verohallituksen mielestä pesänhoitajan valinnassa tulisi kuulla aina suurimpia velkojia.

Helsingin hovioikeuden esittää, että epäselväksi jää, onko velallisella muutoksenhakuoikeus pesänhoitajan määräämistä koskevaan päätökseen, kun velallista ei välttämättä tarvitse edes kuulla pesänhoitajaa määrättäessä.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa menettelyn yksinkertaistamista sillä, että pesänhoidon kaksivaiheisuudesta on luovuttu. Käräjäoikeus kannattaa myös sitä, että ehdotukseen on otettu selvät määräykset pesänhoitajan kelpoisuusehdoista, vapauttamisesta ja palkkioista sekä pakkokeinoista pesänhoitajaa kohtaan.

Joensuun käräjäoikeuden mielestä olisi ehkä syytä terävöittää 1 §:n säännöksiä siten, että jo lakitekstistä kävisivät suoraan ilmi perusteluista ilmenevät periaatteet, että tuomioistuin harkitsee itsenäisesti sen, kenet valitsee pesänhoitajaksi.

Tampereen käräjäoikeus lausuu, että nykyisen lain määräykset erillisestä uskotun miehen määräyksestä ovat tarpeettomia. Esitystä on puollettava tältä osin. Käytännössä ei useinkaan synny tilanteita, joissa jouduttaisiin tekemään päätös pesänhoitajasta useamman kandidaatin välillä. Määräys valintakriteereistä selkiyttäisi valintatilannetta, mutta tilanteiden harvalukuisuus ei antane aihetta tarkempiin määräyksiin.

Oulun käräjäoikeuden mielestä on perusteltua määrätä ”lopullinen” pesänhoitaja heti konkurssin alussa. Säännöstasolla on selvää, että käräjäoikeus voi määrätä edellytykset täyttävän pesänhoitajan velkojien esityksistä riippumatta. Velkojien ehdotukset ovat kuitenkin varsin ratkaisevia. Erityisesti varattomien pesien kohdalla syntyy helposti ristiriita: velkojan, usein veroviranomaisen intressissä on pesänhoitajan "löytäminen" tällaiseenkin pesään. Tehtävään ehdotetaan varsin usein kokemattomia, vaikkakin muodolliset pätevyysvaatimukset "joten kuten" täyttäviä lakimiehiä, joiden intressissä on suostua tappiolliseenkin tehtävään toivossa saada määräyksiä vastavuoroisesti varakkaampiinkin pesiin. Ilmiö on epäsuotava. Se synnyttää velkojan ja pesänhoitajan välille jonkinasteista sidonnaisuutta muistuttavan tilanteen. Toisaalta juuri varattomat pesät edellyttäisivät kokenutta pesänhoitajaa. Lopullisen pesänhoitajan määrääminen jo konkurssiin alkuvaiheessa aiheuttaa huomattavasti enemmän velkojien kuulemistarvetta kuin aikaisemmin. On arvioitavissa, että tilapäinen pesänhoitaja tulisi määrättäväksi varsin usein, mutta tästä ei liene erityistä haittaakaan. Pesänhoitajan palkkiota koskevien lausumien ottaminen pesänhoitajaa koskevaan normiin ei tunnu tarpeelliselta.

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että tuomioistuimen tulisi kuulla myös syyttäjää ja konkurssiasiamiestä. Syyttäjällä on mahdollisuus selvittää, onko ehdotettu pesänhoitaja menetellyt 4 §:ssä säädetyllä tavalla niin, että häntä voidaan pitää sopimat-

tomana tehtävään. Konkurssiasiamiehen tehtäviin voitaisiin sisällyttää eräänlaisen luettelon pitäminen sellaisista henkilöistä, jotka eivät ole pesänhoitajaksi kelpoisia.

Finnvera Oyj ehdottaa, että lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan velkojana pidetään myös sellaista takaajaa, joka on pankki, vakuutusyhtiö tai muu julkisen valvonnan alainen rahoitusyhtiö. Määrättäessä pesänhoitajaa tulisi tällaiset takaajat ottaa lukuun. Yhden pesänhoitajan järjestelyä yhtiö pitää kannatettavana.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että nykyisen sääntelyn perusteita ei ole syytä muuttaa eikä ehdotetakaan muutettavaksi. Uudet säännökset konserniyrityksille ja muille tosiasiallisille yhteenliittymille tarvittaessa määrättävästä yhteisestä pesänhoitajasta ovat hyvin perusteltuja.

Kaupan Keskusliitto pitää toiminnan tehokkuuden kannalta erittäin hyvänä sitä, että sama pesänhoitaja toimii tehtävässään konkurssin päättymiseen saakka.

Suomen Asianajajaliitto pitää epäselvänä, mikä merkitys kuulemisella tuomioistuimessa on. Käytännössä lienee yleistä, että tuomioistuimet määräävät pesänhoitajan ”euro per ääni -periaatteella”, jos tarjolla on useampi pesänhoitajaehdokas. Olisi erittäin epätarkoituksenmukaista, jos tuomioistuimella olisi mahdollisuus määrätä pesänhoitaja vastoin velkojien ehdotusta, sillä velkojilla on käytännössä mahdollisuus tehdä pesänhoitajan työ mahdottomaksi ja painostaa hänet luopumaan tehtävästä. Liitto ehdottaa harkittavaksi, että lakiin kirjattaisiin selkeästi, että tuomioistuimen on määrättävä pesänhoitajaksi ehdokas, jota suurimmat velkojat kannattavat, ellei ole olemassa erityistä syytä määrätä joku toinen henkilö. Tuomioistuimen olisi lausuttava nämä erityiset syyt julki. Tuomioistuimelle jäisi tällöinkin lopullinen harkintavalta poiketa suurimpien velkojien ehdotuksesta. Liiton näkemyksen mukaan vaatimus palkkioperusteiden selvittämisestä ei ole tarpeen, sillä palkkioperusteet on selvitetty konkurssiasiain neuvottelukunnan suosituksessa, suosituksen perusteita on pesänhoitokäytännössä noudatettu ja niitä voidaan ehdotuksen mukaan uuden lain voimaan tultuakin noudattaa. Palkkion määräytyminen ei välttämättä ole sidoksissa pesänhoitajan normaaliin tuntiveloitukseen, vaan määräytyy velkojien harkinnan ja neuvottelukunnan suosituksen perusteella. Ehdotettu menettely saattaisi johtaa epäterveeseen hintakilpailuun. Tuomioistuimen olisi vaikea määrätä tehtävään muu kuin edullisin - tai oikeastaan edullisimmaksi itseään väittävä - pesänhoitaja. Menettely saattaisi johtaa jopa totuutta vastaamattomiin hintavertailuihin tehtävän saamiseksi. Toteutunut veloitus saattaisi tosiasiassa olla neuvottelukunnan suosituksen korotusperusteiden jälkeen tuomioistuimelle esitettyä veloitustasoa korkeampi. Ongelma edullisimman pesänhoitajan määräämisestä on myös ristiriidassa pesänhoitajalta edellytettyjen ATK-valmiuksien kanssa. Hoitaakseen pesänhoitotehtävät luvun 21 edellyttämällä tavalla, on pesänhoitajan tai hänen yhteisönsä ylläpidettävä ATK-järjestelmiä, mikä lisää pesänhoidon kustannuksia.

Työryhmän ehdotus 2 §

Pesänhoitajan määrääminen konsernissa

Pesänhoitajaksi määrätty tai määrättävä voidaan määrätä muunkin samaan konserniin tai muuten samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan konkurssivelallisen pesänhoita-

jaksi, jos sitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena konkurssipesien hoitamisen kannalta ja on syytä olettaa, että tehtävä voidaan hoitaa ilman sitä olennaisesti vaikeuttavia eturistiriitoja.

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotusta perusteltuna. On kuitenkin tärkeää painottaa sitä, ettei tällaisella määräyksellä ole luovuttu kunkin oikeushenkilön itsenäisyydestä ja omasta varallisuuspiiristä eikä mahdollisella määräyksellä ole otettu kantaa samaistukseen.

Työryhmän ehdotus 3 §

Pesänhoitajan kelpoisuusehdot

Pesänhoitajaksi määrätään suostumuksensa perusteella henkilö, jolla on tehtävän vaatima kyky, taito ja kokemus sekä joka on muutoinkin tehtävään sopiva. Pesänhoitaja ei saa olla velalliseen eikä velkojaan sellaisessa suhteessa, joka on omiaan vaarantamaan hänen riippumattomuuttaan velalliseen nähden tai tasapuolisuuttaan velkojia kohtaan taikka kykynsä muuten hoitaa asianmukaisesti tehtäväänsä.

Sen, joka on antanut suostumuksensa pesänhoitajan tehtävään, tulee ilmoittaa tuomioistuimelle kaikki ne seikat, jotka voivat olla omiaan vaarantamaan hänen tasapuolisuuttaan ja riippumattomuuttaan pesänhoitajana tai aiheuttamaan näissä suhteissa perusteltuja epäilyksiä.

Oulun käräjäoikeus esittää, että normitasolla voitaisiin korostaa pesänhoitajan kelpoisuusvaatimuksia esim. viittaamalla käytännön toiminnassa tai koulutuksella hankittuun kokemukseen. Kelpoisuusehtojen korostaminen ja niiden tiukempi kontrolli olisi perusteltua, koska konkurssi nykyistä enemmän siirtyisi pesänhoitajan vastuulle.

Keskusrikospoliisi esittää pykälän täydentämistä niin, että pesänhoitajaksi ei saa määrätä henkilöä, joka on 4 §:n nojalla vapautettu tehtävästään ja joka on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu taloudellisesta tai muusta sellaisesta rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton pesänhoitajan tehtävään. Myös syyttäjä ja konkurssiasiamies voisivat hakea pesänhoitajan vapauttamista.

Professori Jokela esittää harkittavaksi, että ainakin yhden pesänhoitajista tulisi olla lakimies ja, kun määrätään vain yksi pesänhoitaja, tämän tulisi olla lakimies. Tätä puoltaisivat ehdotetut tehtävien siirrot tuomioistuimista pesänhoitajille.

Työryhmän ehdotus 4 §

Pesänhoitajan vapauttaminen tehtävästään

Pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos:

1) hän ei ole tehtävään kelpoinen tai hän on esteellinen;

2) hän laiminlyö huolehtia tehtävistään taikka menettelee lain tai hyvän pesänhoitotavan vastaisesti niin, ettei häntä voida pitää tähän tehtävään sopivana; tai

3) vapauttamiseen on muu painava syy.

Omasta pyynnöstään pesänhoitaja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos siihen on pätevä syy.

Jos pesänhoitaja on vapautettu tehtävästään, hänen tilalleen on määrättävä uusi pesänhoitaja, jollei se ole tarpeetonta.

Pesänhoitajan vapauttamista voi hakea velallinen tai velkoja. Tuomioistuimen on kuultava pesänhoitajaa ja harkintansa mukaan velallista ja velkojia hakemuksen johdosta.

Pesähoitajan vapauttamista koskevaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei tuomioistuin, jossa asia on muutoksenhaun vuoksi vireillä, määrää toisin.

Suomen Asianajajaliitto ei voi hyväksyä ehdotusta, jonka mukaan pesänhoitajan vapauttamista voisi vaatia velallinen. Tämä johtaisi vähänkin hankalimmissa konkursseissa jatkuvaan prosessiin ja pesänhoitotehtävien normaali hoitaminen estyisi. Velallisella tulisi olla oikeus esittää ko. vaatimus konkurssiasiamiehelle, jonka tulee ryhtyä asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin. Tässä tai yleissäännöksessä tulisi määrätä, että tämäntyyppisissä asioissa prosessikustannuksista vastaa konkurssipesä massavelkaisesti, jos hakemus osoittautuu aiheettomaksi. Jos hakemus menestyy ja pesänhoitaja vapautetaan, tulisi pesänhoitajan itse vastata kustannuksista.

Työryhmän ehdotus 5 §

Pesänhoitajan palkkio

Pesänhoitajalla on oikeus saada tehtävästään konkurssipesältä työn vaativuuteen, tehtyyn työhön, pesän laajuuteen ja muihin seikkoihin nähden kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista, pesänhoidon kannalta tarpeellisista kustannuksista.

Palkkion ja korvauksen tarkemmista perusteista päättävät velkojat pesänhoitajaa kuultuaan viipymättä pesänhoitajan tultua määrätyksi tehtäväänsä ja tarvittaessa myöhemminkin. Palkkio ja kustannuksen korvaus maksetaan tehtävän aikana kohtuullisin väliajoin. Velkojat voivat päättää, että osa palkkiosta maksetaan pesänhoitajan tehtävän päättyessä. Pesänhoitaja ei saa tämän palkkion lisäksi ottaa muuta etua itselleen eikä läheiselleen. Palkkion ja korvauksen maksamisesta päättävät velkojat pesänhoitajan esitettyä selvityksen maksamisen perusteena olevista toimenpiteistä.

Palkkiota ja korvausta koskevan riidan ratkaisee pesänhoitajan, velallisen tai velkojan hakemuksesta tuomioistuin. Hakemus on tehtävä kuukauden kuluessa päätöksestä.

Työministeriön mielestä laissa tulisi säätää pakolliseksi se, että tietty osa pesänhoitajan palkkiosta maksetaan vasta loppukokouksen jälkeen. Loppukokouksissa on liian usein ollut tilanne, että palkkioita on nostettu runsaskätisesti samalla kun muita massavelkoja, esimerkiksi palkkaturvana maksetut irtisanomisajan palkat, on jätetty maksamatta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää merkittävänä, että lainsäädännön tasolla pesänhoitajan palkkion maksamisessa luovutaan palkkioennakon käsitteestä.

Suomen Asianajajaliitto pitää kannatettavana sitä, että pesänhoitajan palkkion ja korvauksen perusteista päättäisivät velkojat heti konkurssin alkuvaiheessa. Palkkiota ja korvausta koskevan riidan ratkaisisi tuomioistuin ja hakemus olisi tehtävä kuukauden kuluessa päätöksestä. Menettely vähentää pesänhoitajan palkkion liittyvää, ajan kulumisesta aiheutuvaa epävarmuutta. Säännös, jonka mukaan pesänhoitaja ei saisi palkkion lisäksi ottaa muuta etua itselleen eikä läheiselleen, on vakiintuneen ja hyvän pesänhoitotavan mukainen. Liitto pitää kannatettavana säännöksen ottamista lakiin, sillä näin vahvistettaisiin käytäntö lain tasolla.

Työryhmän ehdotus 7 §

Tietojensaantioikeus

Pesänhoitajalla on salassapitosäännösten estämättä sama oikeus kuin velallisella saada konkurssipesän selvittämistä ja hoitamista varten tiedot velallisen pankkitileistä, maksuliikenteestä, rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista, velallisen varallisuudesta, verotuksesta ja muista velallisen taloudellista asemaa tai velallisen harjoittamaa taloudellista toimintaa koskevista seikoista.

Kuolinpesän konkurssissa pesänhoitajalla on vainajaa koskeviin tietoihin vastaava tietojensaantioikeus kuin 1 momentissa säädetään velallisesta.

Tietosuojavaltuutetun mukaan tulisi harkita, pitäisikö arkaluonteisten henkilötietojen saantia koskeva kielto sisällyttää lakitekstiin. Käytännössä voinee esiintyä tilanteita, joissa pesänhoitaja pyytäisi säännöksen nojalla arkaluonteisiakin henkilötietoja. Esim. 4 luvun 3 §:n mukaan velalliselle ja hänen elatuksensa varassa olevalle voidaan antaa pesän varoista avustusta. Perustelujen mukaan elatuksen tarpeen arvioinnissa voi olla tilanteita, joissa velallinen tarvitsee enemmän varoja esim. terveydenhoitomenoihinsa. Avustuksen antamisessa tarpeelliset tiedot pesänhoitajan tulisi saada velalliselta itseltään. Pykälässä voisi olla täsmennys, että pesänhoitajalla on oikeus saada vain konkurssipesän hoitamiseksi tarpeellisia tietoja.

Valtiokonttori pitää säännöstä tarpeellisena ja selkeyttävänä erityisesti tietojen antajan kannalta.

9 luku. Konkurssipesän selvitys ja velallisen kirjanpito

Työryhmän ehdotus 1 §

Pesäluettelo

Pesänhoitajan on laadittava velallisen varoista ja veloista pesäluettelo. Pesäluettelosta tulee käydä ilmi riittävästi eriteltyinä ainakin velallisen omaisuus konkurssin alkaessa ja arvio sen rahaksimuuton tuloksesta sekä velallisen velat ja muut sitoumukset. Pesänhoitajan on laadittava velallisen taloudellisesta tilanteesta pesäluettelon liitteeksi tiivistelmä, jos luettelo on laaja tai tiivistelmän laatiminen on muuten tarkoituksenmukaista.

Pesäluettelo on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Jos velallisen kirjanpito on merkittäviltä osin puutteellinen tai virheellinen taikka jos pesäluetteloa ei voida pesän laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi saada valmiiksi määräajassa, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai pesänhoitajan pyynnöstä pidentää määräaikaa. Päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta.

Kuolinpesän konkurssissa on pesäluettelon sijasta laadittava perukirja, jollei sitä ole aikaisemmin laadittu.

Pesänhoitajan on toimitettava pesäluettelo tai tiivistelmä siitä velalliselle ja pyynnöstä velkojalle.

Työministeriön mielestä kahden kuukauden määräaika pesäluettelon laatimiseen saattaa olla liian pitkä. Velkojainkokous pidetään yleensä hyvin pian konkurssin alettua. Jollei pesäluetteloa ole, varojen ja velkojen määrä ei ole tiedossa ja kokousta on turha pitää. Toisaalta realisointeihin on usein pakko ryhtyä melko pian. Erimielisyystilanteissa äänestäminen olisi hankalaa, kun velkojat ja velkojen määrä eivät ole selvillä.

Helsingin hovioikeus toteaa, että lakitekstissä ei ole mainintaa pesäluettelon ja velallisselvityksen toimittamisesta tuomioistuimelle. Ehdotuksen mukaan tuomioistuin voisi omasta aloitteestaan pidentää pesäluettelon laatimisen määräaikaa. Ongelma on, onko tuomioistuimella velvollisuus kontrolloida sitä, että pesäluettelo tulee ajoissa laadituksi ja mihin toimenpiteisiin sen olisi ryhdyttävä mahdollisissa laiminlyöntitapauksissa.

Vantaan käräjäoikeus toteaa ehdotuksessa jääneen epäselväksi, onko tarkoituksellista, ettei tuomioistuin saa pesäluetteloa, mutta saa velallisselvityksen. Pesäluettelo jouduttaneen hankkimaan ainakin, kun tuomioistuin joutuu ratkaisemaan pesänhoitajan palkkion määrän konkurssin rauetessa tai konkurssin siirtyessä julkisselvitykseen taikka riidan palkkiosta. Tuomioistuimen voi olla hankalaa arvioida pesänhoitajan tekemän työn määrää tuntematta pesän laajuutta, mikä selviää pesäluettelosta.

HTM-tilintarkastajat ry katsoo, että pesäluettelo tulisi täsmäyttää kirjanpitoon.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää tarpeellisena säännellä tarkemmin yhteydenpidosta tuomioistuimeen, jotta muillekin tahoille olisi etukäteen selvää, missä vaiheessa konkurssiasia kulloinkin on ja mitä seuraavaksi tapahtuu. Säännös tuomioistuimelle toimitettavasta tiedosta tulisi sijoittaa 9 lukuun. Ehdotuksessa ei ole säännöstä pesäluettelon ja velallisselvityksen toimittamisesta eikä asia käy perusteluistakaan selville. Linjauksena lienee, että asiakirjoja toimitetaan vain, jos tuomioistuimen ratkaistavaksi tulee 7 luvun 3 §:ssä, 8 luvun 4 §:ssä tai 10 luvussa tarkoitettu asia.

Suomen Asianajajaliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että velallisselvityksen lisäksi myös pesäluettelo toimitetaan joko tuomioistuimelle tai konkurssiasiamiehelle.

Työryhmän ehdotus 2 §

Velallisselvitys

Pesänhoitajan on laadittava velallisesta ja velallisen konkurssia edeltäneestä toiminnasta selvitys, josta tulee käydä ilmi ainakin:

1) velallisen omistus- ja konsernisuhteet, jos velallinen on yhteisö;

2) konkurssin pääasialliset syyt;

3) se, miten velallisen kirjanpito on hoidettu;

4) onko velallisen toiminnan johtamisessa käytetty välikäsiä;

5) velallisen läheisille maksetut palkat ja palkkiot sekä velallisen yksityisotot siltä osin kuin siihen on niiden määrän, maksuajankohdan tai muun erityisen syyn vuoksi aihetta samoin kuin velallisen läheisten saatavat ja niiden perusteet, jos saatavat ovat määrältään merkittäviä;

6) havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä konkurssin jatkumisen kannalta;

7) havainnot sellaisista seikoista, joilla voi olla merkitystä liiketoimintakiellon määräämisen kannalta; sekä

8) velallisen toiminnan ja tilien tarkastukset sekä niiden tarve.

Velallisselvitys on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Jos velallisselvitystä ei voida pesän laajuuden tai muun erityisen syyn vuoksi saada valmiiksi määräajassa, tuomioistuin voi pesänhoitajan pyynnöstä pidentää määräaikaa. Päätökseen, jolla määräaikaa on pidennetty, ei saa hakea muutosta.

Pesänhoitajan on toimitettava velallisselvitys konkurssiasiamiehelle, syyttäjälle ja velalliselle sekä pyynnöstä velkojalle. Pyynnöstä velallisselvitys on toimitettava myös esitutkintaviranomaiselle.

Jos myöhemmin tulee ilmi seikkoja, joilla voi olla olennaista merkitystä arvioitaessa sitä, tuleeko velallinen tai hänen edustajansa määrätä liiketoimintakieltoon, on pesänhoitajan ilmoitettava niistä viipymättä syyttäjälle ja konkurssiasiamiehelle. Pesänhoitajan on annettava syyttäjälle liiketoimintakieltoasiaa varten ne tiedot ja asiakirjat, joita tämä pyytää.

Helsingin hovioikeus lausuu, että nykyisin tuomioistuimen tulee viimeistään velkojainkuulustelussa todeta, että velallisselvitys on laadittu. Puutteellista selvitystä

tuomioistuin voi vaatia täydennettäväksi. Konkurssisäännön mukaan tuomioistuin ei voi päättää väliaikaisen pesänhoitajan palkkiosta ennen kuin selvitys on annettu tuomioistuimelle. Ehdotuksen perustelujen mukaan pesänhoitajan tulee antaa selvitys tuomioistuimelle kahden kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta, mutta lakitekstissä ei tästä mainita. Ehdotuksessa olisi otettava kantaa siihen, mihin toimenpiteisiin tuomioistuimen olisi ryhdyttävä, jos selvitystä ei toimiteta määräajassa.

Konkurssiasiain neuvottelukunta ehdottaa, että velallisselvitys toimitettaisiin neuvottelukunnan suositusta vastaavasti suurimmille velkojille ilman eri pyyntöä.

Työryhmän ehdotus 3 §

Velallisen kirjanpidon loppuunsaattaminen

Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että velallisen kirjanpito tehdään konkurssin alkamiseen saakka ja että konkurssin alkamiseen päättyneeltä tilikaudelta laaditaan tilinpäätös. Tätä velvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos kirjanpito konkurssin alkaessa on niin puutteellinen, että sen perusteella ei voida laatia luotettavaa tilinpäätöstä tai jos kirjanpidon loppuunsaattamista ja tilinpäätöksen laatimista ei voida pitää tarkoituksenmukaisena pesän varojen vähäisyyden tai muun syyn vuoksi.

Jos velallisen kirjanpitoaineisto on jonkun muun hallussa, se on luovutettava konkurssipesälle korvauksetta.

Keskusrikospoliisi toteaa, ettei konkurssipesä ole aina kirjanpitovelvollinen eikä siihen sen vuoksi aina sovelleta kirjanpitolain säännöksiä. Sen vuoksi on erityisen tärkeää, että lakitekstissä korostettaisiin hyvän pesänhoitotavan merkitystä. Tämä korostaisi pesänhoitajan vastuuta kirjanpidon järjestämisessä.

Finnvera Oyj katsoo, ettei velallisen kirjanpidon loppuunsaattaminen ole yleensä tarpeen eikä sen laatimisvelvollisuutta tulisi asettaa näin yksiselitteisesti vaan sen on oltava harkinnanvarainen. Varsinainen tilintarkastus ei vaikuta tarpeelliselta, sillä erityistilintarkastus ja verottajan suorittamat tarkastukset ovat varmaankin riittäviä.

Tampereen käräjäoikeus toteaa että pesänhoitajien mukaan käytännössä on syntynyt erimielisyyttä siitä, onko kirjanpitäjän tulostettava kirjanpitoaineisto tietokoneelta korvauksetta. Kirjanpitäjät ovat toisinaan edellyttäneet laskunsa maksamista ensin. Tältä osin olisi ehkä harkittava määräystä siitä, onko pesänhoitajalla oikeus vaatia kirjanpitäjää tulostamaan kulukorvausta vastaan tiedot kirjanpidosta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että ehdotuksen 5 luvun mukaan velallisen kirjanpitoaineisto kuuluu konkurssipesään. Perusteluissa selostetaan velvollisuutta luovuttaa materiaali korvauksetta konkurssipesän haltuun. Jos kirjanpitoaineiston halutaan kuuluvan nimenomaisen säännöksen nojalla pesään, olisi 9 luvun perusteluissa syytä tuoda tämäkin esiin viittaamalla 5 luvun 4 §:ään.

KHT-yhdistys - Föreningen CGR ry lausuu, että tilinpäätöksen laatiminen on ilmeisesti pesänhoitajan tehtävä, jolloin hän itse myös joutuu ottamaan kantaa kirjanpidollisiin kysymyksiin kuten jatkuvuusperiaatteeseen ja arvostuskysymyksiin. Jos pesänhoitajan tehtävänä on realisoida suuremmasta konkurssipesästä tietty liiketoiminta tai jokin kokonaisuus, saattaa helposti syntyä vaikeita tilanteita, jot-

ka vaikuttavat päätöksentekoon, kirjanpitoon ja realisaatioprosessiin. Tätä taustaa vasten yhdistys katsoo, että luvun 4 §:n mukaista tilintarkastusta tulisi tarkastella tilintarkastuslain yleisten tavoitteiden mukaisesti ja että konkurssipesän tilintarkastuksen erityistarpeet huomioidaan konkurssimenettelyn tavoitteiden pohjalta 5 §:n eritystarkastuksen tai osakeyhtiölain tarkoittaman erityisen tarkastuksen yhteydessä.

Suomen Asianajajaliitto toteaa lähtökohtana olevan, että velallisen kirjanpito ja tilinpäätös tarkastetaan myös konkurssin yhteydessä. Tämä on merkittävä muutos, sillä nykyisin kirjanpitoa ei erikseen tarkasteta vaan tarkastus tapahtuu mahdollisessa erityistilintarkastuksessa. Säännöksestä tai perusteluista ei selviä, kuka vastaa kirjanpidon oikeellisuudesta. Tarkoitus ei voine olla se, että vastuu siirtyy pesänhoitajalle. Säännöksen 2 momentti, joka koskee velallisen kirjanpidon luovuttamista konkurssipesälle, on perusteltu lisäys.

Työryhmän ehdotus 4 §

Tilintarkastus ja muu tarkastus

Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että velallisen kirjanpito ja tilinpäätös tarkastetaan. Tarkastus voidaan kuitenkin jättää toimittamatta, jos sitä ei pidetä tarkoituksenmukaisena pesän varojen vähäisyyden tai muun tarkastuksen takia taikka jos siihen on muu erityinen syy. Tilintarkastajan määräävät velkojat. Tilintarkastajasta ja tilintarkastuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä niistä säädetään tilintarkastuslaissa (936/1994).

Opetusministeriön mielestä tilintarkastus tulisi toimittaa konkurssipesissä aina tilintarkastuslain mukaisesti ilman esitettyjä poikkeuksia. Opetusministeriön hallinnonalalla myös muu erityislainsäädäntö edellyttää varojen saajien kirjanpitovelvollisuutta. Samoin säännökset sisältyvät valtionavustuslakiin. Talousrikollisuudesta osa liittyy kirjanpitorikoksiin ja valvontaa on varmasti konkurssitilanteissa kiristettävä ja lisättävä kirjanpidon ja tilinpäätösten tarkastusta ja erityistilintarkastusta myös muissa kuin suurissa konkurssipesissä.

Konkurssiasiain neuvottelukunta toteaa säännöksen merkitsevän muutosta konkurssikäytäntöön, jossa on erittäin harvoin toimitettu velallisyhtiön tavanomainen tilintarkastus. Maksukyvyttömyysmenettelyn alkaminen aiheuttaa muutoksia mm. omaisuuden arvostukseen ja tilinpäätöksen laatimiseen ja aiheuttaisi tavanomaisen tilintarkastuksen arvioitavaksi seikkoja, joita lainsäädäntö ei siltä edellytä. Neuvottelukunta pitää tilintarkastuksen säännönmukaista toimittamista epätarkoituksenmukaisena ja pesälle turhia kuluja aiheuttavana toimena. Erityistarkastuksella pyritään selvittämään pesän hallinnon tietotarpeet ja velkojien oikeuksien loukkaukset. Tarkastustoimeksianto voidaan rakentaa kunkin konkurssipesän tarpeita vastaavaksi.

HTM-tilintarkastajat ry:n mielestä tilintarkastuskustannukset tulisi kattaa valtion varoista, jos konkurssipesän varat eivät tähän riitä. Varsinaisina tilintarkastajina tulisi kaikissa yhteyksissä saada käyttää vain hyväksyttyjä tilintarkastajia. Tilintarkastusvaatimuksen tulisi koskea aina vähintään sellaista konkurssipesää, jossa velallisen toiminnan laajuus tillintarkastuslain mukaan edellyttää hyväksytyn tilintarkastajan käyttöä. Tilintarkastusvaatimus tulisi asettaa niin, että tarkasteltaisiin kolmea konkurssia edeltänyttä tilikautta ja vaatimus asetettaisiin näistä vaativimman kauden mukaiseksi. Konkurssipesän selvitys on niin vaativa tehtävä, että oikeastaan tilintarkastus tulisi ulottaa kaikkiin kirjanpitovelvollisiin konkurssipe-

siin ja tilintarkastajaksi valita aina hyväksytty tilintarkastaja. Ainakin, jos velallisen toimintaa on ennen konkurssia tarkastanut tällainen tilintarkastaja, hänen mandaattinsa tulisi jatkua automaattisesti myös konkurssipesän tilintarkastajana. Tämä ei estäisi velkojia valitsemasta pesälle uutta tilintarkastajaa. Konkurssilakiin tarvitaan myös tilintarkastuksen osalta tilintarkastuslakia täydentäviä säännöksiä.

Työryhmän ehdotus 6 §

Korvausvelvollisuus kirjanpidon laiminlyönnistä

Jos velallisen kirjanpito on laiminlyöty niin, ettei konkurssipesä ole kyennyt selvittämään ilman kohtuutonta vaivaa kirjanpitovelvollisen taloudellista tulosta ja asemaa tai kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta olennaisia liiketapahtumia, laiminlyönnistä vastuussa olevien henkilöiden on korvattava pesälle sille kirjanpidon loppuunsaattamisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää ehdotettua korvausvastuuta kirjanpidon laiminlyönnistä perusteltuna.

10 luku. Konkurssin raukeaminen ja julkisselvitys

Työryhmän ehdotus 5 §

Valtion varoista pesänhoitajalle maksettava korvaus

Pesänhoitajalle maksetaan palkkiona ja kustannusten korvauksena pesäluettelon ja velallisselvityksen laatimisesta valtion varoista enintään 500 euroa siltä osin kuin konkurssipesän varat eivät riitä niihin.

Jos konkurssi jatkuu julkisselvityksenä, konkurssiasiamies voi päättää, että pesänhoitajalle kuuluva pesän varoista otettava korvaus maksetaan valtion varoista, jos se on tarkoituksenmukaista julkisselvityksen toteuttamiseksi. Pesänhoitajan on tällöin luovutettava pidättämänsä omaisuus julkisselvittäjälle.

Finnvera Oyj:n mielestä 500 euroa tulee tarkistaa pesänhoitajan tehtäviin nähden järkeviin mittoihin.

Helsingin käräjäoikeus pitää säännöstä kannatettavana. Nykyisin ongelmana on ollut saada väliaikaisia pesänhoitajia mm. vähävaraisten tai varattomien kuolinpesien konkurssipesiin, koska pesänhoitajat ovat joutuneet hoitamaan tehtävää korvauksetta.

Oulun käräjäoikeus pitää 500 euron korvausta selvästi liian alhaisena. Määrä pitäisi ainakin kaksinkertaistaa. Päteviä ja kokeneita pesänhoitajia ei ole saatavissa näin alhaisilla palkkioilla.

Vantaan käräjäoikeus pitää ehdotusta hyvänä. Näin turvataan pesänhoitajan saaminen vähävaraisiin ja "tyhjiin" konkurssipesiin, mikä nyt on jossain määrin ongelmallista.

Akava ry:n mielestä korvaus on riittämätön eikä edistä pesänselvityksen laatua.

Työryhmän ehdotus 7 §

Vastattavaksi ottaminen

Velkoja voi ottaa konkurssimenettelyn kustannukset vastattavakseen ilmoittamalla siitä pesänhoitajalle. Velkoja voi ilmoittaa, että velkojan vastuu on voimassa vain siihen saakka, kunnes sitoumuksessa yksilöidyt toimenpiteet on suoritettu. Vastuun rajoitus ei kuitenkaan saa loukata velkojien yhdenvertaisuutta ja sen on oltava menettelyn jatkamisen kannalta tarkoituksenmukainen.

Konkurssimenettelyn kustannuksina pidetään tuomioistuinmenettelystä perittäviä oikeudenkäyntimaksuja, pesänhoitajan palkkiota sekä pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvia muita kustannuksia.

Jos pesänhoitaja katsoo, että velkojan ilmoitusta vastattavaksi ottamisesta ei voida sellaisenaan hyväksyä tai jos velkoja ei aseta vaadittua vakuutta tai jos konkurssin jatkamista voida pitää tarkoituksenmukaisena, pesänhoitaja tai velkoja voi saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, voidaanko ja millä ehdoin velkojan sitoumus hyväksyä. Vaatimus on tehtävä ennen kuin tuomioistuin päättää konkurssin raukeamisesta.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* pitävät tarpeellisena, että vastattavaksi ottamisesta otetaan lakiin täsmällisempi määrittely. Yhdistykset esittävät kysymyksen, kattavatko pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset esim. vastapuolen kulut takaisinsaantijutussa, jota pesä ajaa.

Työeläkevakuuttajat TELA esittää, että velkoja ei voi ottaa kuluvastuuta, ellei pesänhoitaja nauti hänen luottamustaan. Oikeuskäytännön mukaan pesänhoitaja voidaan vaihtaa kuluvastuun ottaneen velkojan ehdottamaan pesänhoitajaan. Syynä vaihtoon voi olla esimerkiksi entisen pesänhoitajan kalleus. Ilman pesänhoitajan vaihtamismahdollisuutta kulujen vastattavaksi ottaminen voi jäädä käyttämättä.

11 luku. Konkurssisaatavat, valvonta ja saatavien selvittäminen

Työryhmän ehdotus 3 §

Yhteisvelkasuhteet

Velkoja voi valvoa velalliselta olevan saatavansa sen suuruisena kuin se oli konkurssin alkaessa ottamatta huomioon sen jälkeen takaajalta saamaansa suoritusta. Mitä edellä säädetään, ei sovelleta, jos takaaja on maksanut päävelan kokonaan ennen valvontapäivää.

Mitä edellä 1 momentissa säädetään takauksesta, koskee myös vierasvelkapantin antajaa ja velallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

Rahoitustarkastus toteaa, ettei 1 momentissa varsinaisesti säädetä takauksesta, vaan velkojan oikeudesta valvoa saatavansa tapauksessa, jossa velasta on annettu takaus. Sen vuoksi viittaus ”mitä 1 momentissa säädetään takauksesta” ei ole onnistunut.

Finnvera Oyj katsoo, että takaajan ja velkojan välinen suhde ja yhteisvelkasuhteet olisi syytä säätää erikseen. Tarpeen on vielä valmistella sitä, onko saatavan valvomishetki konkurssin alkamishetki, valvonnan suorittamishetki vai valvontapäivä. Käytännössä on tarpeen toimia niin, että konkurssivalvonta tehdään valvontapäivän mukaisena ja myöhemmin tulevat muutokset otetaan huomioon.

Suomen Pankkiyhdistyksen mielestä pykälätekstistä saa sen kuvan, että takaajalle edullisempi vaihtoehto toteutuisi vain, jos takaaja on maksanut koko päävelan, vaikka tarkoituksena on suoda takaajalle tuo etu myös silloin, kun takaaja on suorittanut päävelan osaan rajatun takauksen täysimääräisesti. Pankkiyhdistys ehdottaa 1 momenttiin tarkennusta: "Mitä edellä säädetään, ei sovelleta, jos takaaja on maksanut päävelan tai päävelasta takaamansa osuuden kokonaan ennen valvontapäivää." Myös *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry* ehdottaa vastaavaa tarkennusta.

Työryhmän ehdotus 4 §

Rajoitukset velkojan oikeuteen saada suoritus

Velkojalla ei ole oikeutta saada suoritusta palkasta, palkkiosta tai muusta siihen rinnastettavaa etuutta koskevasta konkurssisaatavasta siltä osin kuin saatava on ilmeisessä epäsuhteessa siihen, mitä tehtyyn työhön ja muihin olosuhteisiin nähden voidaan pitää kohtuullisena, jos saatava tällä perusteella riitautetaan.

Jollei toisin säädetä, vieraalle valtiolle maksettavaa veroa tai siihen rinnastettavaa julkista maksua ei voida ottaa konkurssissa huomioon, ellei sellaista saatavaa voida pitää oikeusjärjestyksen perusteiden mukaisena tai jos Suomessa määrättyä veroa tai julkista maksua ei hyväksytä maksukyvyttömyysmenettelyssä vieraassa valtiossa.

Suomen Asianajajaliiton mielestä olisi syytä harkita, voidaanko velkojan oikeutta saada korkeaa korkoa tai muuta velan viivästysseuraamusta pitää pykälän tapaan kohtuuttomana ja rajoittaa oikeutta saada tällaisille suoritusta konkurssipesästä.

Työryhmän ehdotus 5 §

Saatavan valvonta

Jako-osuutta saadakseen velkojan on valvottava konkurssisaatavansa ilmoittamalla se 11 §:ssä säädetyin tavoin pesänhoitajalle valvontapäivään mennessä, jollei saatavaa oteta huomioon ilman valvontaa. Valvontapäivään mennessä tuomioistuimelle ilmoitettu saatava katsotaan valvotuksi määräajassa. Velkojan valvontapäivän jälkeen ilmoittama saatava voidaan ottaa huomioon vain jälkivalvonnasta säädetyin edellytyksin. Valvontapäivä konkurssissa on neljän kuukauden kuluttua konkurssin alkamisesta lukien.

Konkurssivalvonnasta liikkeeseenlaskijan konkurssissa säädetään 16 §:ssä.

Valtiokonttorin mielestä on parannus, että konkurssiin asettamisesta kuulutettaisiin heti konkurssin alettua. Menettely valvontapäivän määräämisessä vaikuttaa liian kaavamaiselta. Konkurssi saattaa kuitenkin raueta jo ennen valvonnan määräpäivää.

Konkurssiasiain neuvottelukunnan mielestä kiinteä valvontapäivä tulee aiheuttamaan ongelmia. Kun konkursseista nykyään noin 40 prosenttia raukeaa varojen puutteeseen, ilmoitus valvontapäivästä heti konkurssin alkaessa aiheuttaa turhaa työtä velkojille ja pesänhoitajalle. Myös menettelyn normaalit työnkulut häiriintyvät silloin, kun pesäluettelon ja velallisselvityksen valmistuminen esimerkiksi velallisesta johtuvista syistä viivästyy. Ratkaisu siitä, raukeaako konkurssi voi tulla tehtäväksi vasta valvontapäivän jälkeen. Tällöin kaikki velkojat ja pesänhoitaja ovat tehneet turhaa työtä. Valvonnoista aiheutuu velkojille myös kustannuksia. Neuvottelukunta pitää parempana vaihtoehtoa, jossa valvontapäivä määrätään vasta, kun on selvillä, jatkuuko konkurssi. Toteutus voisi olla sellainen, että pesänhoitaja, joka ei pyydä konkurssin raukeamista, pyytää tuomioistuinta määrää-

mään ja kuuluttamaan valvonnasta. Toinen vaihtoehto olisi se, että pesänhoitaja määräisi valvontapäivän.

Verohallitus kiinnittää huomiota siihen, että jos konkurssin raukeamispäätös tehdään valvontapäivän jälkeen, velkojat ovat tehneet turhaan työtä laatimalla valvontakirjelmiä.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että valvontojen vastaanottaminen tulisi ehdotuksen mukaan aina pesänhoitajan tehtäväksi, mikä vastaa nykyistä lähes poikkeuksetonta käytäntöä. Valvonta määrättäisiin aina tapahtuvaksi neljän kuukauden kuluttua konkurssin alkamisesta lukien. Konkurssien erilaisuudesta johtuen määräaika saattaa toisinaan olla tarpeettoman pitkä, mutta toisinaan laajoissa ja sekavissa konkursseissa aivan liian lyhyt. Jollei konkurssi valvontapäivän jälkeen jatku, on velkojalle voinut aiheutua tarpeetonta työtä ja kuluja.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa sitä, että saatavat ilmoitetaan pelkästään pesänhoitajalle, jolla on velvollisuus tarkastaa ja täydennyttää valvonnat ja että myös jälkivalvonnat tehdään pesänhoitajalle. Kun valvontapäivä on julkaistu jo kuulutuksessa, saattaa valvonnasta aiheutua turhaa työtä ja kustannuksia.

Tampereen käräjäoikeus pitää ehdotusta valvontojen toimittamisesta pesänhoitajalle tämänhetkisen pääsääntöisen käytännön mukaisena ja siten kannatettavana. *Oulun käräjäoikeus* esittää samansisältöisen lausuman.

Vantaan käräjäoikeus lausuu, että pesänhoitaja ei aina voi laatia pesäluetteloa määräajassa. Valvontapäivää jouduttaneen siirtämään ja kuulutus toimittamaan uudelleen. Ehdotuksessa ei ole mainintaa valvontapäivän siirtämisestä ja uudelleen kuuluttamisesta. Tästä lakiin tulisi ottaa säännös. Se, että valvontapäivä voi olla ennen pesäluettelon valmistumista, tuntuu vieraalta. Velkojat ovat saattaneet ryhtyä toimenpiteisiin etujensa valvomiseksi heti konkurssin alkamisen ja kuulutuksen jälkeen. Konkurssi voidaan vielä peruuttaa kuulutuksen jälkeen. Konkurssi voi lisäksi raueta vielä sen jälkeen kun valvonnat on jo suoritettu.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että valvontainstituution keventäminen ja prekluusiouhan lieventäminen nykyisestä on välttämätöntä. Tiedekunta pitää ehdotettuja kevennyksiä perusteltuina.

Käräjäoikeustuomarit ry:llä ei ole huomauttamista siihen, että valvonnan määräpäivä määrätään asettamispäätöksessä, jos konkurssin julkistamisesta huolehditaan käyttäen nykyaikaisia tiedotusjärjestelmiä. Valvontapäivän asettaminen näin on kannatettavaa, koska nykyisin valvonnan määräpäivä saattaa siirtyä hyvinkin pitkälle. Ehdotettu neljän kuukauden määräaika ei kuitenkaan sovi kaikkiin tilanteisiin. Määräpäivä tulisi mm. juhlapyhien vuoksi voida määrätä vapaammin.

Suomen Asianajajaliitto kiinnittää huomiota siihen, että velkojille aiheutuu turhaa työtä ja pesänhoitajille ylimääräistä tiedottamisvelvollisuutta niissä tapauksissa, joissa konkurssi raukeaa tai peruuntuu eikä valvontaa tarvita lainkaan.

Työeläkevakuuttajat TELA esittää, että konkurssin rauetessa pesänhoitajan pitäisi tehdä asiasta ilmoitus niille velkojille, jotka ovat jo valvoneet saatavansa.

Työryhmän ehdotus 6 §

Saatavan huomioon ottaminen ilman valvontaa

Pesänhoitaja voi ottaa konkurssisaatavan jakoluetteloehdotuksessa huomioon ilman valvontaa, jos saatavan perusteesta ja määrästä ei ole epäselvyyttä. Pesänhoitajan on tällöin toimitettava velkojalle hyvissä ajoin ennen valvontapäivää ilmoitus siitä, minkä suuruisena saatava otetaan jakoluetteloehdotuksessa huomioon. Jos suurta määrää samaan tai samanlaiseen perusteeseen liittyviä saatavia voidaan pitää edellä sanotun tavoin riidattomina, pesänhoitaja voi erillisen ilmoituksen sijasta tarkoitukseen soveltuvalla tavalla tiedottaa, että saatavien valvonta ei ole tarpeen.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei estä velkojaa valvomasta saatavaansa.

Maa- ja metsätalousministeriö esittää 1 momentin 1. virkkeen sanamuotoa muutettavaksi: ”Pesänhoitajan on otettava konkurssisaatava jakoluetteloehdotuksessa huomioon ilman valvontaa, jos saatavan perusteesta ja määrästä ei ole epäselvyyttä.”

Kuluttajavirasto pitää valvonnasta vapauttamista tärkeänä uudistuksena erityisesti kuluttajavelkojien kannalta. Varsinkaan vähäisten saatavien valvonta ei ole tarkoituksenmukaista, kun valvonta edellyttää toimenpiteitä, jotka eivät ole oikeassa suhteessa saatavaan ja kun on epävarmaa, jääkö saatavalle jako-osuutta.

Oulun käräjäoikeuden mielestä erityisen onnistuneita ovat esitykset saatavien huomioonottamisesta "viran puolesta" samoin kuin se, että valvonnan laiminlyönti ei johda täydelliseen oikeudenmenetykseen.

Kaupan Keskusliitto pitää rationaalisena sitä, ettei velkojan omaa ilmoitusta saatavasta tarvittaisi tapauksissa, joissa pesänhoitaja pitää saatavaa selvänä.

Suomen Yrittäjät lausuu, että valvontamenettelyn yksinkertaistaminen siten, että velkojan ei tarvitsisi välttämättä suorittaa erillisiä valvontatoimia, on kannatettava. Niissä tapauksissa, joissa edelleen käytettäisiin normaalia saatavien valvontaa, ehdotus lieventäisi saatavan valvomatta jättämisen seuraamuksia salliessaan jälkivalvonnan maksua vastaan. Tämä on niin ikään järkevä muotovaatimusten kevennys.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry ja *Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund – SLC* pitävät tervetulleena uudistuksena sitä, että pesänhoitaja voisi ottaa selvät saatavat huomioon ilman valvontaa. Uudistus parantaa pienten velkojien asemaa, joilla saattaa olla pieniä liha-, maito- yms. tilityksiä saamatta, mutta joiden saatavat ilman esitetyn kaltaista pesänhoitajan toimintaa saattaisivat jäädä kokonaan kustannussyistä valvomatta. Ehdotus on omiaan lisäämään velkojien yhdenvertaisuutta.

Työryhmän ehdotus 7 §

Selvitys panttisaatavasta

Velkojan, joka haluaa suorituksen saatavansa panttina olevasta velallisen omaisuudesta, on ilmoitettava pesänhoitajalle valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan. Ilmoitus on tehtävä viimeistään valvontapäivänä tai, jos velkoja sitä aikaisemmin ryhtyy toimiin pantin rahaksi muuttamiseksi, hyvissä ajoin ennen näihin toimiin ryhtymistä. Jos pantin rahaksimuuttotoimiin on ryhdytty ennen konkurssin alkamista, saatava ja tiedot panttioikeudesta on ilmoitettava viipymättä konkurssin alettua. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä

ilmoittaa saatavansa vasta valvontapäivän jälkeen, velkojan on maksettava konkurssipesälle 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksua vastaava rahamäärä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu saatava selvitetään noudattaen, mitä konkurssissa valvottujen ja muiden jakoluetteloehdotuksessa huomioon otettavien saatavien selvittämisestä tässä laissa säädetään.

Finnvera Oyj toteaa, että uudistus aiheuttaa velkojalle vaivaa, mutta lienee tarpeellinen pesän selvittämiseksi.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry katsoo, että panttivelkojan valvontavelvollisuus ja kuittausoikeuteen vetoajan selvitysvelvollisuus ovat ehdotuksen uusia elementtejä. Niitä on pidettävä tärkeinä, jotta kokonaiskuva pesän tilasta olisi nopeasti saatavissa ja jotta pienvelkojien arviomääräiset jako-osuudet voitaisiin maksaa.

Työryhmän ehdotus 8 §

Selvitys vierasvelkapanttauksesta

Velkojan, jolla on velallisen omaisuutta vakuutena toisen velasta, on pesänhoitajan pyynnöstä ilmoitettava valvontakirjelmään sisällytettävät tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan pesänhoitajan asettamaan määräpäivään mennessä. Joka tapauksessa vastaavat tiedot on ilmoitettava ennen kuin velkoja ryhtyy pantin rahaksimuuttotoimiin. Jos velkoja ilman hyväksyttävää syytä laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa, velkojan on maksettava konkurssipesälle 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksua vastaava rahamäärä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että konkurssin selvitysfunktion edistämiseksi on tarpeen saada selvitysprosessiin mukaan myös aiemmin separatistiaseman suojaamia tahoja. Tämä koskee myös velallisen omaisuutta vierasvelkapantiksi saanutta tahoa, jolla ei kuitenkaan ehdotuksen mukaan olisi omaaloitteista ilmoitusvelvollisuutta. Aloitteen tekemiseen onkin paremmat mahdollisuudet konkurssihallinnolla, koska vierasvelkapantin haltijan valvontaintressi kohdistuu ensisijaisesti omaan velalliseen, ei niinkään vakuuden antajaan.

Työryhmän ehdotus 11 §

Valvontakirjelmä

Velkoja on valvottava saatavansa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä (valvontakirjelmä) niin kuin laissa sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa (594/1993) säädetään.

Valvontakirjelmässä on ilmoitettava:

1) saatavan pääoma, pääomalle kertynyt korko konkurssin alkamiseen asti, konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta vaadittava korko sekä viivästyskorko ja muut viivästysseuraamukset;

2) saatavan peruste riittävästi yksilöitynä;

3) koron peruste riittävästi yksilöitynä sekä se aika, jolta korkoa vaaditaan;

4) vaaditaanko saatavalle etuoikeutta ja mihin tämä vaatimus perustuu;

5) tiedot panttioikeuden perustamisesta ja sisällöstä, jos velkojalla on velallisen omaisuutta saatavansa panttina; ja

6) velkojan nimi ja yhteystiedot sekä henkilö tai yksikkö, jolle konkurssivalvontaa koskevat tiedustelut voi osoittaa.

Velkojan on täsmällisesti yksilöitävä pesänhoitajalle se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja vetoaa ja se, mistä asiakirjat ovat saatavissa, jollei niitä toimiteta pesänhoitajalle.

Oulun käräjäoikeus esittää harkittavaksi, tulisiko perustelujen avulla pyrkiä selventämään, mitä tarkoitetaan saatavan perusteen ilmoittamisella. Nykyään valvotaan ja hyväksytään säännönmukaisesti valvontoja, joiden perusteeksi on ilmoitettu "laskusaatava". Tällä kuitenkin vain ilmoitetaan tapa, millä sitä on pyritty velkomaan.

Työryhmän ehdotus 13 §

Valvonnan tarkastaminen

Pesänhoitajan on hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa tarkastettava valvottujen saatavien aiheellisuus ja niiden mahdollinen etuoikeus. Jos pesänhoitaja havaitsee, että valvonnassa on lasku- tai kirjoitusvirhe taikka muu vastaava selvä virhe, pesänhoitaja voi oikaista valvonnan omasta aloitteestaan. Oikaisusta on ilmoitettava velkojalle.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös 6, 7 ja 9 §:ssä tarkoitettuja saatavia.

Jos valvontakirjelmä ei ole suomen tai ruotsin kielellä, pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että kirjelmän sisältö tarpeellisin osin käännetään jommalle kummalle näistä kielistä.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että pesänhoitajan tarkastusvelvollisuuden laajentaminen on vastoin lain tavoitetta pesänhoitajan työn helpottamisesta ja pesänhoitokustannusten vähentämisestä. Ehdotuksen mukaan pesänhoitajalla olisi velvollisuus pyytää velkojalta valvonnan täydentämistä tai oikaisemista, jos pesänhoitaja valvontoja läpi käydessään havaitsee valvonnassa puutteen tai virheen. Pesänhoitajalla on tämä velvollisuus vain silloin, kun täydennys on tarpeen saatavan selvittämisen kannalta. Liitto katsoo säännösten mahdollistavan velkojien välinpitämättömyyden. Menettely on omiaan sekoittamaan pesänhoitajan ja velkojan tehtäviä epäsuotuisalla tavalla. Säännös siirtää velkojille selvästi kuuluvia velvollisuuksia pesänhoitajalle, joka on omiaan hämärtämään näiden keskinäisiä vastuusuhteita. Pesänhoitajalle asetettu erittäin aktiivinen rooli velkojien saatavien selvittämisessä on ristiriidassa pesänhoitajan riitautusvelvollisuuden kanssa. Pesänhoitaja ei voi mielekkäästi riitauttaa saatavaa, jonka valvonnan tekemiseen hän joutuu velkojan puolesta osallistumaan. Pesänhoitajan objektiivisuus voidaan kyseenalaistaa, jos hän on joutunut jonkun erityisen heikon konkurssivalvonnan osalta suorittamaan poikkeuksellisen paljon työtä. Muilla velkojilla on oikeus edellyttää, että heitä kohdellaan samalla tavalla. Lisäksi menettely on omiaan lisäämään pesänhoitajan työmäärää. Onhan mahdollista, että pesänhoitaja joutuu ryhtymään aikaa vieviin toimenpiteisiin asiakirjojen hankkimiseksi. Erityisen ongelmallinen on pesänhoitajan kannalta tilanne, jossa velkojan ilmoittama asiakirja on saatavilla eri paikkakunnalla tai paikassa, jonne on vaikea päästä.

Ehdotuksen mukaan saatavien etuoikeus voitaisiin ottaa huomioon, vaikka velkoja ei olisi esittänyt siitä vaatimusta, jos etuoikeuden peruste ilmenee riittävästi valvonta-asiakirjoista tai se on muuten pesänhoitajan tiedossa. Säännös on erittäin ongelmallinen pesänhoitajan huolellisuusvelvollisuuden ja vastuun kannalta. Vaarana on, että säännöstä ryhdytään tulkitsemaan kuten perustellun vilpittömän mielen määritelmää ja pesänhoitajan huolellisuutta arvioidaan sen perusteella, mitä pesänhoitaja tiesi tai hänen olisi – ammattilaisuutensa takia – pitänyt tietää etuoikeudesta. Liiton mielestä velkojan tulisi edelleen vaatia etuoikeutta, jotta sellainen voitaisiin velkojalle antaa. Ehdotettu säännös lisäisi pesänhoitajan työtaakkaa ja pesänhoitokustannuksia sekä kasvattaisi kohtuuttomasti pesänhoitoon liittyvää vastuuta erityisesti yhdessä ehdotetun säännöksen kanssa, jonka mukaan velkojan ei tarvitse toimittaa valvonnan perusteena olevien asiakirjojen jäljennöksiä valvonnan yhteydessä.

Ehdotuksen mukaan pesänhoitajan on otettava erityisesti huomioon, että tarkastukseen käytetty työmäärä on järkevässä suhteessa velkojalle tulevaan hyötyyn. Säännös on pesänhoitajan huolellisuusvelvoitteen ja velkojien yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen.

Työryhmän ehdotus 14 §

Valvonnan täydentäminen

Pesänhoitajan on pyydettävä velkojaa täydentämään tai oikaisemaan valvontaansa, jos pesänhoitaja havaitsee siinä sellaisen puutteen tai virheen, jolla on merkitystä saatavan selvittämisen kannalta. Velkojan on toimitettava pesänhoitajalle tämän pyynnöstä myös ne asiakirjat, jotka ovat tarpeen velkojan saatavan selvittämiseksi.

Jos velkoja havaitsee 1 momentissa tarkoitetun puutteen tai virheen, voi hän valvontapäivän jälkeenkin täydentää tai oikaista valvontaansa. Velkoja voi valvontapäivän jälkeen ilmoittaa uuden saatavan tai esittää lisävaatimuksia vain 15 §:ssä säädettynä jälkivalvontana.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös 6, 7 ja 9 §:ssä tarkoitettuja saatavia.

Oulun käräjäoikeus pitää täydennysmenettelyä oikeaan osuneena. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan pesänhoitajilla on ehkä yllättävästikin esiintynyt taipumusta tulkita puolueettomuusvaatimustaan liian tiukasti. He ovat saattaneet katsoa siitä johtuvan, etteivät he ole oikeutettuja hankkimaan selvitystä valvonnan aineellisesta oikeellisuudesta. Se on voinut johtaa oikeudenmenetyksiin tai ainakin tuomioistuimen toimesta tapahtuvaan, varsinaista ratkaisukapasiteettia kuluttavaan ohjailutoimintaan. Perustelujen maininta siitä, mitä täydennyttäminen voisi tarkoittaa, on paikallaan.

Työryhmän ehdotus 15 §

Jälkivalvonta

Velkoja voi valvoa saatavansa tai esittää lisävaatimuksen vielä valvontapäivän jälkeen (jälkivalvonta), jos velkoja suorittaa konkurssipesälle maksun, jonka suuruus on yksi prosentti valvotun saatavan tai lisävaatimuksen määrästä, kuitenkin vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Jollei velkojalle ole ilmoitettu valvonnasta tai saatavan valvomatta jättämiselle oli laillinen este, maksua ei saa periä.

Jos velkojalle on takaisinsaannin perusteella syntynyt tarve valvoa saatavansa tai jos saatava ei muun syyn vuoksi ollut eikä pitänytkään olla velkojan tiedossa ennen valvontapäivää, pesänhoitajan on varattava velkojalle kohtuullinen aika valvoa saatava. Jälkivalvonnasta ei tällöin saa periä 1 momentissa tarkoitettua maksua. Jälkivalvonnan sijasta voidaan velkojan saatavalle tuleva jako-osuus vähentää velkojan konkurssipesälle palautettavista varoista. Jos pesästä on jo jaettu varoja konkurssivelkojille, velkoja saa vähentää konkurssipesään palautettavista varoista sen, mitä velkoja olisi saatavan valvottuaan saanut nostaa jako-osuutena.

Pesänhoitajan on otettava saatava huomioon jakoluetteloehdotuksessa, jos jälkivalvonta on toimitettu ennen sen määräajan päättymistä, jona pesänhoitajan on pitänyt toimittaa ehdotus tuomioistuimeen. Tämän määräajan jälkeen saatava voidaan ottaa huomioon niin kuin 12 luvussa säädetään.

Työministeriö pitää nykytilaa lieventävää jälkivalvontamahdollisuutta hyvänä asiana. Ongelmia saattaa tulla siitä, ettei jälkivalvonnalle ole asetettu mitään määräaikaa tai takarajaa. Tarkoituksenmukaista ei ole, että pesän velkatilanne ja velkojien jako-osuudet pysyvät epävarmoina koko pesänhoidon ajan.

Valtiokonttorin mielestä säännös aiheuttaa epävarmuutta pesän koon ja velkojamäärän suhteen. Viivästysmaksun tarkoituksena on turvata valvonnan toimittami-

sen oikea-aikaisuus. Nähtäväksi jää, onko vaikutus yhtä tehokas kuin nykyinen saatavan menettämisen uhka.

Verohallituksen mukaan jälkivalvontaoikeuden laajennus ehdotetussa muodossa ei tuo velkojien muuten heikentyneeseen asemaan konkurssissa sellaista ylimääräistä parannusta, joka ylittäisi siitä mahdollisesti syntyvät negatiiviset seuraamukset. Jälkivalvontaoikeudesta tulisi aiheutumaan pesälle huomattavasti enemmän kustannuksia kuin jälkivalvontamaksu pesälle toisi. Mikäli tieto valvontapäivästä on saatettu velkojien tietoon asianmukaisesti ja riittävän ajoissa, tarvetta maksullisen jälkivalvonnan suorittamiseen ei pääsääntöisesti olisi.

Finnvera Oyj pitää jälkivalvontamaksua kovin korkeana ja ehdottaa sen alentamista. Kannatettavana ratkaisuna Finnvera pitää sitä, että saatavan valvomatta jättäminen ei aiheuttaisi saatavan menetystä.

Oulun käräjäoikeus kannattaa jälkivalvontaa koskevia esityksiä.

Akava ry pitää velkomisoikeuden säilymistä myöhästymisestä huolimatta parannuksena etenkin pienvelkojille, jotka eivät välttämättä saa välitöntä tietoa konkurssista. Maksun alaraja voi kuitenkin muodostua pienvelkojille suhteettoman suureksi.

Kaupan Keskusliitto pitää viivästysmaksumenettelyä parempana järjestelmänä kuin voimassa olevaa maksunsaannin menetystä kokonaisuudessaan.

Keskuskauppakamari ja *TT* kannattavat ehdotettua jälkivalvontamenettelyä. Se vähentää erityisesti muiden kuin ammattimaisten rahoittajien riskiä kärsiä menetyksiä valvonnan laiminlyönnin vuoksi. Maksun osalta tulisi kuitenkin vielä harkita, voitaisiinko maksu periä vain siltä osin kuin jälkivalvonnan tehnyt velkoja saa jako-osuutta.

Suomen Asianajajaliitto katsoo ensisijaisesti, ettei jälkivalvontamahdollisuutta olisi tarvetta laajentaa ehdotuksessa esitetyllä tavalla. Velkojalle saattaisi tosin olla perusteltua antaa mahdollisuus tähän esim. laillista estettä läheisesti muistuttavassa tilanteessa tai, jos velkoja voi osoittaa, ettei se ole saanut pesänhoitajan lähettämää julkista kuulutusta ja on tästä syystä jättänyt saatavansa valvomatta. On yleisesti tiedossa, että muut kuin ammattivelkojat eivät seuraa virallista lehteä. Tämän vuoksi siinä julkaistut kuulutukset jäävät velkojilta huomaamatta. Tällaisessa tapauksessa mitään jälkivalvontamaksua ei olisi tarpeen periä. Laajennettu mahdollisuus jälkivalvontaan tekisi konkurssimenettelystä vaikeammin hallittavan kokonaisuuden. Nykyisen järjestelmän etuna on selkeä ja varsin nopea velkojapiirin täsmentyminen. Ehdotetussa sääntelyssä jälkivalvontoja voisi tulla useitakin eri ajankohtina, joka lisäisi pesänhoitajan työtä ja lisäisi konkurssipesänhoitajan työmäärää. Jos jälkivalvontamahdollisuutta päätetään laajentaa, liitto esittää harkittavaksi, ettei jälkivalvontamaksulla olisi ylärajaa. Tuntuva maksu kannustaisi valvonnan oikea-aikaiseen suorittamiseen. Laaja jälkivalvontamahdollisuus aiheuttaisi myös sen, ettei pesänhoitaja voisi valvontapäivään mennessä arvioida, onko saatava suuri vai vähäinen. Ehdotus on ongelmallinen myös suhteessa säännökseen vähäisten jako-osuuksien maksamisesta arviomääräisinä (17 luku 3 §). Pesänhoitajan on erittäin vaikea arvioida maksettavaa määrää, jos kaikki valvonnat eivät ole hänen tiedossaan.

Ehdotuksen mukaan takaisinsaannin perusteella syntyvä velka ja tuntematon velka, joka ei ollut velkojan tiedossa ennen valvontapäivää, olisi otettava jälkivalvontana huomioon ilman jälkivalvontamaksua. Pesänhoitajan olisi aina varattava tällaisen saatavan velkojalle kohtuullinen aika saatavan valvomiseen. Kohtuullisena pidettävän ajan pituus vaihtelee ja sen vuoksi pesänhoitajan tulisi tarvittaessa ottaa yhteyttä velkojaan ja keskustella valvonnan toimittamisesta ja siihen tarvittavasta ajasta. Ehdotetut säännökset ovat liiton näkemyksen mukaan ristiriidassa pesänhoitajan työn helpottamistavoitteen ja pesänhoitokustannusten vähentämistavoitteen kanssa.

Suomen Perimistoimistojen Liiton mielestä jälkivalvonnan maksu on huonosti perusteltavissa etenkin sen jälkeen, kun valvonnan välttämättömyydestä luovutaan.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry pitää kannatettavana mahdollisuutta jälkivalvontaan maksua vastaan.

Työryhmän ehdotus 16 §

Valvonta liikkeeseenlaskijan konkurssissa

Velkojan saatava, joka perustuu velallisen liikkeeseen laskemaan arvopaperimarkkinalain (495/1989) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun arvopaperiin, otetaan ilman valvontaa huomioon jakoluetteloehdotuksessa, jos oikeudenhaltijoita koskevat tiedot ovat arvo-osuusrekisterissä taikka muutoin luotettavasti selvitettävissä oikeudenhaltijoista pidettävästä rekisteristä tai tilistä. Muussa tapauksessa oikeudenhaltijan on kahden vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta toimitettava pesänhoitajalle arvopaperi tai, jos siitä ei ole annettu kirjallista todistetta, valvontakirjelmässä ilmoitettavat tiedot saatavastaan.

Tuomioistuimen on mainittava 1 momentissa tarkoitetut seikat konkurssin alkamista koskevassa kuulutuksessa tai myöhemmin julkaistavassa kuulutuksessa. Pesänhoitajan on lisäksi julkaistava kuulutus samalla tavalla, jolla liikkeeseenlaskijan on täytettävä säännöllinen tiedonantovelvollisuutensa, sekä muulla tuomioistuimen määräämällä tavalla.

Konkurssipesän rahaksimuuttoa valvomaan määrättävästä asiamiehestä säädetään rahoitustarkastuslain (503/1993) 15 §:ssä.

Rahoitustarkastus pitää ehdotettuja menettelytapojen muutoksia kannatettavina ottaen huomioon teknisen kehityksen antamat mahdollisuudet oikeudenhaltijoiden selvittämiseen. Pykälän 2 momentissa käytetään termiä säännöllinen tiedonantovelvollisuus. Lainsäädäntö ei tunne käsitettä. Oikeampaa olisi todeta ”on täytettävä arvopaperimarkkinalain 2 luvun 7 §:n mukainen tiedonantovelvollisuutensa”. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”arvopapereita koskevat tiedot on julkistettava”. Julkistamisvelvollisuus liittyy nimenomaan arvopaperin arvoon vaikuttaviin tietoihin. Asiamiehen määrääminen ei ole mahdollista liikeeseenlaskijaan silloin, kun sen toiminta rajoittuu vain liikkeeseenlaskijan toimintaan. Lainkohdan perustelut saattavat tältä osin johtaa harhaan.

12 luku. Jakoluetteloehdotuksen laatiminen ja jakoluettelon vahvistaminen

Työryhmän ehdotus 1 §

Jakoluetteloehdotus

Pesänhoitajan on laadittava ehdotus siitä, miten pesän varat jaetaan velkojien kesken (jakoluetteloehdotus), jollei ole ilmeistä, ettei pesän varoista kerry velkojille jako-osuutta. Jakoluetteloehdotukseen on merkittävä:

1) jako-osuuteen oikeuttavat saatavat ja niiden etuoikeus;

2) konkurssissa valvotut tai pesänhoitajalle ilmoitetut panttisaatavat ja tiedot panttioikeudesta sekä tiedot kuittaukseen käytettävistä saatavista;

3) tiedot siitä, miltä osin pesänhoitaja ei hyväksy velkojan saatavaa tai sen etuoikeutta (riitautus) ja riitautuksen perustelu;

4) muut saatavia ja konkurssivalvontaa koskevat huomautukset kuten jälkivalvonnat ja niiden vuoksi suoritetut maksut sekä tiedot valvonnan oikaisemisesta tai täydentämisestä;

5) saatavia koskevat vireillä olevat oikeudenkäynnit ja muut menettelyt; sekä

6) jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivä.

Viimesijaiset saatavat voidaan jättää merkitsemättä jakoluetteloehdotukseen.

Jyväskylän käräjäoikeuden mielestä 12 luvun säännökset ovat parannusta nykyiseen oikeustilaan, koska pesänhoitaja joutuu epäselvissä tapauksissa nykyistä pidemmälle selvittelemään konkurssissa valvottujen saatavien oikeellisuutta. Kun pesänhoitajan velvollisuudet on säädetty tarkasti laissa, käytäntö tulee yhtenäisemmäksi. Nykyisin se, kuinka paljon pesänhoitajat ovat selvitelleet epäselviä valvontoja, on vaihdellut. Ongelma ei Jyväskylän käräjäoikeuden tuomiopiirissä ole ollut käytännössä suuri, mutta periaatteellisella tasolla yhdenvertaisuus ei ehkä aina ole toteutunut verrattaessa velkojien asemaa eri konkurssipesissä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää ehdotuksia kokonaisuutena perusteltuina.

HTM-tilintarkastajat ry:n mielestä jakoluetteloehdotus, jakoluettelo ja vahvistettu jakoluettelo tulisi täsmäyttää kirjanpitoon.

Suomen Asianajajaliitto esittää, että nykyisin laki antaa pesänhoitajalle vain mahdollisuuden esittää valvotun saatavan hyväksymistä tai sen riitauttamista. Käytännössä on esiintynyt menettelyä, jossa pesänhoitaja on ensisijaisesti ilmoittanut hyväksyvänsä saatavan ”enimmäismääräisenä” tai ”ehdollisena” ja vasta toissijaisesti riitauttanut saatava siltä varalta, että tuomioistuin ei pitäisi mahdollisena tällaisen valvontakirjelmästä puuttuvan lisäehdon asettamista valvonnalle. Tällainen tilanne syntyy usein esimerkiksi silloin, kun velkoja valvoo kiinteämääräisenä ja ehdoitta takaussitoumukseen perustuvaa saatavaa, vaikka ei ole vielä valvontaa tehdessään joutunut suorittamaan takauksen perusteella maksua. Tällöin valvonnan riitauttaminen on varsin järeä ja jopa tarpeettomalta tuntuva toimenpide verrattuna saatavan hyväksymiseen ”ehdollisena” tai ”enimmäismääräisenä”. Erilliseen riitautusprosessiin joutuminen siitä johtuvine oikeudenkäyntikuluvastuineen ei ole yleensä tarkoituksenmukainen myöskään velkojan kannalta. Liitto esittää harkittavaksi, voitaisiinko lakiin kirjata mahdollisuus pesänhoitajalle esittää ja tuomioistuimelle tuomita saatava maksettavaksi em. lisäehdolla saatavaa varsinaisesti riitauttamatta. Näin erillisten riitaprosessien määrä voitaisiin olennaisesti rajoittaa. Jos lisäehdoin tuomitun saatavan määrästä syntyisi myöhemmin erimielisyyttä, tulisi sekä konkurssipesällä että velkojalla olla mahdollisuus saada asia käsiteltäväksi nostamalla erillinen saatavan vahvistuskanne tuomioistuimessa,

jossa saatavan peruste ja määrä vahvistettaisiin. Todennäköisesti näitä tilanteita tulisi käytännössä eteen varsin harvoin.

Työryhmän ehdotus 2 §

Jakoluetteloehdotuksen määräpäivä ja toimittaminen

Jakoluetteloehdotus tai tieto ehdotuksen valmistumisesta on toimitettava viimeistään kahden kuukauden kuluessa valvontapäivästä tai, jos kysymys on laajasta konkurssipesästä, neljän kuukauden kuluessa valvontapäivästä (jakoluetteloehdotuksen määräpäivä). Tuomioistuin voi pesänhoitajan pyynnöstä erityisestä syystä pidentää tätä määräaikaa.

Pesänhoitajan on toimitettava jakoluetteloehdotus tai tieto siitä velalliselle sekä niille velkojille, jotka ovat sitä pyytäneet. Ilman pyyntöä jakoluetteloehdotus on toimitettava niille velkojille, joiden valvonnan pesänhoitaja on riitauttanut tai joiden valvonnasta pesänhoitaja esittää muun huomautuksen.

Jakoluetteloehdotuksen oheen on liitettävä selvitys velkojan ja velallisen oikeudesta riitauttaa saatava.

Jyväskylän käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisten kannalta ongelmaksi saattaa muodostua se, että konkurssi oikeudenkäyntinä kestää aikaisempaa kauemmin. Tämä saattaa olla seurausta siitä, että jakoluetteloehdotuksen määräpäivää on mahdollista pidentää yli neljän kuukauden. Sinänsä ehdotettu konkurssilain 12 luvun 2 §:n 1 momentin viimeinen lause on tarpeellinen. Käräjäoikeuden mielestä tulisi kuitenkin jollakin tavalla luoda järjestelmä, joka takaa sen, että esitetyissä määräajoissa pysytään aivan erityisiä tapauksia lukuun ottamatta eikä käytännöksi ala muodostua se, että pesänhoitajat alkavat työ- tms. kiireiden vuoksi vakiintuneesti pyytää lisää määräaikaa. Se, että määräajan pidennys on säädetään tuomioistuimen myönnettäväksi, ei käytännössä paljon auta asiaa; mikäli pesänhoitaja ei ole ennen pyynnön esittämistä selvittänyt tarpeellisia seikkoja, pyynnön epääminen ei hyödytä ketään.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että 1 momentissa jää hieman epäselväksi, minne tai kenelle jakoluetteloehdotus taikka tieto sen valmistumisesta on toimitettava. Jos adressaatteina ovat 2 momentissa mainitut tahot, momentit voisi ehkä pyrkiä yhdistämään.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y:n ja *Suomen Perimistoimistojen Liiton* mielestä pesänhoitajan tulee ilmoittaa menettelyn perusteet velkojalle, jonka saatava on riitautettu. Pelkkä jakoluetteloehdotus ei riitä.

Työryhmän ehdotus

7 §

Jälkivalvonnan huomioon ottaminen

Jos jakoluetteloehdotuksen toimittamisen jälkeen tulee ilmi saatava, joka on jälkivalvonnan perusteella otettava siinä huomioon, pesänhoitajan on oikaistava jakoluetteloehdotus. Ennen oikaisemista pesänhoitajan on varattava 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuille velkojille ja velalliselle tilaisuus riitauttaa saatava, jollei tätä ole pidettävä saatavan vähäisyyden tai muun syyn vuoksi ilmeisen tarpeettomana. Myös pesänhoitaja voi riitauttaa saatavan. Riitautuksesta ja sen käsittelystä on voimassa, mitä edellä säädetään.

Suomen Asianajajaliitto pitää säännöstä kohtuuttomana pesänhoitajan toimen kannalta, koska pesänhoitajan olisi toimitettava tuomioistuimelle oikaistu jako-

luettelo aina, kun pesänhoitaja on vastaanottanut uuden jälkivalvonnan sen jälkeen, kun jakoluettelo on ensi kerran toimitettu tuomioistuimeen.

Työryhmän ehdotus 8 §

Sovinnon aikaansaaminen

Asianosaiset voivat asian käsittelyn eri vaiheissa sopia saatavia koskevat riitaisuudet. Pesänhoitajan on hyvän pesänhoitotavan edellyttämässä laajuudessa edistettävä riitaisuuksien ratkaisemista sovinnollisesti.

Kouvolan hovioikeus pitää säännöstä sovinnon aikaansaamisesta hyväksyttävänä uudistuksena. Pesänhoitajalla on yleensä tuomioistuinta paremmat edellytykset esitellä pesän tilannetta riitapuolille ja näin pyrkiä riitaisuuden sovinnolliseen ratkaisuun.

Vantaan käräjäoikeus pitää tervetulleena ehdotusta siitä, että lausumat riitautuksesta esitetään pesänhoitajalle ja että pesänhoitajan on edistettävä riitautuksien ratkaisemista sovinnollisesti. Turhat riitautusoikeudenkäynnit jäävät pois. Jo nykyisin valtaosa riitautuksista tuomioistuimen viran puolesta jatkettavissa riitaasiain käsittelyissä sovitaan heti valmistelussa tai peruutetaan.

Suomen Asianajajaliiton käsityksen mukaan säännös on ristiriidassa pesänhoitajan kanteennostovelvollisuuden kanssa. Jos pesähoitaja on nostanut kanteen konkurssipesän nimissä, ei hän voi uskottavasti edistää sovintoa asiassa. Lisäksi pesänhoitajan uskottavuus velkojien yhdenvertaisuuden toteuttajana kärsii, jos pesänhoitaja saa aikaan sovinnon yhdessä asiassa aktiivisesti sitä edistettyään ja toisessa ei huolimatta yhtäläisistä ponnisteluistaan sovintoon pääsemiseksi.

Työryhmän ehdotus 11 §

Riitautuksen tutkiminen

Kun pesänhoitaja on toimittanut jakoluettelon tuomioistuimelle, tuomioistuimen on tutkittava saatavia koskevat riitautukset ja muut valvontoja koskevat erimielisyydet.

Riitautus on hyväksyttävä siltä osin kuin se on selvästi perusteltu tai velkoja, jonka saatavaa riitautus koskee, on myöntänyt sen oikeaksi. Selvästi perusteeton riitautus on hylättävä. Jos asia on jo lainvoimaisesti ratkaistu tai yleinen tuomioistuin ei ole asiassa toimivaltainen, riitautus on jätettävä tutkimatta.

Jollei riitautusta voida ratkaista esitetyn selvityksen perusteella, tuomioistuimen on käsiteltävä se erikseen.

Helsingin käräjäoikeus pitää hyvänä sitä, että lakiin on ehdotettu yksityiskohtaiset säännökset jakoluettelosta ja pesänhoitajalle kuuluvasta riitautusten käsittelystä. Näin käsitelty riitautusasia on valmisteltu kirjallisesti siinä vaiheessa, kun tuomioistuin joutuu tutkimaan riitautuksen 11 §:n perusteella ja käsittelemään sen 12 §:n perusteella.

Työryhmän ehdotus 14 §

Jakoluettelon vahvistaminen

Tuomioistuimen on tutkittava, että pesänhoitajan jakoluettelo täyttää tämän luvun 1 §:ssä säädetyt vaatimukset ja jakoluettelon käsittelyä koskevia menettelysäännöksiä on noudatettu. Tuomioistuimen on myös annettava ratkaisu riitautetusta saatavasta, jollei riitautusta ratkaista erikseen.

Jos jakoluettelo on laadittu edellä 1 momentissa tarkoitetuin tavoin, tuomioistuimen on viivytyksettä vahvistettava jakoluettelo (vahvistettu jakoluettelo) ja määrättävä, mitkä saatavat ovat oikeutettuja saamaan jako-osuutta konkurssissa.

Jos jakoluettelossa on kirjoitus- tai laskuvirhe tai muu sellainen virhe, tuomioistuin voi omasta aloitteestaan pyytää pesänhoitajaa oikaisemaan virheen.

Valtiokonttorin mielestä se, että tuomioistuimen tutkimisvelvollisuus olisi selvästi suppeampi kuin nykyisin, johtaa siihen, että velkojien on oltava tietoisia oikeuksistaan ja oikeuksiensa valvonnan suhteen nykyistä tarkempia.

Helsingin hovioikeus toteaa, että se, ettei tuomioistuin tutkisi viran puolesta valvontoja, vastaa nykyistä oikeuskäytäntöä. Tuomioistuinten kannalta muutosta on pidettävä onnistuneena, koska pesänhoitajalla, joka on joutunut asemansa puolesta perehtymään konkurssipesän asioiden hoitamiseen, on tuomioistuinta paremmat edellytykset jakoluettelon laatimiseen, riitautusten tekemiseen sekä niiden alustavaan selvittämiseen. Vasta tämän jälkeen tuomioistuin tutkisi riitaisuudet 12 luvun 11 §:n mukaisesti. Menettely edistää riitaisten saamisten selvittämistä.

Helsingin käräjäoikeus puoltaa ehdotettua muutosta, jonka mukaan konkurssituomion sijasta käräjäoikeus tutkii jakoluettelon 14 §:ssä säädetyn mukaisesti. Jakoluettelon vahvistusmenettely voi lisätä käräjäoikeuden päivystysluontoisten tehtävien määrää.

Joensuun käräjäoikeus pitää jakoluettelon vahvistamista tarpeettomana. Riittäisi hyvin se esitystä valmisteltaessa esillä ollut vaihtoehto, että pesänhoitaja laatisi jakoluettelon, jota voitaisiin moittia tuomioistuimessa. Luettelon tarkastaminen olisi äärimmäisen muodollinen, mutta luettelo saattaisi eri syistä viipyä huomattavankin pitkän ajan käräjäoikeudessa ennen vahvistamista. Tärkeätä olisi huolehtia siitä, että konkurssipesiin saadaan pätevät ja kokeneet pesänhoitajat, joiden työhön voitaisiin luottaa ilman turhaa tarkastamista.

Tampereen käräjäoikeus katsoo, että tuomioistuimen rooli jakoluettelon tutkimisen suhteen on ehdotuksen mukaan vähäinen ja muodollinen ja olisikin harkittava, onko luetteloa tarpeen toimittaa käräjäoikeuteen vain muodollista vahvistamista varten.

Vantaan käräjäoikeuden mielestä käräjäoikeuden työskentelyn kannalta on välttämätöntä, että sillä on hyvissä ajoin etukäteen tieto jakoluettelon saapumispäivästä ja mahdollisesti ratkaistavaksi tulevista riitautuksista. Käräjäoikeus esittää, että laissa säädettäisiin pesänhoitajalle velvollisuus riittävän hyvissä ajoin ilmoittaa tuomioistuimelle jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivä ja ainakin arvioitu päivä, jolloin jakoluettelo saapuu tuomioistuimeen. Tuomioistuimelle tulee varata riittävästi aikaa pesäluettelon vahvistamiseen perusteluissa esitetyn "viipymättä" asemesta.

Käräjäoikeustuomarit ry:n mielestä määräaika ”viipymättä” voi olla ongelmallinen, jos ratkaistavaksi tulee laajoja tai vaikeita kysymyksiä. Myös tuomioistuimen työtilanteen ennustettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Ehdotuksen mukaan jakoluetteloehdotus tulee tuomioistuimeen 5-7 kuukauden kuluttua valvontapäivän jälkeen yllätyksenä.

Työryhmän ehdotus 15 §

Muutoksenhaku ja päätöksestä ilmoittaminen

Tuomioistuimen päätökseen, jolla jakoluettelo on vahvistettu, saa hakea muutosta velkoja ja velallinen, jonka riitautuksen tai lausuman vastaisesti asia on ratkaistu. Myös pesänhoitajalla on oikeus muutoksenhakuun, jos jakoluettelo on vahvistettu vastoin pesänhoitajan ehdotusta.

Tuomioistuimen on ilmoitettava jakoluettelon vahvistamispäivä pesänhoitajalle sekä riitautuksen tai lausuman tehneelle velalliselle ja velkojalle.

Jos ylempi tuomioistuin muuttaa jakoluetteloa, muutos koskee kaikkia velkojia.

Kouvolan hovioikeuden mielestä jää epäselväksi, keitä "vastapuolia" muutoksenhakutuomioistuimen on kuultava. Jos velkojia edustavan konkurssipesän kuuleminen olisi riittävää, olisi lakiin syytä ottaa tästä nimenomainen säännös.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää erityisen perusteltuna ehdotusta, että muutoksenhaku jakoluetteloon vaikuttaisi kaikkien velkojien asemaan, eikä siis enää hyödyttäisi ainoastaan asian voittanutta velkojaa. Tämä on johdonmukaista jo siksikin, että lopputulos muodostuu näin samaksi kuin jos asianomaisen velkojan riitautus tai lausuma olisi hyväksytty jo alkuperäisessä jakoluettelossa.

Työryhmän ehdotus 17 §

Velkojan saatavaa koskevan ratkaisun merkitys

Velkojan saatavasta konkurssissa annettu ratkaisu määrää sen, mikä oikeus velkojalla on saada maksu saatavalleen konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta.

Suomen Perimistoimistojen Liitto esittää, että konkurssituomion tulisi toimia myös täytäntöönpanoperusteena, kun on kyse luonnollisesta henkilöstä.

13 luku. Konkurssipesän hallinto

Työryhmän ehdotus 4 §

Tilapäinen pesänhoitaja

Jos pesänhoitajaa ei voida heti konkurssin alkaessa määrätä, tuomioistuimen on määrättävä tilapäinen pesänhoitaja. Pesänhoitaja on määrättävä kahden viikon kuluessa tilapäisen pesänhoitajan määräämisestä.

Tilapäisen pesänhoitajan tulee ryhtyä välttämättömiin toimiin, jotka ovat tarpeen konkurssipesään kuuluvan omaisuuden haltuun ottamiseksi ja hoitamiseksi sekä konkurssipesän oikeuksien turvaamiseksi ja taloudellisten menetysten välttämiseksi.

Oulun käräjäoikeus ehdottaa, että tilapäistä pesänhoitajaa koskeva sääntely sisällytettäisiin jo varsinaista pesänhoitajaa koskevaan 8 lukuun.

Työryhmän ehdotus 5 §

Pesänhoitajan tehtävät

Pesänhoitajan tehtävänä on:

1) ottaa haltuun pesään kuuluva omaisuus, kirjanpitoaineisto ja asiakirjat sekä huolehtia niiden hoidosta ja säilyttämisestä;

2) ryhtyä tarpeellisiin toimiin velallisen saatavien perimiseksi ja pesälle kuuluvien oikeuksien turvaamiseksi sekä sellaisten sopimusten irtisanomiseksi, joiden voimassaolo ei ole pesänhoidon kannalta tarpeen;

3) suorittaa pesänhoitajalle palkkaturvaan kuuluvat tehtävät;

4) selvittää pesän laajuus sekä mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia ja palauttaa omaisuutta pesään;

5) laatia pesäluettelo ja velallisselvitys;

6) vastaanottaa valvonnat, selvittää saatavat, jotka voidaan valvonnan perusteella tai muutoin ottaa jakoluettelossa huomioon sekä laatia jakoluettelo;

7) huolehtia pesään kuuluvan omaisuuden myynnistä;

8) tilittää varat velkojille jakoluettelon mukaisesti ja laatia lopputilitys konkurssista; sekä

9) hoitaa pesän juoksevaa hallintoa ja suorittaa muut pesänhoitajalle tämän tai muun lain perusteella säädetyt tai muuten pesänhoitoon kuuluvat tehtävät.

Kuluttajavirasto kiinnittää huomiota siihen, että käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa konkurssiin menneen yrityksen puutteellinen kirjanpito aiheuttaa aiheettomia kuluttajiin kohdistuvia perintätoimenpiteitä. Jos pesänhoitajalla on syytä epäillä saatavan oikeellisuutta, ei ole hyväksyttävää, että pesänhoitaja ryhtyy ilman tarkempaa selvitystä saatavien perintään. Ehdotuksessa tulisi nimenomaisesti ilmaista, että pesänhoitajan tulee noudattaa perintälakia, joka edellyttää muun muassa, että velkoja selvittää saatavan oikeellisuuden.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* tuovat esiin, että pesänhoitajan tulisi tehdä myös tarvittavat tutkintapyynnöt.

Työryhmän ehdotus 7 §

Avustajat

Pesänhoitaja voi käyttää tehtäviensä suorittamisessa apunaan asiantuntijoita ja avustajia siinä laajuudessa kuin se on pesän selvittämisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Verohallituksen mielestä velkojilla tulisi olla oikeus päättää mahdollisten asiantuntijoiden ja avustajien tarpeesta, henkilöllisyydestä ja niiden käytöstä pesälle aiheutuvien ylimääräisten konkurssikustannustenkin johdosta.

Työryhmän ehdotus 12 §

Oikeus velkojien päätösvallan käyttöön

Oikeus käyttää velkojien päätösvaltaa on niillä velkojilla, joilla on konkurssisaatava velalliselta. Valvontapäivän jälkeen tämä oikeus on vain saatavansa valvoneilla velkojilla ja niillä velkojilla, joiden saatava voidaan muutoin ottaa huomioon jakoluettelossa, sekä velalliselta olevasta saatavastaan selvityksen esittäneellä panttivelkojalla. Jos velkojan saatava on otettu huomioon jälkivalvonnan perusteella, velkojalla on tässä tarkoitettu oikeus vasta, kun jälkivalvonnasta määrätty maksu on suoritettu.

Velkojan äänimäärä on velkojan kulloisenkin konkurssisaatavan määrä. Viimesijainen saatava ei tuota äänioikeutta, jos on ilmeistä, ettei saatavalle kerry jako-osuutta konkurssissa. Ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä saatava arvostetaan todennäköiseen määräänsä. Ehdollinen takautumissaatava ei kuitenkaan tuota äänioikeutta, jos velkoja on valvonut velalliselta olevan saatavansa.

Asiassa, joka koskee yrityskiinnityksen alaista omaisuutta, päätösvaltaa voivat käyttää myös ne velkojat, joilla on yrityskiinnityksen alaista velallisen omaisuutta toisen henkilön velan vakuutena. Velkojan äänimääränä on enintään se määrä, jonka etuoikeutettu osa yrityskiinnityksen alaisesta omaisuudesta kattaa saatavasta.

Erimielisyyden sattuessa puheenjohtaja tai, jos äänestystä ei toimiteta velkojainkokouksessa, pesänhoitaja ratkaisee, minkä suuruisena velkojan saatava otetaan äänestettäessä huomioon.

Työministeriö toteaa, että yleisten etuoikeuksien poistamisen myötä konkurssipesien hoito ei ole juuri kiinnostanut etuoikeudettomia velkojia, minkä vuoksi pesiä onkin hoidettu pitkälti panttivelkojien, lähinnä pankkien intressissä. Esityksessä ei panttivelkojan asemaan ehdoteta muutoksia ja tätä on perusteltu pelkästään rahoitus- ja vakuusjärjestelmien toimivuudella. Tänä päivänä yritysten rahoitusrakenne on toinen kuin 10 vuotta sitten. Yritykset rahoittavat toimintaansa omalla tulorahoituksellaan ja muutoin omanpääomanehtoisesti, ja ovat näin ollen aikaisempaa huomattavasti vähemmän riippuvaisia pankkien tarjoamasta rahoituksesta. Osoituksena tästä on muun muassa se, että viimeisen vuoden aikana on mennyt konkurssiin useita isojakin yrityksiä, joilla ei käytännöllisesti katsoen ole ollut lainkaan pankkivelkaa. Työryhmän perustelut panttivelkojan vahvan aseman säilyttämiselle konkurssissa eivät näin ollen ole kovin vakuuttavia. Tavallisille velkojille tulisi antaa konkurssihallinnossa nykyistä enemmän päätösvaltaa. Ministeriö ehdottaa, että panttivelkojan äänivalta rajoitettaisiin siihen osaan saatavasta, jota pantti ei kata. Ainakin äänivaltaa tulisi rajoittaa sen saatavan osalta, jonka pantin arvo kattaa.

Eläketurvakeskus ehdottaa, että panttivelkoja saisi osallistua pesän hallintoon vain pantin ylittävää saatavan osaa vastaavasti. Vaihtoehtoisesti panttivelkojat tulisi rajata päätöksenteon ulkopuolelle tiettyjen asioiden osalta. Tällaisia asioita olisivat ainakin pesänhoitajan palkkiosta päättäminen, mutta myös eräät muut yleiskustannuksia lisäävät ratkaisut kuten päättäminen liiketoiminnan jatkamisesta tai erikoistilintarkastuksen teettämisestä.

Verohallitus toteaa, että säännöksen mukaan silloin, kun velkojan saatava on otettu huomioon jälkivalvonnan perusteella, velkojalla on äänioikeus vasta, kun jälkivalvonnasta määrätty maksu on suoritettu. Säännöksessä tältä osin tarkoitettaneen ainoastaan niitä jälkivalvottuja saatavia, joista 11 luvun 15 §:n nojalla maksu on suoritettava. Muilla jälkivalvonnan suorittaneilla velkojilla olisi äänioikeus normaalisti. Kokonaan turvatun saatavan velkojalla ei tule olla oikeutta äänestää sillä saatavansa määrällä, jonka osalta velkojalla ei ole todellista intressiä eli määrällä, jonka vakuutena oleva pantti kattaa. Panttivelkojan perusteetonta yliäänivaltaa konkurssipesän päätöksenteossa ei voida perustella luotonannon vaikeutumisella. Yhdenvertaisuusperiaatteen vuoksi panttivelkojien ja etuoikeudettomien velkojien äänimäärän perusteena päätöksenteossa tulisi olla vain ne saatavat, joiden osalta velkojalla on todellinen saatavan menettämisen riski.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että nykytilan säilyttämiselle on jokseenkin yhtä painavia perusteita kuin sen muuttamiselle niin, että panttivelkojan osallistumisoikeus koskisi vain pantin arvon ylittävää osaa saatavasta. Tältä osin herkin kysymys, panttivelkojan oikeuksien rajoittaminen, on ehdotuksessa jätetty perustelujen varaan, joissa nimenomaisesti todetaan panttivelkojan esteellisyys asianomaisissa tilanteissa. Kyseessä on kuitenkin siinä määrin merkittävä ja selkeä oikeuspoliittinen valinta, että sitä koskeva ratkaisu olisi tehtävissä säännöstasolla. Vaikka panttivelkojan ja muiden velkojien välinen konflikti jätettäisiin muutoin joustavan estesäännöksen varaan, nimenomaiset panttivelkojan oikeuksiin puuttumista tarkoittavat keinot voisivat olla ehdottoman jää-

vinormin alaisuudessa. Toinen vaihtoehto olisi säätää erikseen, että näissä tilanteissa panttivelkoja äänestää vain saatavansa ja vakuuden arvon erotuksella.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y:n mielestä panttivelkojalla ei tulisi olla äänioikeutta siltä osin kuin pantin arvo kattaa saatavat.

Suomen Pankkiyhdistys toteaa, että velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 6 §:n 1 kohdan mukaan viimesijaista ei ole konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta määräytyvä pantinhaltijan tai yrityskiinnityksenhaltijan saatavan viivästyskorko. Tämän vuoksi ko. viivästyskorkosaatava tuottaa äänioikeuden velkojainkokouksessa. Perusteluja tulee tarkentaa niin, että tämä tulee huomioiduksi. Ehdollisen takautumissaatavan tulisi tuottaa äänioikeus velkojainkokouksessa takauksen täyteen määrään saakka ja äänivallan käyttö velkojan ja takaajan kesken tulisi tapahtua samoin kuin konkurssisäännön 69 §:n 2 momentissa. Ehdotuksen mukaan ehdollinen takautumissaatava ei tuota äänioikeutta, jos velkoja on valvonut velalliselta olevan saatavansa. Säännös on pankkien kannalta kohtuuton ja vakava poikkeama periaatteesta, jonka mukaan päätösvaltaa käytetään saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Käytännössä syntyy usein tilanteita, jossa velkojalla on saatavansa täytenä tai melkein täytenä vakuutena pankkitakaus. Velkoja osallistuu tällöin harvoin itse konkurssiprosessiin muutoin kuin valvomalla saatavansa, joka turvaa maksun saamisen pankkitakauksesta. Näissä tilanteissa ko. saatavalla ei olisi lainkaan äänioikeutta, jos velkoja ei sitä puuttuvan intressin vuoksi itse käytä ja jos takausta tai osaa siitä ei ole takaajan toimesta maksettu velkojalle velkojainkokoukseen mennessä. Ehdotus mahdollistaisi tällaisissa tilanteissa saatavavähemmistölle päätösvallan käytön poikkeamalla tosiasiallisesta saatavien suuruuden mukaisesta äänivaltasuhteesta.

Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton mielestä velkojien äänivallan konkurssipesän hallinnossa tulisi riippua ennen kaikkea velkojien intressin suuruudesta. Velkojille, joiden saataville konkurssi aiheuttaa erityisen suuren riskin, tulisi antaa korostunut asema myös konkurssipesän hallinnossa. Nykyiset ja ehdotetut säännökset antavat kohtuuttoman suuren päätösvallan velkojille, joilla on turvaava vakuus tai takaus ja joiden saatavaa konkurssi ei siten käytännössä vaaranna. Käytännössä konkurssipesiä hoidetaan useimmiten suurimman vakuusvelkojan intressissä. Tämä varmistetaan pesänhoitajan valinnan yhteydessä. Vakuusvelkojat ja tavalliset velkojat tulisi uudessa laissa asettaa nykyistä tasapuolisempaan asemaan ottaen huomioon sen riskin suuruuden, jonka konkurssi käytännössä heille muodostaa. Panttivelkojan äänivaltaa tulisi joko kokonaan tai ainakin osittain (esim. 50 %) rajoittaa siltä osin kuin tämä tulee saamaan saatavansa pantin arvosta. Vähimmäisvaatimuksena panttivelkojan ja tavallisten velkojien välisen epätasapainon korjaamiseksi voidaan pitää säännöstä, joka rajaisi panttivelkojat päätöksenteon ulkopuolelle tiettyjen asioiden osalta. Näitä asioita olisivat ainakin päätösvalta pesänhoitajan valinnassa, pesänhoitajan palkkiosta päättäminen, mutta myös eräät muut yleiskustannuksia lisäävät ratkaisut, kuten päättäminen liiketoiminnan jatkamisesta tai erikoistilintarkastuksen teettämisestä. Lisäksi nykyisen konkurssisäännön 71 a § ja 71 b § tulisi säilyttää entisellään.

Suomen Yrittäjät lausuu, että konkurssipesien omaisuus kuuluu lähes kokonaan panttivelkojien saatavien suorittamiseen. Se huomioon ottaen on asianmukaista, että panttivelkojat voivat osallistua konkurssimenettelyyn nykyiseen tapaan myös pantin arvoa vastaavalla osuudella. Toisaalta ehdotus vahvistaa konkurssipesän asemaa suhteessa panttivelkojiin tietyissä panttiomaisuuden realisointia koskevis-

sa tilanteissa mm. antaessaan konkurssipesälle oikeuden väliaikaiseen panttiomaisuuden realisointikieltoon.

Työeläkevakuuttajat TELAn mielestä periaatteena tulee olla, että niillä velkojilla, joilla on todellinen saatavien menettämisen riski, on päätösvalta konkurssipesän asioissa. Toisaalta velkojalla ei pitäisi olla päätäntävaltaa niissä asioissa, jotka koskevat vain toisten velkojien etua ja oikeutta. Taloudellisen riskin merkitys ja kohdentuminen huomioiden oikeudenmukaista olisi, jos panttivelkojat osallistuisivat konkurssihallintoon vain sillä osalla saatavasta, jota pantti ei kata. Velkojilla, joiden saataville konkurssi aiheuttaa erityisen suuren riskin, pitää olla pesän hallinnossa keskeinen asema. Siltä osin kuin on kyse vakuudettomien velkojien jakoosuuteen vaikuttavista asioista, kuten pesänhoitajan palkkioista, päätösvallan tulee olla vakuudettomilla velkojilla. Muita vastaavia asioita ovat erityistilintarkastuksen suorittajan valinta ja liiketoiminnan jatkamisesta päättäminen.

Työryhmän ehdotus 13 §

Velkojien päätösvallan käyttö

Velkojat käyttävät päätösvaltaansa velkojainkokouksessa. Kokous voidaan pitää myös siten, että osallistujat ovat yhteydessä toisiinsa puhelinta, videota tai muuta teknistä välinettä käyttäen.

Pesänhoitaja voi pyytää velkojia ilmoittamaan päätöksentekoa varten kantansa kirjallisesti tai sähköisenä viestinä taikka muulla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla asiassa, joka muutoin olisi käsiteltävä velkojainkokouksessa. Määräaika kannan ilmoittamiselle ei saa olla kahta viikkoa lyhyempi, jollei asian kiireellisyys vaadi muuta. Näin syntynyt päätös ja sen ajankohta on ilmoitettava ainakin kantansa ilmoittaneille velkojille.

Pesänhoitaja voi pyytää 2 momentissa tarkoitetulla tavalla velkojia ilmaisemaan mielipiteensä asiasta myös muuta kuin päätöksentekoa varten. Pyynnöstä tulee tällöin käydä ilmi sen tarkoitus.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta tuo esiin, että velkojien päätöksentekoa koskevat säännökset voitaisiin koota samaan lukuun. Ehdotettu päätöksentekomuotojen väljentäminen on ehdottomasti kannatettavaa. Perustelujen mukaan ratkaisun päätöksenteon muodosta näyttää tekevän pesänhoitaja. Tämä on lähtökohtaisesti perusteltua. Toisaalta saattaa esiintyä tilanteita, joissa pesänhoitaja on asiasta eri mieltä joidenkin velkojien kanssa. Hyvään pesänhoitotapaan kuuluu tietenkin, että pesänhoitaja ei tee ratkaisuja omassa intressissään (esim. työtilanteensa perusteella), vaan kyseisen pesän ja velkojien kokonaisedun näkökulmasta.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että mahdollisuudesta järjestää velkojainkokous etäkokouksena mainitaan ainoastaan yleisperusteluissa, mutta ei yksityiskohtaisissa velkojainkokousta koskevissa perusteluissa tai lakitekstissä. Yleisperustelujen mukaan velkojainkokoukset voitaisiin järjestää etäkokouksina teknisiä apuvälineitä käyttäen. Samoin velkojainkokouksen rinnalle tulisi mahdollisuus käyttää uudenlaista päätöksentekomenettelyä, jossa velkojat ottaisivat kantaa pesänhoitajan heidän päätettävikseen saattamiin kysymyksiin kirjallisesti tai sähköisessä muodossa. Uudistusten tarkoituksena on tehostaa velkojien osallistumismahdollisuuksia ja säästää kustannuksia. Liiton näkemyksen mukaan velkojainkokousten järjestäminen etäkokouksina vaikeuttaisi velkojien päätöksenteon perusteeksi välttämättömien seikkojen esilletuontia. Keskustelu ja sen pääkohtien kirjaaminen on usein välttämätöntä riittävien perusteiden saamiseksi päätökselle. Lisäksi etäko-

kous alentaisi liiaksi velkojien kynnystä vastustaa ehdotettuja päätöksiä ja – yhdessä ensin mainitun perustelun kanssa – jopa heikoin tai puutteellisin perustein.

Työryhmän ehdotus 14 §

Pesänhoitajan selonteko- ja tietojenantovelvollisuus

Pesänhoitajan on laadittava vuosittain selonteko konkurssipesän hallinnosta (*vuosiselonteko*), jollei selontekoa ole velkojainkokouksen päätöksen mukaan laadittava useammin. Vuosiselonteko on laadittava viimeistään konkurssin alkamiskuukautta vastaavan kuukauden loppuun mennessä.

Vuosiselonteosta tulee käydä ilmi erityisesti:

1) tiedot konkurssipesään kuuluvan omaisuuden hoidosta ja rahaksimuutosta;

2) tiedot vireillä olevista oikeudenkäynneistä, joissa konkurssipesä on osallisena ja muista konkurssipesän kannalta merkittävistä oikeudenkäynneistä;

3) tiedot massaveloista;

4) tiedot maksetuista jako-osuuksista ja jako-osuuden ennakoista;

5) arvio konkurssin todennäköisestä päättymisajankohdasta ja perustelut tälle arviolle; sekä

6) muut pesän selvitykseen ja hoitoon liittyvät velkojille merkitykselliset tiedot.

Vuosiselonteko on toimitettava suurimmille velkojille ja konkurssiasiamiehelle sekä pyynnöstä muille velkojille ja velalliselle.

Pesänhoitajan on pyynnöstä annettava velkojalle myös muita kuin edellä tarkoitettuja konkurssipesää ja sen hoitoa koskevia tietoja.

Konkurssiasiain neuvottelukunta katsoo, että velallista on paikallaan informoida pesän asioista ilman pyyntöäkin. Tämän vuoksi neuvottelukunta ehdottaa, että vuosiselonteko tulisi lähettää velalliselle ilman eri pyyntöä. Tämä vastaisi neuvottelukunnan suositusta.

HTM-tilintarkastajat ry:n mielestä vuosiselontekojen ja lopputilityksen tulee perustua jatkuvuuden periaatteen mukaiseen kirjanpitoon.

Työryhmän ehdotus 15 §

Velkojatoimikunta

Velkojat voivat asettaa velkojatoimikunnan, joka neuvoa-antavana elimenä avustaa pesänhoitajaa, valvoo pesänhoitajan toimintaa sekä suorittaa ne tehtävät, jotka velkojainkokous on sille antanut. Laajassa konkurssipesässä velkojatoimikunta on asetettava, jollei sen asettamatta jättämiseen ole erityistä syytä.

Jos laajassa konkurssipesässä ei ole asetettu velkojatoimikuntaa kolmen kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta, tuomioistuin voi pesänhoitajan tai velkojan vaatimuksesta asettaa toimikunnan. Tuomioistuimen on kuultava asiassa suurimpia velkojia ja muitakin velkojia eri velkojaryhmien käsityksen huomioon ottamiseksi. Tuomioistuin voi antaa tarpeelliseksi katsomiaan määräyksiä toimikunnan kokoonpanosta, tehtävistä ja toimikaudesta.

Velkojatoimikunnan kokoonpano on määrättävä sellaiseksi, että siinä ovat edustettuina keskeiset velkojaryhmät, erityisesti etuoikeutetut ja etuoikeudettomat velkojat. Velkojatoimikunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä. Velkojatoimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Velkojatoimikunnan kutsuu koolle pesänhoitaja tai puheenjohtaja. Toimikunta tekee päätökset yksinkertaisella enemmistöllä.

Velkojatoimikunnalla ja sen jäsenillä on tehtäviensä hoitamiseksi oikeus saada tarpeellisessa laajuudessa pesänhoitajalta tietoja.

Velkojat voivat päättää, että velkojatoimikunnan jäsenillä on oikeus saada pesän varoista korvaus velkojatoimikunnan kokoukseen osallistumisesta aiheutuvista tarpeellisista matka- ja muista kuluista.

Konkurssiasiain neuvottelukunta suhtautuu jonkin verran varauksellisesti velkojaintoimikunnan tarpeeseen. Joustava yhteydenpito pesänhoitajan ja velkojien välillä on järjestettävissä muutenkin. Jos toimikunnan mahdollisuus halutaan ottaa lakiin, tulisi säännösten olla sekä edellytysten että määräaikojen suhteen joustavia. Esimerkiksi ehdotettu kolmen kuukauden määräaika tuntuu turhalta määräykseltä. Neuvottelukunnan mielestä konkurssipesää ei tulisi rasittaa 5 momentissa tarkoitetuilla lisäkustannuksilla. Toimikuntaan valittavat edustavat ammattivelkojia, jotka voivat kattaa oman henkilöstönsä kulut. Pesän hallinnolle laskutuksesta aiheutuu turhaa työtä.

Helsingin hovioikeuden mielestä voitaisiin myös ottaa kantaa siihen, kenellä on valitusoikeus, ja onko tuomioistuimen aina vaatimuksesta asetettava velkojatoimikunta.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että siihen nähden, että velkojatoimikunta tulee määrättäväksi lähinnä suuriin konkurssipesiin, asia tuskin tuo lisätyötä käräjäoikeudelle.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että velkojatoimikunnan omaksuminen osaksi konkurssihallintoa on etenkin suuremmissa pesissä tarpeen.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. epäilee, onko velkojatoimikunta tarpeellinen konkurssissa. *Suomen Perimistoimistojen Liitto* toteaa, että velkojatoimikunnat eivät yrityssaneerauksessa toimi eri velkojaryhmien edustajina vaan yksittäisten velkojien ja esittää kysymyksen, onko se tarpeen konkurssissa.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan laajan konkurssipesän määrittelememinen on hankalaa. Säännös on lisäksi ristiriidassa konkurssipesien hallinnon keventämistavoitteen kanssa.

Työeläkevakuuttajat TELA lausuu, että velkojat voivat asettaa velkojatoimikunnan kolmen kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta. Velkojainkokous taas on pidettävä kahden kuukauden kuluessa pesäluettelon valmistumisesta ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Aikarajojen yhteensopivuuden toimivuutta käytännössä olisi vielä tarkistettava.

Työryhmän ehdotus 16 §

Salassapitovelvollisuus

Pesänhoitaja, velkoja tai velkojatoimikunnan jäsen, näiden palveluksessa oleva henkilö taikka näiden käyttämä avustaja tai asiantuntija ei saa luvatta ilmaista sivulliselle eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen velallisen taloudellista asemaa, terveydentilaa tai muita henkilökohtaisia oloja taikka velallisen tai konkurssipesän liikesuhteita tai yrityssalaisuutta koskevia seikkoja, jotka hän on menettelyn yhteydessä saanut tietoonsa. Salassapitovelvollisuus ei estä konkurssipesän hallintoa käyttämästä tietoja siltä osin kuin se on tarpeen pesän hoitamiseksi ja selvittämiseksi tai omaisuuden rahaksi muuttamiseksi.

Oulun käräjäoikeus toteaa, että perusteluissa on jokseenkin yksiselitteisesti ja ehdottomasti todettu, että salassa pidettäviä tietoja eivät ole pesäluettelosta ilmenevät tai muut konkurssipesän varallisuusasemaa koskevat tiedot. Käräjäoikeus esittää arvioitavaksi, miten tämä kannanotto soveltuu luonnollisen henkilön osalta julkisuuslain 24 §:n 20 ja 23 kohtien säännöksiin. Epäselvää on, tulisiko julkisuut-

ta arvioida toisin ajanjaksona ennen pesäluettelon vahvistamista kuin sen jälkeisenä aikana.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa säännöksen sisällyttämistä lakiin. Säännökset ovat tarpeellisia erityisesti, kun käydään neuvotteluja konkurssiyhtiön liiketoiminnan myymisestä. Säännös on myös yhdenmukainen suhteessa säännökseen velallisen tiedonsaantioikeuden rajoittamisesta (4 luvun 2 §).

14 luku. Velkojainkokous

Työryhmän ehdotus 2 §

Kutsu ja pyyntö kannan ilmoittamisesta

Kutsu velkojainkokoukseen ja 13 luvun 13 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu pyyntö on toimitettava riittävän ajoissa velalliselle ja niille velkojille, joilla on oikeus käyttää velkojien päätösvaltaa.

Velkojalle, jonka saatava on alle 3 000 euroa, kutsu ja pyyntö toimitetaan kuitenkin vain, jos velkoja on sitä erikseen pyytänyt. Kutsun tai pyynnön toimittamatta jättäminen ei estä velkojaa osallistumasta kokoukseen tai esittämästä kantaansa pesänhoitajan tiedusteluun.

Ennen valvontapäivää esitettävä kutsu ja pyyntö on julkaistava virallisessa lehdessä sekä yhdessä tai useammassa tarkoitukseen soveltuvassa päivälehdessä vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

Työministeriö arvioi, ettei kutsun toimittaminen velkojainkokoukseen suoraan velkojille valvonnan jälkeen ole välttämättä toimiva velkojien eikä pesänhoitajankaan kannalta. Kutsun toimittaminen lisää pesänhoitajan työtä ja pesän kustannuksia. Erityisesti isommissa pesissä olisi edullisempaa julkaista kutsu virallisessa lehdessä.

Professori Jokela toteaa, että lainkohdan tavoitteena oleva konkurssihallinnon keventäminen on kannatettavaa. Samaan tai ehkä parempaankin tulokseen päästäisiin, jos edeltävän 2 §:n 1 momentin loppuun lisättäisiin sanat: "ja jotka eivät ole ilmoittaneet pesänhoitajalle, ettei heille tarvitse lähettää kyseisiä ilmoituksia". Tällöin pesänhoitaja voisi heti konkurssin alussa ja myöhemminkin vapaamuotoisesti selvittää, ketkä velkojat haluavat saada jatkossa kutsuja kokouksiin.

Työryhmän ehdotus 4 §

Velkojainkokouksen päätöksen syntyminen

Velkojainkokouksen päätökseksi tulee se mielipide, jota kannattaneiden velkojien äänimäärä on enemmän kuin puolet äänestykseen osallistuneiden velkojien äänimäärästä. Äänten mennessä tasan tai jos kukaan velkojista ei osallistu kokoukseen, puheenjohtajan kanta ratkaisee asian. Pesänhoitajalla ja velallisella on aina oikeus esittää kantansa päätettävänä olevasta asiasta.

Jos velallisyrityksen liiketoiminta tai varallisuus tai osa niistä on tarkoitus luovuttaa toiminnallisena kokonaisuutena sellaiselle luovutuksensaajalle, joka tai jonka omistaja on 3 momentissa tarkoitetussa läheisyyssuhteessa velalliseen, velallisyrityksen omistajaan tai velkojaan, päätös luovutuksesta edellyttää, että sitä kannattavat sekä ne velkojat, joiden saatavia on enemmän kuin puolet panttioikeuden tai muun perusteen nojalla etuoikeutetuista saatavista, että ne velkojat, joiden saatavia on enemmän kuin puolet muista saatavista. Saatava, jonka vakuutena on pantti- tai etuoikeuden tuottava pidätysoikeus tai yrityskiinnitys velallisen omaisuuteen, katsotaan etuoikeutetuksi saatavaksi siltä osin kuin pesänhoitajan arvion mukaan panttiomaisuuden arvo kattaa saatavan. Huomioon ei oteta niitä viimesijaisia saatavia, joille ei ilmeisesti kerry jakoosuutta.

Mitä 2 momentissa säädetään, sovelletaan, kun luovutuksensaaja tai, jos luovutuksensaaja on yhteisö, siitä vähintään viidenneksen omistava on takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 3 §:ssä tarkoitetussa läheisyyssuhteessa:

1) velalliseen tai velallisyhteisöstä vähintään viidenneksen omistavaan tai vuoden aikana ennen konkurssin alkamista omistaneeseen henkilöön tai yritykseen; tai

2) velkojaan, jonka saatava edustaa vähintään viidennestä velallisen kaikista veloista.

Työeläkevakuuttajat TELAn mielestä konkurssisäännön 71 a § (30.12.1992/1585) ja 71 b § (31.1.1995/110) tulisi sisällyttää sellaisinaan uuteen lakiin.

Työryhmän ehdotus 5 §

Esteellisyys

Velkoja ei saa äänestää asiassa:

1) joka koskee velkojan ja velallisen tai konkurssipesän välistä sopimusta;

2) joka koskee velkojan omaa vastuuta velalliselle tai konkurssipesälle; tai

3) jossa velkojalla on edustettavanaan erityistä henkilökohtaista tai taloudellista etua.

Mitä 1 momentissa säädetään velkojasta, koskee myös velkojan edustajaa ja asiamiestä.

Suomen Pankkiyhdistyksen mielestä erityinen taloudellinen etu velkojan esteellisyysperusteena on puutteellisesti kirjoitettu ja johtaa helposti riitoihin. Jos sitä ei kyetä lakitekstissä ja perusteluissa tarkemmin määrittelemään, se on tarpeeton. Ehdotuksesta ei ilmene riittävästi, mitä erityisellä taloudellisella edulla tarkoitetaan. Säännöstä ei näin ollen voida pitää hyvänä lainsäädäntönä. Velkojien päätösvallan käytön perustavoitteena on aina taloudellinen etu. Velkojat pyrkivät tekemään päätöksiä ja toimia, joilla jako-osuus ja panttikertymä maksimoituu. Jos joku rahoittaa konkurssipesästä omaisuutta ostavaa tahoa olemalla samalla pesän velkoja, ei tämä toimi voi tehdä velkojasta esteellistä. Perusteluissa tämä jää kuitenkin epäselväksi. Tekstistä saa pikemminkin sen kuvan, että esteellisyyttä harkittaessa kaupan rahoittajan asema olisi edelleenkin jostakin syystä kyseenalainen. Pankin perusliiketoimintaan kuluu antolainaus. Sen harjoittamisen vapautta ja pankin velkojapuhevallan käyttöä ei saa rajoittaa asettamalla niiden välille epäselviä ja -määräisiä kytköksiä. Myös *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry* kiinnittää huomiota siihen, että 3 kohdan esteellisyysperuste on puutteellisesti kirjoitettu ja johtaa helposti tulkintariitoihin.

Työryhmän ehdotus 6 §

Kohtuuttoman päätöksen kielto

Velkojainkokouksessa ei saa tehdä päätöstä, joka on omiansa tuottamaan velkojalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua konkurssipesän tai toisen velkojan kustannuksella tai joka on velkojaa tai velallista kohtaan ilmeisen kohtuuton.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan muotoilu ”ilmeisen kohtuuton” tulisi todennäköisesti aiheuttamaan sen, että velkojainkokousten päätöksiä tultaisiin usein moittimaan tällä perusteella ilman, että päätös olisi todella ollut kohtuuton.

Suomen Pankkiyhdistys pitää säännöstä epätarkkana. Se avaa helposti mahdollisuuden riitoihin ja pesänhoidon shikaanimaiseen vaikeuttamiseen ja viivyttämiseen. Pankkiyhdistys pitää säännöstä tarpeettomana. Pankkiyhdistys pitää epäonnistuneena myös perusteluissa olevaa viittausta ratkaisuun KKO 1994:14. Saman kannanoton esittää *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry*.

Työryhmän ehdotus 7 §

Velkojainkokouksen päätöksen kumoaminen ja muuttaminen

Tuomioistuin voi hakemuksesta kumota tai, jos se on asian laadun vuoksi mahdollista, muuttaa velkojainkokouksen päätöksen, jos päätös ei ole syntynyt asianmukaisessa järjestyksessä ja tämä puute tai virhe on voinut vaikuttaa päätöksen lopputulokseen tai jos se on 6 §:n vastainen.

Velkojien päätöksen kumoamista voi vaatia velkoja, jonka kannan vastaisesti asiasta on päätetty. Tämä oikeus on myös velallisella. Päätöksen kumoamista voi vaatia myös se, joka ei ole saanut tietoa kokouksesta eikä ole ollut siellä läsnä tai jota ei ole pyydetty 13 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla ilmoittamaan kantaansa.

Sen, joka on ollut kokouksessa läsnä ja joka tahtoo hakea päätöksen kumoamista, on välittömästi ilmoitettava tyytymättömyyttä kokouksen puheenjohtajalle puhevallan menettämisen uhalla. Jos päätös on tehty kannan ilmoittamisen perusteella, tyytymättömyyttä on ilmoitettava pesänhoitajalle viimeistään viikon kuluttua siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä. Jollei määräajan viimeinen päivä ole arkipäivä, ilmoitus voidaan tehdä sitä seuraavana arkipäivänä.

Hakemus on tehtävä kuukauden kuluessa päätöksestä. Jos päätös on tehty kannan ilmaisemisen perusteella, määräaika lasketaan kuitenkin siitä, kun pesänhoitaja on ilmoittanut päätöksestä. Jos päätöksen kumoamista vaatii velallinen tai se, joka ei saanut tietoa velkojainkokouksesta eikä ollut siinä läsnä tai jota ei pyydetty 13 luvun 13 §:n 2 momentin nojalla ilmoittamaan kantaansa, hakemus on kuitenkin tehtävä kuukauden kuluessa siitä kun hakija sai tietää päätöksestä, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluttua päätöksestä.

Konkurssipesän puhevaltaa käyttää pesänhoitaja paitsi jos päätöstä kannattaneet velkojat päättävät itse käyttää puhevaltaa. Pesänhoitajan on huolehdittava, että nämä velkojat saavat hakemuksesta tiedon.

Työministeriö toteaa, että lakiehdotuksessa tai perusteluissa ei ole mainintaa niiden velkojien valitusmahdollisuudesta, jotka ovat saaneet kutsun, mutta eivät ole osallistuneet kokoukseen. Asia olisi syytä mainita ainakin perusteluissa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää rationaalisena uudistuksena tuomioistuimelle myönnettyä mahdollisuutta tilanteen mukaan muuttaa velkojainkokouksen päätöksen sisältöä.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että ehdotuksen mukaan pesänhoitajan tulee ilmoittaa velkojainkokouksen päätöksistä velkojille, jos päätös on tehty kannan ilmoittamisen perusteella. Velkojien tavoittaminen ei välttämättä ole vaivatonta eikä pesänhoitajalle voida asettaa kohtuutonta toimimisvelvollisuutta päätöksen ilmoittamiseksi. Liitto esittää harkittavaksi informointivelvollisuuden täsmennystä siten, että pesänhoitajan katsotaan täyttäneen velvollisuutensa lähetettyään tiedon päätöksestä kirjeitse tai sähköisesti velkojan valvontakirjeessä ilmoittamaan osoitteeseen. Jos pesänhoitajan toimimisvelvollisuutta ei rajoiteta mielekkäästi, pesänhoitaja saattaa joutua informointivelvollisuuden laiminlyönnin seurauksena vahingonkorvausvelvollisuuteen vastustanutta velkojaa kohtaan.

15 luku. Konkurssipesän kirjanpito ja velat

Työryhmän ehdotus 1 §

Konkurssipesän kirjanpito

Konkurssipesän on pidettävä sellaista kirjanpitoa, jota pesän laajuus ja laatu edellyttävät. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, että konkurssipesän kirjanpito on asianmukaisesti järjestetty.

Tilintarkastuksen toimittamisesta päättävät velkojat. Laajassa konkurssipesässä tilintarkastus on kuitenkin toimitettava.

Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota siihen, että toisin kuin säännöksessä todetaan, yleisperustelujen mukaan konkurssipesä olisi aina kirjanpitovelvollinen.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että kirjanpito ja tilintarkastustoiminta ovat käytännössä pitkälti vakiintuneita, mutta niitä koskeva yleissääntely kuuluu ilman muuta konkurssilakiin. Kirjanpidon tarkempi järjestäminen ja sisältö määräytyvät, kuten perusteluissa todetaan, olennaisesti eri tavoin riippuen siitä, jatkaako pesä jossain laajuudessa velallisen liiketoimintaa vai ei.

Suomen Asianajajaliitto pitää konkurssipesän tilintarkastusta koskevia ehdotuksia kannatettavia.

Työryhmän ehdotus 2 §

Konkurssipesän velat

Konkurssipesä vastaa velasta, joka johtuu konkurssimenettelystä tai joka perustuu konkurssipesän tekemään sopimukseen tai sitoumukseen sekä velasta, josta konkurssipesä on tässä tai muualla laissa olevan säännöksen nojalla vastuussa (massavelat).

Konkurssipesä vastaa myös velallisen kirjanpidon laatimisesta aiheutuneesta, konkurssin alkamista edeltäneiden viimeisten kahden kuukauden aikaan kohdistuneesta kohtuullisesta saatavasta. Tämä vastuu ei kuitenkaan koske velallisen palveluksessa olleen työntekijän saatavaa.

Verohallitus katsoo, että velallisen kirjanpidon laatimisesta aiheutuneiden kustannusten säätäminen massavelaksi ei ole loogista, sillä konkurssisaatavan määritelmän mukaan kysymyksessä olisi konkurssissa valvottava saatava. Poikkeavan säännöksen ottamista lakiin ei voida pitää suotavana. Massavelkana tulisi pitää myös verovelkoja, jotka aiheutuvat konkurssipesän toimesta pesään kuuluvan omaisuuden realisoinneista.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunnan mielestä massavelkojen nykyistä tarkempi sääntely on perusteltu. Eri asia on, ettei lainsäädännössä voitane määritellä massavelkojen piiriä siten, etteikö oikeuskäytännöllä olisi jatkossakin merkitystä konkurssipesän vastuun perusteille.

16 luku. Konkurssipesään kuuluvan omaisuuden myynti ja myynti sekä panttivelkojaa koskevat säännökset

Työryhmän ehdotus 3 §

Yleissäännös omaisuuden myynnistä

Konkurssipesän on muutettava rahaksi pesään kuuluva omaisuus pesän kannalta edullisimmalla tavalla. Konkurssipesä voi luovuttaa omaisuutta vastikkeetta, jos se on pesälle myyntiä edullisempaa.

Konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta voidaan myydä myös ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksen perusteella. Panttiomaisuuden sellaisesta myymisestä on kuitenkin lisäksi voimassa, mitä 14 §:ssä säädetään.

Työministeriö toteaa, että lakiehdotuksessa ja perusteluissa otetaan useissa kohdin kantaa siihen, että pesän omaisuus tulisi muuttaa rahaksi pesän kannalta edullisimmalla tavalla. Tämä tarkoittanee pesän kannalta parasta rahallista tulosta. Ehdotuksesta ei löydy mainintaa, että tästä voitaisiin poiketa. Joskus olisi tärkeää erityisesti julkisvelkojien kannalta, että pesän omaisuus voitaisiin myydä jollekin muulle kuin sille, joka on tehnyt korkeimman tarjouksen. Näin esimerkiksi silloin, kun ostajaehdokkaana on yritys, jolla on valmiiksi vero- tai palkkaturvavelkoja taikka yrityksen taustalla on henkilöitä, jotka ovat tehneet useita konkursseja tai joista on tehty liiketoimintakieltoilmoituksia poliisille. Julkisvelkojat joutuvat tahtomattaan velkoja-asemaan todennäköisesti myös uuden yrittäjän kanssa. Parhaimman realisointituloksen tarjoava ostaja voi julkisvelkojien ja koko yhteiskunnan kannalta pidemmällä aikavälillä merkitä huonointa realisaatiotulosta. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä, että laki sallisi painavista syistä pesän omaisuuden myymisen muullekin kuin korkeimman ostotarjouksen tehneelle taholle.

Tietosuojavaltuutettu lausuu, että vaikka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä kysymyksiä ei voida ratkaista konkurssilain säännöksin, tulisi laissa jollain tavoin korostaa, että pesän omaisuuden hoidossa ja myynnissä on otettava huomioon pesään kuuluvan omaisuuden käyttöä mahdollisesti säätelevät erityislait, mm. henkilötietolaki.

Finnvera Oyj:n mielestä säännöksestä pitäisi näkyä selvemmin mahdollisimman suuren tuoton tavoite. Nykyisen muotoilun mukaan näyttäisi riittävän, että realisointi suoritetaan pesän kannalta edullisesti, joka voi tarkoittaa myöskin kustannusten vähäisyyttä. Myös rahavarojen säilyttämisessä tuotolle on pantava arvoa.

Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto pitää ulosottotoimen kannalta epäonnistuneena säännöstä, jonka mukaan konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta voidaan myydä myös ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän hakemuksen perusteella. Ulosottotoimelle ehdotettu lisätehtävä on niin mittava, että ulosottolaitoksella ei ole mitään mahdollisuuksia sitä hoitaa.

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto toteaa, että ulosottolain mukaisessa järjestyksessä konkurssipesän pyynnöstä myytävän omaisuuden ala laajenisi. Tietty pelko herää siitä, että pesät voivat myyttää ulosottomiehellä nimenomaan sotkuisia ja työläitä tavaravarastoja ja muuta vastaavaa romua siinä toivossa, että ulosottomies tekee sen lähes ilmaiseksi. Jos omaisuus olisi aikaisemmin ulosmitattu (3:6 tilanne), omaisuus olisi yleensä jo ainakin jollakin tavoin luetteloitu. Tätä säännöstä voi kyllä tulkita niinkin, että se koskee myyntiä suppeassa merkityksessä.

Silloin ulosottomies voisi edellyttää, että omaisuus luetteloidaan sitä ennen pesän toimesta tai siihen käytetään ulkopuolista työvoimaa. Toisin sanoen kun pesä esittää pyynnön myymisestä, ulosottomies voi edellyttää, että omaisuus on "myyntikunnossa". Kysymys on myös resursseista ja siitä, missä määrin uusia tehtäviä ulosottomiehille on mahdollista siirtää.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö ry ja *Suomen Kihlakunnanvoudit ry* tuo esiin, ettei ulosottorealisaatio voi tulla kaikessa rahaksimuutossa kysymykseen. Ulosottolaitoksella ei ole resursseja tähän. Ehdotetun realisointimahdollisuuden olemassaolo saattaisi houkutella laajasti sen käyttöön, koska konkurssipesät saisivat varat tililleen vähällä vaivalla. Ulosottolaitoksella ei tällä haavaa ole muita realisointikeinojakaan kuin pakkohuutokauppa.

Suomen Pankkiyhdistyksen mielestä on kohtuullista, että säännöksessä edellytettäisiin myös pantinhaltijan edun huomioon ottamista. Säännös tulisi muuttaa seuraavasti:"... rahaksi pesään kuuluva omaisuus pesän ja pantinhaltijan kannalta edullisimmalla tavalla." Samaa ehdottaa *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry*.

Työryhmän ehdotus 4 §

Pesänhoitajaa ja hänen lähipiiriään koskeva luovutusrajoitus

Pesänhoitaja ei saa hankkia konkurssipesään kuuluvaa omaisuutta itselleen. Pesänhoitajan on huolehdittava siitä, ettei omaisuutta myydä tai muuten luovuteta hänen käyttämälleen avustajalle eikä hänen tai avustajan läheiselle.

Verohallituksen mielestä puutteena voidaan pitää sitä, että säännöksessä ei ole määritelty, mitä "läheisellä" tarkoitetaan.

Työryhmän ehdotus 5 §

Muutoksenhaun vaikutus myyntiin

Jos velallinen on valittanut konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä, muutoksenhakutuomioistuin voi velallisen vaatimuksesta kieltää konkurssipesää myymästä omaisuutta enempää kuin on välttämätöntä tappioiden välttämiseksi tai konkurssipesän hallinnosta ja omaisuuden hoidosta aiheutuvien kustannusten maksamiseksi taikka antaa muita myyntiä rajoittavia määräyksiä, kunnes toisin määrätään.

Helsingin hovioikeuden mielestä pykälässä olisi syytä selvyyden vuoksi säilyttää konkurssisäännön 58 §:n 3 momentin mukainen määräys siitä, että velallisen hakemus on välittömästi toimitettava muutoksenhakutuomioistuimelle, jonka tulee ottaa se välittömästi tutkittavakseen. Lisäksi olisi syytä harkita, olisiko konkurssipesän toimivallalle asetettava rajoituksia, kunnes yrityksen saneerausmenettelyn aloittamista koskeva asia on muutoksenhakutuomioistuimessa ratkaistu. Näin ainakin siinä tapauksessa, että velallinen on valittanut konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä. Ja vaikka konkurssiin asettamista koskevasta ratkaisusta ei valitettaisikaan, yrityssaneerauksen aloittaminen merkitsee konkurssin raukeamista. On mahdollista, että velallinen voi joskus jättää valittamatta konkurssiin asettamista koskevasta päätöksestä, jos velallinen arvioi muutoksenhakutuomioistuimen aloittavan saneerausmenettelyn.

Työryhmän ehdotus 6 §

Panttiomaisuuden tuotto

Panttiomaisuudesta konkurssin ajalta saatava tuotto kertyy panttivelkojan hyväksi ja jaetaan viimeistään kauppahinnan jakamisen yhteydessä.

Finnvera Oyj pitää ehdotusta täysin perusteltuna ja kannatettavana.

Suomen Asianajajaliitto pitää panttiomaisuuden tuottoa koskevia perusteluja hyväksyttävinä ja menettelyä tarkoituksenmukaisena.

Suomen Perimistoimistojen Liiton mielestä panttiomaisuuden tuottoa ei saisi automaattisesti määrätä panttivelkojan hyväksi. Pesän toiminnalla saattaa olla ratkaiseva merkitys tuoton muodostumiseen.

Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton mielestä ehdotus ei ole tasapuolinen eikä johdonmukainen. Jos panttiomaisuuden tuotto kertyy panttivelkojan hyväksi, eivät panttiomaisuuden hoidosta aiheutuvat kulut voi tulla yleisen velkojatahon maksettavaksi. Ehdotus merkitsisi muutosta nykytilaan. Tällä hetkellä panttivelkoja saa pantin tuoton hyväkseen konkurssiprosessin ajalta vain hakemalla pantin täytäntöönpanoa. Tämä onkin usein perusteltua, jotta vältetään pantin realisaation turha ja muille velkojille kustannuksia aiheuttava lykkääminen. Panttiomaisuuden tuottoa koskevaa sääntelyä ei tulisi muuttaa nykyisestä.

Työeläkevakuuttajat TELA katsoo, että pantin tuottosäännös olisi säilytettävä nykyisellään, jolloin pantin tuotto tulee konkurssipesälle.

Työryhmän ehdotus 7 §

Panttiomaisuudesta aiheutuvat kustannukset

Konkurssipesällä on oikeus saada pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta ja myymisestä pesälle aiheutuneet välttämättömät kustannukset heti myynti- ja täytäntöönpanokulujen jälkeen.

Jos konkurssipesä on antanut panttivelkojan tehtäväksi huolehtia pesään kuuluvan panttiomaisuuden hoidosta, velkojalla on sama oikeus kuin konkurssipesällä saada korvaus hoidosta aiheutuneista välttämättömistä kustannuksista.

Finnvera Oyj:n mielestä ehdotuksessa tapahtuu muutos huonompaan suuntaan, jos myyntikustannukset, kuten näyttää, ovat samaa luokkaa kuin pesän hoidon kustannukset. Finnvera ehdottaa, että kohtuulliset sovitut hoitokulut voidaan periä kiinnityksen haltijalta, samoin palkkiosta voidaan sopia.

Suomen Asianajajaliitto lausuu, että perusteluissa todetaan: ”jos pesänhoitaja huolehtii omaisuuden myynnistä, pesällä on oikeus saada myyntihinnasta pesänhoitajan palkkio myyntitoimen osalta". Nykyisen käytännön mukaan pesän varallisuus kattaa palkkion tältä osin. Liiton mielestä palkkion jakaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Muilta osin säännös selkeyttää tällä hetkellä vaihtelevaa käytäntöä.

Suomen Pankkiyhdistys katsoo, että muutos merkitsisi poikkeusta pääsäännöstä, jonka mukaan pesänhoitopalkkion maksaa konkurssipesä. Ehdotus johtaisi siihen, että pesänhoitopalkkiosta osa kanavoituisi pantinhaltijoiden maksettavaksi. Kysymys on huomattavista rahamääristä. Pankkiyhdistys vastustaa muutosta ja eh-

dottaa, että perusteluja tarkennetaan. Ehdotus johtaisi käytännössä riitoihin ja pesänhoidon pirstoutumiseen, kun palkkion perusteena ja maksajana olisi kaksi eri omaisuusryhmää ja tahoa: vapaa omaisuus ja panttiomaisuus sekä konkurssipesä ja pantinhaltijat. Myös yhteisluovutustilanteissa myyntitoimen pesänhoitopalkkion jakamisen perusteeksi tarjottu suhteellinen osuus kauppahinnasta - ellei muusta ole sovittu - johtaisi epäselvyyksiin. Ehdotusta tulisi täydentää niin, että konkurssipesä maksaisi pantinhaltijalle konkurssin ajalta korvauksen pantin käytöstä ja sen arvon alenemisesta. Pankkiyhdistys ehdottaa lakiin otettavaksi seuraavansisältöinen säännös: "Jos panttiomaisuus on konkurssin alkamisen jälkeen konkurssipesän käytössä, on konkurssipesän suoritettava pantinhaltijalle korvaus panttiomaisuuden käytöstä sekä käytöstä pantinhaltijan vahingoksi aiheutuvasta panttiomaisuuden arvon alenemisesta. Mitä edellä on sanottu panttiomaisuudesta, koskee myös yrityskiinnityksen alaista omaisuutta. Korvaus määräytyy käyttöpaikkakunnan käyvän hintatason mukaan." *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry* esittää asiasta vastaavat kannanotot.

Työryhmän ehdotus 8 §

Konkurssipesän oikeus myydä panttiomaisuutta

Konkurssipesä saa myydä konkurssipesään kuuluvaa panttiomaisuutta vain, jos panttivelkoja siihen suostuu tai tuomioistuin myöntää siihen luvan 13 §:n nojalla.

Jos konkurssipesä myy panttiomaisuutta, panttioikeus pysyy voimassa, jollei oikeudenhaltija muuhun suostu tai jäljempänä toisin säädetä. Sama koskee myös muuta oikeutta, josta omaisuus vastaa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää hyvänä sitä, että konkurssipesälle annetaan keinoja, joilla se voi nykyistä paremmin turvata asemaansa panttivelkojaan nähden. Tällaisten keinojen valinta ja mitoittaminen on luonnollisesti erittäin vaativaa. Tiedekunta pitää ehdotettuja keinoja hyväksyttävinä, joskin ne muodostavat varsin monipolvisen kokonaisuuden. Esimerkiksi tuomioistuimen määräämiä realisointikieltoja on kaikkiaan kolmenlaisia. Järjestelmä toisaalta muodostaa varsin kattavan suojan konkurssipesälle.

Suomen Pankkiyhdistys katsoo, että kun panttiomaisuus myydään pantinhaltijoiden suostumuksella pesän toimesta vapaaehtoisella kaupalla, tulisi myös sitä koskeva pääsääntöinen toimintatapa kirjata lakiin. Nyt se on vain perusteluissa. Samaan seikkaan kiinnittää huomiota *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry*.

Työryhmän ehdotus 11 §

Velkojan oikeus panttiomaisuuden rahaksimuuttoon

Panttivelkoja saa käyttää panttioikeuteen perustuvia rahaksimuutto-oikeuksiaan ja ottaa saatavansa kauppahinnasta konkurssin estämättä, jollei 12, 13 tai 14 §:stä muuta johdu. Panttivelkojan on kuitenkin ensin ilmoitettava pesänhoitajalle saatavansa niin kuin 11 luvussa säädetään. Panttia myytäessä on otettava huomioon myös konkurssipesän edut.

Velkojan on hyvissä ajoin ennen myyntiä ilmoitettava pesänhoitajalle omaisuuden myyntitapa sekä myynnin aika ja paikka. Velkojan on viivytyksettä annettava konkurssipesälle tilitys pantin myynnistä ja myyntihinnan käyttämisestä sekä luovutettava konkurssipesälle mahdollinen ylijäämä.

Jos velkoja on ryhtynyt pantin rahaksimuuttotoimiin 1 tai 2 momentin vastaisesti, tuomioistuin voi konkurssipesän vaatimuksesta kieltää tai keskeyttää rahaksimuuttotoimet taikka määrätä turvaamistoimesta, jos määräyksen antaminen on pesän oikeuksien turvaamiseksi tarpeen.

Jos omaisuus on 1 tai 2 momentin vastaisesti myyty, velkojan on maksettava konkurssipesälle 11 luvun 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksua vastaava rahamäärä.

Suomen Pankki toteaa, että EU:n parlamentin ja neuvoston direktiivi selvityksen lopullisuudesta maksujärjestelmissä (98/26/EY) edellyttää, etteivät maksukyvyttömyysmenettelyt estä järjestelmiin liittyvien vakuuksien toteuttamista. Keskuspankkitoimintojen yhteydessä annettavat vakuudet voidaan niin ikään toteuttaa vakuudenantajan maksukyvyttömyysmenettelyssä. Tämä on olennaista Euroopan keskuspankkitoiminnan kannalta. Konkurssivelkojaa ei siten koske maksujärjestelmiin liittyvien vakuuksien realisoinnissa velvollisuus saatavan tai myynnin ilmoittamisesta eikä konkurssipesä voi 16 luvun 13 §:n mukaan kieltää myyntiä.

Tampereen kihlakunnan ulosottovirasto lausuu, että jos panttivelkoja hakee ulosottolain mukaista myyntiä ja konkurssipesä kieltää myymisen, kielto ei näytä koskevan ulosottomiestä. Jos velkoja ei noudata sitä eli peruuta ulosottohakemustaan, pesä joutuisi hakemaan tuomioistuimen päätöksen. Huomautus koskee myös 12 §:ää.

Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry ja Suomen Kihlakunnanvoudit ry katsovat, että sekä pesän että panttivelkojan mahdollisuus pantin realisointiin ulosottolain mukaisessa järjestyksessä voidaan järjestää esitetyllä tavalla. Kun yhdistysten mielestä 3 §:n 2 momentissa ehdotettu kaiken omaisuuden realisointi ei voisi tulla kysymykseen, voitaisiin harkita, tulisiko yrityskiinnityksen alainen omaisuus tässä rinnastaa pantattuun omaisuuteen.

Työryhmän ehdotus 12 §

Panttiomaisuuden myynnin kieltäminen

Konkurssipesällä on oikeus velkojan oikeuksien selvittämiseksi tai konkurssipesän etujen turvaamiseksi väliaikaisesti, enintään kahdeksi kuukaudeksi kieltää panttivelkojaa ryhtymästä pantin rahaksimuuttoon tai jatkamasta rahaksimuuttotoimia. Kielto tulee voimaan, kun pesä on ilmoittanut siitä todisteellisesti velkojalle. Kun konkurssipesä on saanut velkojalta 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen, sen on ilmoitettava kiellosta kahden viikon kuluttua panttivelkojan ilmoituksesta tiedon saatuaan. Kielto voidaan määrätä yhden kerran.

Konkurssipesä voi etukäteen luopua käyttämästä 1 momentissa tarkoitettua oikeuttaan.

Jos panttivelkoja on ryhtynyt pantin rahaksimuuttotoimiin tämän pykälän vastaisesti, noudatetaan, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään.

Suomen Asianajajaliitto pitää tärkeänä pesän oikeutta tarvittaessa päättää myös panttiomaisuuden rahaksimuutosta erityisesti silloin, kun velallisyhtiön liiketoimintaa myydään yhtenä kokonaisuutena. Ehdotettu kahden kuukauden suoja-aika on liiton näkemyksen mukaan liian lyhyt. Suoja-ajan tulisi olla ainakin laajemmissa konkurssipesissä pidempi, esimerkiksi neljä kuukautta.

Suomen Yrittäjät tuo esiin, että epätyydyttäviä tilanteita on käytännössä saattanut syntyä lähinnä silloin, kun panttivelkoja myy hallussaan olevan pantatun omaisuuden. Konkurssipesällä tai velallisella ei juuri ole ollut mahdollisuutta puuttua myyntiin ja sen ehtoihin. Ehdotetut säännökset panttivelkojan velvollisuudesta ilmoittaa ennakkoon aiotusta myynnistä konkurssipesälle sekä pesän mahdollisuudesta kieltää väliaikaisesti myyminen vähentävät epäilemättä niitä uhkia, että

omaisuutta realisoitaisiin muiden velkojien ja velallisen kannalta epätyydyttävällä tavalla.

Työryhmän ehdotus 13 §

Panttiomaisuuden myynti tuomioistuimen luvalla

Konkurssipesän vaatimuksesta tuomioistuin voi myöntää konkurssipesälle luvan myydä pesään kuuluvaa panttiomaisuutta, jos omaisuudesta on tehty konkurssipesälle ostotarjous ja se ylittää omaisuuden käyvän huutokauppa-arvon eikä panttivelkoja saata todennäköiseksi, että omaisuudesta saadaan muulla tavalla parempi lopputulos. Tuomioistuimen on varattava panttivelkojille tilaisuus tulla kuulluksi. Lupaa koskevasta päätöksestä tulee käydä ilmi kaupan olennaiset ehdot ja panttivelkoja on määrättävä luovuttamaan omaisuus ja panttikirjat tai vastaavat kiinnitysasiakirjat myyntiä varten konkurssipesälle.

Kun konkurssipesän 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tullut vireille, tuomioistuin voi pesän vaatimuksesta kieltää panttivelkojaa ryhtymästä rahaksimuuttotoimiin tai määrätä ne keskeytettäväksi.

Konkurssipesä voi myydä omaisuuden, kun päätös luvan myöntämisestä on lainvoimainen. Omaisuus myydään pysyttämättä panttioikeuksia voimassa. Kauppahinta jaetaan niin kuin ulosottoteitse kertyneet varat on jaettava. Pesänhoitajan on ilmoitettava kiinnitykset kuoletettaviksi myydyn omaisuuden osalta siltä osin kuin panttikirjoja tai vastaavia kiinnitysasiakirjoja ei ole voitu luovuttaa ostajalle.

Jos 1 momentissa tarkoitettu kauppa peruuntuu, oikeus omaisuuden rahaksimuuttotoimiin palautuu panttivelkojalle eikä pesälle voida enää myöntää lupaa myyntiin.

Suomen Pankkiyhdistys ja *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry:n* ehdottavat 1 momentin muuttamista niin, että panttikirjat tai vastaavat kiinnitysasiakirjat olisi luovutettava konkurssipesälle vasta pantinhaltijalle pantin kauppahinnasta maksettavaa jako-osuutta vastaan. Muutos on perusteltu erityisesti pantin hoitoon liittyvän vahingonvaaran näkökulmasta.

Professori Jokelan mielestä 1 momentti vaikuttaa tarpeettoman yksityiskohtaiselta. Sitä voitaisiin tiivistää esim.: "Konkurssipesän perustellusta vaatimuksesta tuomioistuin voi määräämillään ehdoilla myöntää konkurssipesälle luvan myydä pesään kuuluvaa panttiomaisuutta. Ennen luvan myöntämistä panttivelkojille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi."

Työryhmän ehdotus 14 §

Panttiomaisuuden myynti ulosottolain mukaisessa järjestyksessä

Konkurssipesä saa hakea myös panttiomaisuuden myyntiä ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, mutta ilman panttivelkojan suostumusta kuitenkin vasta, kun konkurssin alkamisesta on kulunut kolme vuotta. Hakemukseen on liitettävä selvitys siitä, että panttivelkojalle on ilmoitettu myynnistä vähintään kolmea kuukautta ennen ulosottohakemuksen tekemistä eikä velkoja ole ilmoitusta seuraavan kahden kuukauden kuluessa pannut vireille myynnin kieltoa koskevaa hakemusta.

Velkojan hakemuksesta tuomioistuin voi kieltää konkurssipesää hakemasta 1 momentissa tarkoitettua myyntiä, jos siihen on erityinen syy omaisuuden odotettavissa olevan arvonnousun tai muun tähän verrattavan perusteen vuoksi taikka jos myyntiä ei voida pitää perusteltuna pesän selvityksen vaihe ja konkurssipesälle omaisuuden hoidosta aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen. Kielto voidaan määrätä kerrallaan enintään vuodeksi. Tuomioistuimen on varattava panttivelkojille tilaisuus tulla kuulluksi. Jos velkojan vaatimus hylätään, pesä voi hakea myyntiä, kun päätös on lainvoimainen.

Kun panttiomaisuutta myydään 1 momentin nojalla, myytävästä kiinteistöstä ei määrätä alinta hyväksyttävää tarjousta ja irtain omaisuus voidaan myydä panttivelkojan oikeutta säilyttämättä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että mahdollisuus ulosotto-organisaation hyväksikäyttöön on tarkoitettu pesän äärimmäiseksi keinoksi silloin, kun panttiomaisuus tuottaa pesälle enemmän haittaa kuin odotettavissa olevaa hyötyä. Sääntely täyttänee jossain määrin samaa tehtävää kuin omaisuuden hyläntä (abandonering). Panttivelkojan oikeuksiin puuttuminen on toteutettu ehdotuksessa kokonaisuutena hyväksyttävästi ottaen huomioon sekä pesän että panttivelkojan suojan tarve. Panttivelkoja ei joudu tinkimään nykyisin saatavissa olevasta suorituksesta muutoin kuin 14 §:n soveltamistilanteissa. Tällöinkin velkojalla on mahdollisuus esittää selvitystä, joka estää ulosottomyynnin.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* pitävät kolmea vuotta liian pitkänä aikana. Pesien selvittely pitkittyy turhaan. *Suomen Perimistoimistojen Liitto* pitää vuotta sopivana aikana, jos aikaa yleensä tarvitaan.

Työeläkevakuuttajat TELA katsoo, että panttiomaisuuden myyntiä koskeva kolmen vuoden aika on liian pitkä aika.

Työryhmän ehdotus 17 §

Yrityskiinnitys ja arvopaperit vakuutena

Mitä edellä tässä luvussa säädetään panttivelkojasta, ei koske velkojaa, jolla on konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen yrityskiinnitykseen perustuva panttioikeus. Jos yrityskiinnityksen kohteena olevaa omaisuutta myydään 3 §:n 2 momentin nojalla ulosottolain mukaisessa järjestyksessä, määräytyy maksunsaantijärjestys näin saatuihin varoihin konkurssia koskevien säännösten mukaisesti.

Tämän luvun säännökset, jotka rajoittavat panttivelkojan oikeutta pantin rahaksimuuttoon, eivät koske velkojaa, jolla on panttina konkurssipesään kuuluvia julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita.

Helsingin kihlakunnan ulosottovirasto toteaa, että yrityskiinnityksen kohteena oleva omaisuus ei sovellu ulosottotoimen realisoitavaksi. Tämän vuoksi 16 luvun 17 § tulisi kirjoittaa uudelleen tältä pohjalta.

17 luku. Jako-osuuksien maksaminen

Työryhmän ehdotus 2 §

Vähäinen jako-osuus

Jos velkojalle ei kertyisi konkurssipesän varoista 50 euroa suurempaa jako-osuutta, voidaan velkojan saatava jättää varoja jaettaessa huomiotta.

Kuluttajavirasto pitää vähäisten jako-osuuksien maksamatta jättämistä kuluttajien kannalta ongelmallisena. Ehdotettu 50 euron raja sekä kustannus- ja tarkoituksenmukaisuussyyt johtavat käytäntöön, jossa kuluttajavelkojat jäävät ilman jako-osuutta. Virasto pitää tarpeellisena, että ehdotuksessa tuodaan selkeämmin esiin ne erityiset tilanteet, joissa myös pienempien jako-osuuksien maksaminen on perusteltua.

Työryhmän ehdotus 3 §

Jako-osuuden maksu pesänhoitajan päätöksen perusteella

Velkojille, joiden saatavat ovat määrältään vähäisiä, voidaan maksaa jako-osuus pesänhoitajan arvioiman jako-osuuden määräisenä heti valvontapäivän jälkeen, jos se on menettelyn kannalta tarkoituksenmukaista eikä velkoja pesänhoitajan asettamassa määräajassa ilmoita vastustavansa maksua. Jako-osuuksia laskettaessa ei tarvitse ottaa huomioon saatavalle viimeisten kolmen kuukauden aikana ennen konkurssia kertynyttä korkoa, viivästyskorkoa tai muuta maksuviivästyksen seuraamusta.

Konkurssipesä tai velkoja ei voi myöhemmin esittää vaatimuksia sillä perusteella, että jako-osuuden lopullinen määrä olisi ollut 1 momentin nojalla maksettua suurempi tai vähäisempi.

Opetusministeriö pitää ehdotusta kannatettavana, koska tarkoituksena on keventää konkurssihallintoa.

Finnvera Oyj:n mielestä säännöksessä pitäisi lausua, että maksettavalla suorituksella tarkoitetaan todennäköisesti toteutuvaa jako-osuutta.

Oulun käräjäoikeus pitää perusteltuna vähäisten jako-osuuksien maksamista pian konkurssin alettua, jolloin konkurssi jatkuisi vain niiden velkojien kesken, joilla on todellista taloudellista intressiä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että säännös tuo konkurssiin samankaltaisen periaatteen kuin yrityssaneerauksessa. Ehdotus on tarkoituksenmukainen alentaen välittömiä konkurssikustannuksia. Perusteluissa korostetaan aiheellisesti, että pesänhoitajan on päätöksenteossaan noudatettava yhdenvertaisuutta. Samalla perusteluissa kehotetaan säännöksen tarkoituksen toteutumiseksi maksamaan ”yleensä…mahdollisimman monia saatavia”. Tämä onkin säännöksen ration mukaista, mutta samalla olisi syytä korostaa pesänhoitajan päätöksenteon eroja erilaisissa konkurssipesissä. Säännöksen ydinalueena on pidettävä suuria ja keskisuuria pesiä. Pienemmissä pesissä ei välttämättä ole samalla tavoin kannustettava mahdollisimman monien jako-osuuksien arviointiin ja maksuun.

Akava ry esittää, että vähäiseksi saatavaksi määriteltäisiin 60 000 euroa, mikä olisi yksi yhteen myöhästymismaksun määrään (1 % saatavasta eli vähintään 600 euroa).

Kaupan Keskusliiton mielestä pienten saatavien maksaminen etukäteen arviomääräisinä on erittäin hyvä ehdotus, koska se keventää pesien hallintoa eikä kuitenkaan mainittavasti vaaranna velkojien yhdenvertaisuutta.

Suomen Perimistoimistojen Liitto pitää hyvänä uudistuksena sitä, että määrältään vähäisistä saatavista voidaan suorittaa jako-osuus velkojille heti valvontapäivän jälkeen.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry katsoo ehdotuksen tukevan nimenomaan pienempiä velkojia, jollaisia maa- ja metsätaloustuottajat pääsääntöisesti ovat. Menettelyyn liittyvä velkojan suostumuksen edellytys ja julkisselvityksen lisääntyvä käyttöala sekä konkurssiasiamiehen toimivalta riittävät poistamaan ne epäilyt, joita menettelyn summaarisuuteen tai väärinkäytösmahdollisuuteen liittyy.

Työryhmän ehdotus 5 §

Panttisaatavan ja epäselvän saatavan jako-osuuden ennakko

Jos pantin arvo ei kata panttivelkojan saatavaa, jako-osuuden ennakkoa maksetaan sille osalle panttisaatavaa, jota pantin arvo ei pesänhoitajan arvion mukaan kata. Jos velkojan saatava on ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä, ennakkoa maksetaan sille osalle saatavaa, jota pesänhoitaja pitää arviointiajankohtana todennäköisenä.

Finnvera Oyj:n mielestä panttisaatavan ennakosta on syytä tähdentää sitä, että tällä tulee tarkoittaa todennäköistä varovaisesti arvioitua myyntihintaa.

Työryhmän ehdotus 6 §

Jako-osuuden maksaminen yhteisvelkasuhteessa

Jos takaaja on konkurssin alettua tehnyt velkojalle suorituksen, saa hän jako-osuutta tämän maksun perusteella syntyneelle takautumissaatavalleen vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko sille päävelalle, josta takaaja vastaa. Mitä edellä säädetään takaajasta, koskee myös vierasvelkapantin antajaa ja konkurssivelallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

Finnvera Oyj pitää tarpeellisena, että säännöksessä erotetaan toisistaan ammattimaiset takaajat muista takaajista. Säännöksen pitäisi olla sellainen, että jako-osuutta maksetaan takaajalle ja velkojalle niiden saamisten suhteessa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää merkittävänä uudistuksena päävelallisen ja takaajan (sekä yhteisvelallisten) keskinäisen suhteen järjestämistä jako-osuuksien maksamisessa. Ehdotus on johdonmukainen ja kannatettava sekä velvoiteoikeuden yleisten periaatteiden että konkurssimenettelyn kannalta.

Suomen Pankkiyhdistys esittää 11 luvun 3 §:n osalta mainitsemillaan perusteilla ensimmäiseen virkkeeseen tarkennusta: ”... vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko sille päävelalle tai päävelan osalle, josta takaaja vastaa." *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry* esittää samanlaisen ehdotuksen.

Työryhmän ehdotus 9 §

Jako-osuuden tallettaminen

Jos jako-osuutta tai sen ennakkoa ei voida maksaa sen vuoksi, että velkojan saatava ei ole lopullinen tai velkojaa ei ole tavoitettu taikka maksulle on muu este, pesänhoitajan on talletettava jako-osuus tai se ennakko.

Edellä 1 momentissa tarkoitetulle talletukselle kertyvä korko kuuluu konkurssipesälle. Lopputilityksen hyväksymisen jälkeen korko kertyy kuitenkin velkojalle.

Suomen Pankkiyhdistyksen ja *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry:n* mukaan koron tulisi kuulua velkojalle myös ajalta ennen lopputilitystä. Käytännössä asia on helposti järjestettävissä avaamalla tällaiselle talletukselle eri tili, mikä hyvän pesänhoitotavan mukaan on syytäkin tehdä sekaantumisvaaran välttämiseksi.

Työryhmän ehdotus 10 §

Jako-osuuden menettäminen eräissä tapauksissa

Jos jako-osuutta ei ole voitu maksaa velkojalle sen vuoksi, että velkojan saatava on ehdollinen, riitainen tai muusta syystä epäselvä eikä velkoja ole kolmen vuoden kuluessa lopputilityksen hyväksymisestä ilmoittanut pesänhoitajalle saatavan lopullista määrää tai syitä, joiden vuoksi saatava ei ole tullut lopulliseksi, velkoja menettää oikeutensa jako-osuuteen. Uusi määräaika lasketaan ilmoituksen tekemisestä. Velkojan näin menettämä jako-osuus jaetaan muille jako-osuuteen oikeutetuille velkojille. Jollei varojen jakaminen ole niiden vähäisyyden, velkojien lukumäärän ja jaosta aiheutuvien kustannusten vuoksi tarkoituksenmukaista, varat on tilitettävä valtiolle.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti velkojaa, jota ei ole tavoitettu tai jolle ei muun syyn vuoksi ole voitu maksaa jako-osuutta.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää jako-osuuden vanhentumista koskevaa ehdotusta perusteltuna.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa säännöstä.

Suomen Pankkiyhdistys pitää säännöstä kohtuuttomana, tarpeettomana ja käytännölle vieraana. Kerran tehty ja hyväksytty konkurssivalvonta ilman sen jälkeisiä keinotekoisia vanhentumisaikoja tulee olla riittävää sille, että velkoja saa saatavalleen sille kuuluvan jako-osuuden ja että siihen liittyvät selvittämistoimet tapahtuvat pesänhoitajan toimesta.

18 luku. Konkurssipesän lopputilitys ja jälkiselvitys

Työryhmän ehdotus 1 §

Lopputilityksen laatimista koskeva yleissäännös

Kun konkurssipesä on selvitetty ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, pesänhoitajan on laadittava lopputilitys.

Lopputilitys voidaan laatia, vaikka pesä olisi osin selvittämättä sen vuoksi, että panttina olevaa omaisuutta tai arvoltaan vähäistä muuta omaisuutta on myymättä tai konkurssisaatava tai vähäinen osa saatavista on epäselvä.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. ja *Suomen Perimistoimistojen Liitto* pitävät ehdotusta tarpeellisena. Perintätoimistot perivät usein pesän lukuun mittavia jälkiperintäsalkkuja. Tilitykset voidaan useimmiten ohjata velkojille lopputilityksen jälkeenkin.

19 luku. Vahingonkorvausvelvollisuus

Työryhmän ehdotus 1 §

Pesänhoitajan vahingonkorvausvelvollisuus

Pesänhoitaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän tai hänen käyttämänsä tämän luvun 7 §:ssä tarkoitettu avustaja on tehtäväänsä hoitaessaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttanut konkurssipesälle. Sama koskee vahinkoa, joka on tätä lakia rikkomalla aiheutettu velkojalle, velalliselle tai muulle henkilölle.

Yhteisö, jonka lukuun pesänhoitaja suorittaa pesänhoitoon kuuluvia tehtäviä, vastaa yhteisvastuullisesti siitä vahingosta, jonka pesänhoitaja tai tämän käyttämä avustaja on tehtävää hoitaessaan aiheuttanut.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää perusteltuna pesänhoitajan vahingonkorvausvastuun osittaista rajoittamista sekä selvää säännöstä siitä, että yhteisö, jonka lukuun pesänhoitaja hoitaa tehtäviään, vastaa yhteisvastuullisesti pesänhoitajan tai tämän käyttämän avustajan aiheuttamasta vahingosta.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan pykälä asettaisi toteutuessaan asianajotoimintaa harjoittavalle yhteisölle erittäin laajan korvausvastuun vahingosta, jonka pesänhoitaja on toimessaan aiheuttanut.

Työryhmän ehdotus 2 §

Konkurssivelkojan vahingonkorvausvelvollisuus

Konkurssivelkoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tahallaan tai törkeästä tuottamuksesta aiheuttanut konkurssipesälle, velkojalle, velalliselle tai muulle henkilölle myötävaikuttamalla tämän lain vastaiseen menettelyyn.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta arvioi, että konkurssivelkojan vahingonkorvausvastuuta ehdotetaan muutettavaksi hyväksyttävin tavoin.

Suomen Pankkiyhdistyksen ja *Suomen Rahoitusyhtiöiden yhdistys ry:n* mielestä konkurssivelkojan vahingonkorvausvelvollisuuden lisäksi pykälässä tulisi säätää konkurssivelallisen vahingonkorvausvelvollisuudesta.

Työryhmän ehdotus 4 §

Vahingonkorvauksen vaatiminen

Konkurssipesän, velkojan tai velallisen on nostettava 1 ja 2 §:ään nojalla kanne, jollei se perustu rikolliseen tekoon, vuoden kuluessa siitä, kun kantaja sai tiedon kanteen perusteena olevista seikoista ja viimeistään kahden vuoden kuluessa siitä, kun lopputilitys on velkojainkokouksessa käsitelty.

Päätös, jolla lopputilitys on hyväksytty, ei kuitenkaan estä nostamasta kannetta, jos lopputilityksessä ei ole annettu riittäviä tietoja kanteen perusteena olevasta päätöksestä tai toimenpiteestä.

Mitä velkoja tai velallinen 1 momentissa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä voittaa, ei tule konkurssipesän hyväksi.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että korvausvaatimuksen määräajan lyhentäminen nykyisestä on sopusoinnussa modernin vanhentumissääntelyn kanssa.

20 luku. Sovintoa koskevat säännökset

Työryhmän ehdotus 1 §

Sovinnon edellytykset

Konkurssissa voidaan vahvistaa konkurssimenettelyn päättävä sovinto. Edellytyksenä on, että:

1) sovintoa kannattavat velallisen lisäksi velkojat, joiden äänimäärä on yhteensä vähintään 80 prosenttia velkojien kokonaisäänimäärästä ja jokainen velkoja, jonka äänimäärä on vähintään viisi prosenttia kokonaisäänimäärästä;

2) velkojat, jotka eivät ole suostuneet sovintoon, saavat sovinnon perusteella vähintään saman jako-osuuden kuin velkojat olisivat saaneet, jos konkurssimenettelyä olisi jatkettu; ja

3) konkurssipesän velat on maksettu tai niiden maksamiseksi on annettu turvaava vakuus.

Sovinto ei rajoita sitä vastustaneen panttivelkojan oikeuksia.

Sovintoa koskevaan asiakirjaan on liitettävä pesänhoitajan arvio edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista jako-osuuksista.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että akordilain mukainen menettely jäi aikanaan lähes täysin vaille käyttäjiä. Konkurssilakiin ehdotetaan nyt ainakin säännösten perusteella varsin yksinkertaista akordi- eli sovintomenettelyä. Ehdotus kilpailisi yksityishenkilön velkajärjestelyn, täysimittaisen yrityssaneerauksen, yksinkertaistetun saneerausmenettelyn ja vapaaehtoisten velkajärjestelyjen kanssa. Tiedekunta pitää periaatteessa hyvänä, että lainsäädäntö mahdollistaa kilpailevia velkajärjestelymenettelyjä, vaikka akordijärjestelmä näin muodostuukin ehkä jossain määrin vaikeasti hahmottuvaksi. Nyt ehdotettu akordi olisi tuomioistuimen kannalta yksinkertainen velkajärjestelymenettely, eikä sen yhteydessä tarvitsisi tutkia muuta kuin 1 §:ssä ja tarvittaessa 2 §:ssä säädetyt edellytykset. Mitään liiketoiminnan uudelleenjärjestelyjä ei siten käsiteltäisi tuomioistuimessa. On mahdollista, että ehdotettu akordisääntely menestyy vuoden 1932 lainsäädäntöä paremmin, koska monipolvinen etuoikeusjärjestelmä ei ole enää menettelyä haittaava tekijä. Akordisääntelyssä on myös lähtökohtaisesti järkevää jättää sopimuksen sisältö sääntelemättä. Näistä syistä ehdotettua akordilukua voidaan pitää perusteltuna.

Keskuskauppakamari ja TT pitävät sovintosäännösten ottamista konkurssilakiin kannatettavana.

Professori Jokela katsoo, että sovinnon edellytykset on ehdotuksessa muotoiltu niin tiukoiksi, että on pelättävissä, että sovintomahdollisuuden käyttö jää vähäiseksi. Esimerkiksi Ruotsin konkurssimenettelyssä ja meillä yrityssaneerauksessa ei vaadita näin korkeita määräenemmistöjä. Sovinnon käytettävyyden parantamiseksi Jokela esittää, että 1 kohdan muuttamista seuraavasti: 1) sovintoa kannattavat velallisen lisäksi velkojat, joiden määrä on vähintään 75 prosenttia äänestäneistä velkojista ja joiden äänimäärä on vähintään 75 prosenttia velkojien kokonaisäänimäärästä.

Työryhmän ehdotus 4 §

Sovinnon vahvistamisen oikeusvaikutukset

Sovinnon vahvistaminen päättää konkurssimenettelyn. Pesänhoitajan määräys ja velkojien päätösvalta konkurssissa lakkaavat.

Työeläkevakuuttajat TELA lausuu, että sovinnon vahvistamisen yhtiöoikeudelliset seuraamukset on esityksessä selvittämättä.

21 luku. Kuulutus, ilmoitukset ja konkurssirekisteri

Työryhmän ehdotus 1 §

Kuulutus konkurssin alkamisesta

Päättäessään konkurssiin asettamisesta tuomioistuimen tulee huolehtia konkurssin alkamista koskevan kuulutuksen julkaisemisesta.

Kuulutus on julkaistava virallisessa lehdessä viivytyksettä. Tuomioistuin voi lisäksi määrätä, että pesänhoitajan on julkaistava kuulutus yhdessä tai useammassa päivälehdessä. Jos on erityistä aihetta, tuomioistuin voi myös määrätä, että pesänhoitajan on julkaistava kuulutus ulkomailla tarkoitukseen soveltuvalla tavalla.

Kuulutuksen sisällöstä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

Valtiovarainministeriön mielestä lisääntyvät kuulutusmenot tulee kattaa tarkistamalla konkurssiasioista perittäviä käsittelymaksuja.

Kouvolan hovioikeus lausuu, että kuulutuksen julkaisemiseen voi kulua virallisen lehden ilmestymispäivästä riippuen useampi päivä, vaikka tuomioistuin lähettäisi kuulutuksen konkurssiin asettamispäivänä. Koska kuulutuksen julkaisemiseen liittyy tärkeitä oikeusvaikutuksia voisi virallisessa lehdessä tapahtuvan kuuluttamisen sijasta tai sen lisäksi ajatella vaihtoehtona esim. sähköisessä muodossa tapahtuvaa kuuluttamista konkurssirekisterissä.

Vantaan käräjäoikeus lausuu, että ehdotuksen mukaan kuulutus konkurssiin asettamisesta ja valvontapäivästä on tehtävä heti. Tämä saattaa aiheuttaa ongelmia, koska konkurssi voidaan peruuttaa vielä 8 päivän kuluessa ja tällöin kuulutetaan uudelleen. Valvontapäivää jouduttaneen myös siirtämään erinäisistä velallisesta johtuvista syistä. Uudesta kuulutuksesta lakiin tulisi mahdollisesti kirjoittaa eri säännös.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta katsoo, että kun ehdotuksessa monin paikoin säädetään nykyistä tarkemmin esimerkiksi vilpittömän mielen vaatimuksesta, on tarkoituksenmukaista, että jo konkurssin alkamisesta kuulutetaan julkisesti.

Työryhmän ehdotus 4 §

Konkurssiasioiden rekisteri

Oikeusrekisterikeskus pitää konkurssiasioiden käsittelyä ja seurantaa varten rekisteriä konkurssiasioista. Rekisteriin tallennettavista tiedoista säädetään konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa asetuksessa (958/1994).

Rekisterin tiedot ovat julkisia siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Jokaisella on oikeus saada rekisterin julkisista tiedoista otteita ja todistuksia. Tietoja voidaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä luovuttaa myös sähköisessä muodossa. Luonnollista henkilöä koskevia tietoja saa kuitenkin luovuttaa sanotulla tavalla vain sille, jotka tarvitsee tietoja luoton harkintaa ja valvontaa varten tai muuta niihin verrattavaa hyväksyttävää tarkoitusta varten.

Rekisteristä poistetaan konkurssiasiaa koskevat tiedot, kun on kulunut:

1) kuusi kuukautta siitä, kun konkurssihakemus on hylätty taikka jätetty tutkimatta tai sillensä taikka peruutettu;

2) kymmenen vuotta jakoluettelon vahvistamisesta tai julkisselvitykseen siirtymisestä; taikka

3) kolme vuotta siitä, kun konkurssiasian käsittely tuomioistuimessa on muusta syystä päättynyt.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri on yksi rekisteri, johon on tallennettu sekä konkurssi- että yrityssaneerausasioita. Ehdotuksen mukaan rekisterin käyttötarkoitus määriteltäisiin huomattavasti nykyistä lyhyemmin. Tällä ei ole olennaista merkitystä, koska rekisteri on julkinen eikä tietojen luovuttamista rajatapauksessakaan jouduta harkitsemaan rekisterin käyttötarkoituksen perusteella. Yrityssaneerauslain 100 a §:ää tulisi muuttaa tietojen julkisuudenkin osalta. Tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden avulla on nyt säädetty konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun asetuksen 6 §:ssä. Konkurssiasioiden osalta luovutussäännökset siirtyisivät laintasoisiksi, mikä on perusteltua, koska rekisterissä on myös luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja. Epäkohdaksi jäisi, että yrityssaneerausasioiden osalta luovutuksesta säädettäisiin edelleen asetuksella.

Viittaus viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin on aiheeton, koska joka tapauksessa joudutaan kirjoittamaan rekisteriä koskeva erityissäännös. Riittäisi, jos 21 luvun 4 §:n 2 momentissa nykyisen asetuksen tapaan ainoastaan todettaisiin, että rekisterin tiedot ovat julkisia. Koska kaikki tiedot ovat julkisia, momentin toisessa lauseessakaan ei olisi tarpeen ilmoittaa, että jokaisella on oikeus saada otteita ja todistuksia rekisterin julkisista tiedoista. Ehdotuksen mukaan julkisuuslain 16 §:n 3 momentin säännös ei koskisi konkurssirekisteriä. Tämän toteaminen laintasoisessa säännöksessä on tarpeen ja myönteinen asia. Toisaalta mahdollisuuksia luovuttaa yksityishenkilöitä koskevia tietoja esitetään ainakin näennäisesti tiukennettavaksi. Rekisterinpitäjällä olisi jatkossa oltava mahdollisuus eritellä rekisteristä luonnollisia henkilöitä koskevat tiedot erilleen, koska luovuttaminen määräytyisi eri perusteiden mukaisesti. Tämä ei näillä näkymin ole käytännössä mahdollista.

Nykyisen käsityksen mukaan luoton harkinnalla ja valvonnalla tarkoitetaan myös tavaraluoton myöntämistä ja valvontaa. Epäselväksi jää, mitä tarkoittaa luotonharkintaan liittyvät “muut niihin verrattavat hyväksyttävät tarkoitukset”. Luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja tulisi voida luovuttaa myös jatkossa kuten muitakin rekisteriin merkittyjä tietoja. Tätä puoltaa myös se, että käytännössä luonnollisia henkilöitä ei voida nykyisessä rekisterinpidossa asettaa eri asemaan kuin muita rekisteriin merkittyjä. Ehdotuksen 21 luvun 4 §:n 2 momentti voisi kuulua seuraavasti: Rekisterin tiedot ovat julkisia. Jokaisella on oikeus saada rekisterin tiedoista otteita ja todistuksia. Tietoja voidaan (viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentin estämättä) luovuttaa myös sähköisessä muodossa hyväksyttävää tarkoitusta varten.

Tietojen poistamisestakin olisi myös yrityssaneerausasioiden osalta säädettävä laissa. Nykyisen konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun asetuksen 4 §:n 3 momentin mukaan yksityisen luonnollisen henkilön konkurssiasiaa koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Ehdotukseen ei sisälly vastaavaa säännöstä. Luonnolliselle henkilölle konkurssista aiheutuvat seuraamukset tulevat olemaan siten nykyistä olennaisesti ankarammat.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että lakiehdotuksen 21 luvun 4 §:n mukaan oikeusrekisterikeskus pitää konkurssirekisteriä konkurssiasioiden seurantaa varten konkurssiasioista. Rekisteriin tallennettavista tiedoista säädetään konkurssi- ja

yrityssaneerausrekisteristä annetussa asetuksessa (958/1994). Koska kysymyksessä on henkilötietojen käsittely, pitäisi siitä säätää lailla.

Keskuskauppakamari ja TT toteavat, että säännöksessä käsitellään luonnollista henkilöä koskevien tietojen luovuttamista konkurssirekisteristä. Henkilöluottotietotoimintaa sääntelevässä henkilötietolain 3 §:n 1 momentin 8)-kohdassa säännellään yksityisen luonnollisen henkilön taloudellisen aseman arvioimisessa tarkoitettuja tietoja. Konkurssilain 21 luvun 4 §:n 2 momentissa lienee tarkoitus käsitellä henkilötietolain mukaisia luottotietoja, joten säännökseen on lisättävä siitä puuttuva sana yksityinen. Muuten henkilötietolain ja konkurssilain kyseisten säännösten soveltamisalat poikkeaisivat toisistaan. Ehdotuksen mukaan henkilöiden konkurssitietojen luovuttaminen olisi sallittua luoton harkintaa tai valvontaa varten. Säännöksen sanamuoto ei kata luottotietoyhtiöiden toimintaa. Luottotietoyhtiöt luovuttavat tiedot asiakkailleen luoton myöntämistä ja valvontaa varten. Säännöstä tulee täsmentää siten, että tietojen luovuttaminen luottotietoyhtiöille olisi mahdollista.

Luottomiehet – Kreditmännen r.y. toteaa, että säännöksestä puuttuu sana yksityinen.

Myös *Suomen Asiakastieto Oy* toteaa, että säännökseen on lisättävä myös sana yksityinen. Muussa tapauksessa henkilötietolain ja konkurssilain soveltamisalat olisivat erilaisia. Lisäksi momenttiin tulisi lisätä tiedonsaajaksi myös luottotietotoimintaan harjoittava rekisterinpitäjä.

Työryhmän ehdotus 6 §

Tietojenvälitysjärjestelmä ja sen käyttötarkoitus

Konkurssiasiamies ylläpitää automaattiseen tietojenkäsittelyyn ja sähköiseen tiedonsiirtoon perustuvaa tiedonvälitysjärjestelmää konkurssihallinnon toiminnan tehokkuuden sekä velkojien ja velallisen tiedonsaannin turvaamiseksi.

Konkurssiasiamiehellä on oikeus käyttää kaikkia tiedonvälitysjärjestelmään tallettuja asiakirjoja laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi.

Valtiovarainministeriö pitää ehdotusta tietojenvälitysjärjestelmästä periaatteessa kannatettavana. Vaikutusarvioinnissa tulisi selvästi todeta, että järjestelmä on tarkoitettu maksettavaksi valtion varoista. Ulosoton tietojärjestelmän kehittämisen vaatimat voimavarat huomioon ottaen tarkoituksenmukaista olisi, että konkurssin osalta syntyisi menoja vasta vuoden 2003 jälkeen. Ministeriö kannattaa tietojenvälitysjärjestelmän ylläpito- ja käyttökustannusten kattamista konkurssipesiltä perittävillä maksuilla.

Opetusministeriön mielestä tietojenvälitysjärjestelmää voidaan pitää nykyisen sähköisen asioinnin ja tietotekniikan hyväksikäytön osalta pitää aivan välttämättömänä uudistuksena.

Työministeriö kannattaa ehdotusta tietojenvälitysjärjestelmästä. Järjestelmä helpottaisi ja nopeuttaisi tiedonkulkua velkojien ja konkurssipesän välillä, vähentäisi eri osapuolten työtä ja näin myös konkurssista aiheutuvia kustannuksia.

Konkurssiasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että tietojenvälitysjärjestelmästä rakennetaan sellainen, että se palvelee sekä konkurssiasiamiehen toimiston val-

vontatehtävää että velkojien tiedontarpeita ja pesän hallintoa. Neuvottelukunta tarjoutuu toimimaan osana järjestelmän suunnitteluprojektia.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että tietojenvälitysjärjestelmällä olisi välillisesti merkitystä myös Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän rekisterin käyttöön. Säännösvalmistelussa ja tietojenvälitysjärjestelmän suunnittelussa on syytä ottaa huomioon, että myös muut viranomaiset haluavat käyttää järjestelmää. Tietojenvälitysjärjestelmään tallennettaisiin muun ohella luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja. Järjestelmä olisi henkilötietolaissa tarkoitettu henkilörekisteri ja lain tasolla pitäisi myös rekisteritietojen poistamisesta.

Patentti- ja rekisterihallitus ehdottaa, että tietojenvälitysjärjestelmää kehitettäessä selvitettäisiin mahdollisuudet siihen, että tuomioistuimilta kauppa-, säätiö- ja yhdistysrekisteriin tulevat tiedonannot voitaisiin toimittaa rekistereihin sähköisesti.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että tietojenvälitysjärjestelmässä käsitellään henkilötietoja ja se muodostanee henkilötietolain tarkoittaman henkilörekisterin, joten siitä tulisi säätää yksityiskohtaisesti lailla. Ennen kuin edellä mainituista rekistereistä säädetään olisi perusteellisesti analysoitava järjestelmiin liittyvä henkilötietojen käsittely. Myös järjestelmien keskinäinen suhde ja mahdolliset päällekkäisyydet olisi arvioitava.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää tietojenvälitysjärjestelmää ehdottomasti kannatettavana. Se tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden konkurssikäytäntöjen tehostamiseen säästäen sekä välittömiä että välillisiä konkurssikustannuksia. Järjestelmän hyödyt ovat merkittäviä erityisesti institutionaalisille velkojille, koska ne ovat jatkuvasti asianosaisina useissa konkursseissa. Yhtä selvää on, että järjestelmä helpottaa konkurssiasioihin erikoistuneiden asianajajien rutiineja.

Akava ry toteaa, että tietotekniikan hyväksikäytössä pyritään säästämään aikaa ja kustannuksia sekä lisäämään tehokkuutta ja koordinaatiota, mikä on kannatettavaa. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, miten ja minkä toimesta sekä millä aikataululla tietojärjestelmä aiotaan laatia. Uhkana on, että järjestelmän viivästyminen voi aiheuttaa haittaa lain käytännön toteuttamiselle.

Kaupan Keskusliitto pitää nykyajan vaatimukset huomioon ottaen välttämättömänä, että sähköinen tietojenvälitysjärjestelmä luodaan mahdollisimman nopeasti.

Suomen Pankkiyhdistys kannattaa sähköisen tietojenvälitysjärjestelmän käyttöönottoa, mutta vastustaa järjestelmän kustannusten kattamista konkurssipesiltä perittävillä maksuilla. Kysymys on valtion ylläpitämästä järjestelmästä. Sen kustannukset tulee kattaa valtion eikä velkojien varoista. Myös *Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys ry* kannattaa tietojenvälitysjärjestelmän käyttöönottoa, mutta ei pidä järjestelmän kustannusten kattamista konkurssipesiltä perittävillä maksuilla hyväksyttävänä.

Työeläkevakuuttajat TELA pitää kannatettavana ehdotuksena velkojien mahdollisuutta saada konkurssiasiakirjoja tietojenvälitysjärjestelmästä. Vastaava menettely olisi saatava myös saneerausmenettelyyn.

22 luku. Erinäisiä säännöksiä

Työryhmän ehdotus 1 §

Laaja konkurssipesä

Laajalla konkurssipesällä tässä laissa tarkoitetaan sellaista konkurssipesää, jossa konkurssivelallisena olevassa yhteisössä tai säätiössä vähintään kaksi seuraavasta kolmesta edellytyksestä on täyttynyt konkurssin alkaessa:

1) taseen loppusumma edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 2 100 000 euroa;

2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto edellisen tilikauden tilinpäätöksen mukaan on yli 4 200 000 euroa; sekä

3) palveluksessa edellisen tilikauden aikana on ollut keskimäärin yli 50 henkilöä.

Käräjäoikeustuomarit ry toteaa, ettei ehdotuksessa ole säännöstä siitä, miten tuomioistuimen tietoon tulee, että konkurssipesä on laaja.

5.2. Laki takaisinsaannista konkurssipesään

Työryhmän ehdotus: Takaisinsaantikanne voitaisiin nostaa oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa säädetyn oikeuspaikan sijasta tuomioistuimessa, joka on käsitellyt konkurssiin asettamista koskevan asian (23 §).

Helsingin hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 23 §:n 3 momentissa käytetään ilmaisua paikalletulopäivä. Tämä voitaisiin korjata 7 luvun 12 §:n mukaiseksi valvontapäiväksi.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa säännöstä takaisinsaantikanteen oikeuspaikasta. Säännöksellä on merkitystä erityisesti Helsingin käräjäoikeuden osalta, koska useiden suurien yritysten kotipaikat ovat Helsingissä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää merkittävänä ja erityisen tervetulleena muutosehdotuksena sitä, että konkurssituomioistuin olisi toimivaltainen takaisinsaantiasiassa.

Suomen Asianajajaliitto pitää takaisinsaantiasioiden käsittelyä ”konkurssituomioistuimessa” tarkoituksenmukaisena.

Professori Jokelan mielestä ehdotus tuomioistuimen toimivallasta takaisinsaantiasioissa on perusteltu ja jättää sopivasti valinnanvaraa, jolloin yksittäisten tapausten erityispiirteet voidaan tarvittaessa ottaa huomioon.

5.3. Tekijänoikeuslaki

Työryhmän ehdotus

28 §

Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle. Milloin oikeus kuuluu liikkeelle, sen saa luovuttaa yhdessä liikkeen tai sen osan kanssa; luovuttaja on kuitenkin edelleen vastuussa sopimuksen täyttämisestä. Jos luovuttajana on konkurssipesä, se on luovutuksen jälkeen vastuussa sopimuksen täyttämisestä vain

yhden vuoden ajan. Luovutuksensaaja ei vastaa ennen luovutusta erääntyneistä saatavista, ellei konkurssipesän ja luovutuksensaajan välillä ole toisin sovittu.

Opetusministeriö muistuttaa, että tekijänoikeuslain 28 § on koskenut perinteisesti kustannussopimusta. Säännöksessä mainitulla oikeuksien luovutuksella liikkeen luovutuksen yhteydessä on tarkoitettu lähinnä kustannustoiminnan siirtoa toiselle kustantajalle, yhtiölle. Näissä relaatioissa kustantajan ja tekijän välillä on ollut erityisen luottamuksellinen suhde. Tekijänoikeuden henkilökohtainen luonne tulee hyvin esille myös tekijänoikeuslain 42 §:ssä, jonka mukaan tekijänoikeutta ei ole lupa ulosmitata tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Opetusministeriö korostaa, että nimenomaan kustannussopimustilanteissa on tekijälle ollut korostetun merkityksellistä se, ettei sopimusosapuolena oleva kustantaja voi panna toista sijaansa ilman että hän edelleen vastaisi sopimuksen täyttämisestä tekijälle. Kustannus- ja mikä tahansa muukin oikeuksien luovutusta koskeva sopimus on molempia osapuolia velvoittava sopimus. Jollei sopimusosapuoli kykene täyttämään sopimusvelvoitteitaan, sopimuksen kohteen tulisi pikemminkin palautua luovuttajalle kuin siirtyä kolmannelle osapuolelle. Opetusministeriön käsitys on, ettei nyt puheena oleva tekijänoikeuslain 28 §:n säännös ole aiheuttanut ongelmatilanteita kustannustoiminnan ja muiden perinteisten oikeuksien käyttämisen osa-alueilla. Digitaaliseen ympäristöön ja internetiin liittyvien liiketoimintamuotojen kohdalla pelko konkurssitilanteiden lisääntymisestä ja tekijänoikeuslain 28 §:n säännösten aiheuttamista ongelmista on todellinen ja suurempi uhka kuin perinteisissä kustannustoiminnassa ja muussa tekijänoikeuksia käyttävässä teollisuudessa. Opetusministeriö katsoo, että tekijöiden ja tekijänoikeuden lähioikeuden haltijoiden asemaa ei tule heikentää ongelmallisten liiketoimintamallien ja liiketoimintaympäristöjen kustannuksella. Opetusministeriö ei näin ollen voi kannattaa oikeusministeriön ehdotuksesta ilmenevää tekijänoikeuslain 28 §:n muutosesitystä.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry Yhdistys katsoo ehdotetun yhden vuoden kauden kohtuullisella tavalla ottavan huomioon niin tekijänoikeuden luovuttajan kuin konkurssipesänkin intressit.

Suomen Tekijänoikeustoimisto Teosto r.y:n näkemyksen mukaan ehdotettuun tekijänoikeuslain muutokseen ei ole sävelteosten osalta tarvetta. Toiminnassaan Teosto ei ole kohdannut tilanteita, joissa sävelteoksiin liittyvä tekijänoikeus olisi liikkeen luovutuksen todellisena esteenä. Perustuslain omaisuudensuojasäännöksistä seuraa, että ehdotetun rajoituksen toteuttaminen edellyttää painavaa yhteiskunnallista tarvetta. On punnittava, onko todellista tarvetta muuttaa tekijänoikeuslakia liiketoiminnan luovutuksen edistämiseksi konkurssitilanteissa. Teosto kokee kuitenkin, että tekijänoikeuden luovuttaneen tahon kannalta on kyse paljon muustakin kuin taloudellisista oikeuksista. Esimerkiksi kustannussopimus merkitsee pitkäaikaista ja henkilökohtaista sopimussuhdetta. Kustannussopimuksessa voidaan sopia esimerkiksi siitä, että kustantaja hoitaa tiettyjä tekijän moraalisiin oikeuksiin liittyviä toimia, kuten myöntää sovitus- ja käännöslupia tai luvan käyttää musiikkia mainoksessa. Teosten tekijälle edelleenluovutuksella on erityistä merkitystä, joka ei ole ainoastaan taloudellinen. Luovuttaminen yhdessä liikkeen tai sen osan kanssa on merkittävä poikkeus perussääntöön, jonka mukaan se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, ei saa luovuttaa sitä toiselle, ellei toisin ole sovittu. Mikäli ehdotetun muutoksen säätämiselle on todellinen painava yhteiskunnallinen tarve, katsoo Teosto kuitenkin, että ehdotettu yhden vuoden määräaika on aivan liian lyhyt.

Esimerkiksi elokuvaussopimukset liittyvät vuosia kestäviin projekteihin, joissa oikeuksien selvittäminen voi helposti olla jo sinänsä yli vuoden kestävä projekti. Epäselvät tilanteet oikeuksien hallinnassa eivät ole harvinaisia. Vain vuoden pituinen määräaika konkurssipesän vastuulle vaikeuttaisi tätä hallinnointitehtävää entisestään. Lisäksi voidaan ennakoida, että mikäli konkurssipesän vastuu rajoitettaisiin näin lyhyeksi, on vaara, että lyhyttä määräaikaa käytettäisiin hyväksi niin, että vastuusta vältyttäisiin kokonaan. Tämä merkitsisi epätervettä kilpailua markkinoille. Ottaen huomioon, että konkurssit kestävät Suomessa keskimäärin 43 kuukautta, tulisi mahdollisesti säädettävän määräajan olla esimerkiksi viisi vuotta.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry yhtyy perustelutekstien arvioon, että eräillä aloilla tekijänoikeudet esimerkiksi tietokoneohjelmiin ovat merkittävä osa liikeomaisuuden arvosta. Konkurssipesän ajallisesti rajoittamaton vastuu sopimuksen täyttämisestä saattaisi johtaa siihen, että liiketoimintaa ei voitaisi luovuttaa konkurssipesältä toiminnan jatkajalle. Tämä vähentäisi olennaisesti konkurssipesän omaisuuden arvoa ja aiheuttaisi velkojille vahinkoa. Konkurssipesän vuoden kestävä vastuu turvaa puolestaan riittävällä tavalla tekijän oikeudet. FiCom pitää esitystä hyvin tasapainotettuna ja kannatettavana.

5.4. Laki hyödyllisyysmallioikeudesta

Työryhmän ehdotus

27 §

— — — — — — — — — — — — — —

Milloin käyttölupa kuuluu liikkeeseen, saadaan se kuitenkin luovuttaa liikkeen mukana, jollei muuta ole sovittu. Tällöin luovuttaja vastaa edelleen siitä, että käyttöluvan ehtoja noudatetaan. Jos luovuttajana on konkurssipesä, se on luovutuksen jälkeen vastuussa sopimuksen täyttämisestä vain yhden vuoden ajan. Luovutuksensaaja ei vastaa ennen luovutusta erääntyneistä saatavista, ellei konkurssipesän ja luovutuksensaajan välillä ole toisin sovittu.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry pitää ehdotettua yhden vuoden vastuunrajoitusta hyväksyttävänä. Koska ehdotetun lakitekstiin tehtävän lisäyksen mukaan vastuu on selvästi rajoitettu yhteen vuoteen, vaikuttaa siltä, että perustelujen ja pykälätekstin välillä on ristiriita, jota olisi aiheellista selkeyttää.

5.5. Mallioikeuslaki

Työryhmän ehdotus

26 §

— — — — — — — — — — — — — —

Milloin käyttölupa kuuluu liikkeeseen, saadaan se kuitenkin luovuttaa liikkeen mukana, jollei muuta ole sovittu. Tällöin luovuttaja vastaa edelleen siitä, että käyttöluvan ehtoja noudatetaan. Jos luovuttajana on konkurssipesä, se on luovutuksen jälkeen vastuussa sopimuksen täyttämisestä vain yhden vuoden ajan. Luovutuksensaaja ei vastaa ennen luovutusta erääntyneistä saatavista, ellei konkurssipesän ja luovutuksensaajan välillä ole toisin sovittu.

Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys ry esittää vastaavan huomautuksen kuin hyödyllisyysmallioikeudesta annetun lain osalta. Lisäksi yhdistys huomauttaa, että ehdotuksen sisältää perustelutekstin (s. 260), joka näyttäisi olevan ristiriidassa lakitekstiehdotuksen sanamuodon kanssa.

Yhdistys tuo esiin, että Pohjoismaissa on perinteisesti immateriaalioikeudellista lainsäädäntöä valmisteltu varsin tiiviissä yhteistyössä ja pohjoismaiset immateriaalioikeudelliset lait ovat varsin samankaltaisia, mikä jossakin määrin myös helpottaa toimintaa tällä alueella. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että ehdotetut muutokset kohdissa 2-4 mainittuihin lakeihin poikkeavat siitä lainsäädännöstä, joka on voimassa Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Esimerkiksi mainittujen maiden tekijänoikeuslaeista puuttuvat viittaukset konkurssipesien tekemiin tekijänoikeudellisiin luovutuksiin. Säännökset vastaavat Suomen tekijänoikeuslain 28 §:n nykymuotoa. Oikeusvertailun ja oikeuslähdeopin sekä käytännön liiketoiminnankin kannalta on jossakin määrin valitettavaa, että Suomen lainsäädäntöön tehdään muutoksia, jotka lisäävät Suomen ja muiden Pohjoismaiden tekijänoikeuslakien eroavaisuuksia. Muutoksia voidaan kuitenkin kenties perustella sillä, että ne eivät koske immateriaalioikedellisia ydinalueita kuten esimerkiksi oikeuksien syntymistä, suoja-alaa ja lakkaamista.

Yhdistys on kiinnittänyt huomiota siihen, että ehdotuksessa ei käsitellä eri immateriaalioikeudellisia suojamuotoja kattavasti. Ilman mainintaa jää sääntely patentin, tavaramerkin, toiminimen, piirimallin ja kasvinjalostajanoikeuden osalta. Näitä suojamuotoja koskeviin lakeihin ei sisälly minkäänlaista säännöstä oikeuden luovuttajan vastuusta. Mitään selkeää syytä siihen, että mainitut muut immateriaalioikeudelliset suojamuodot on ehdotuksessa jätetty käsittelemättä, ei ole mainittu. Yhdistys esittääkin johdonmukaisuussyistä harkittavaksi samansuuntaisia toimenpiteitä myös näiden osalta.

6. MUITA SEIKKOJA

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ehdottaa, että konkurssiasiain neuvottelukunnan toimivaltuudet tulisi ulottaa koskemaan myös yrityssaneerausasioita. Saneerausasioissa tarvittaisiin hyvän saneeraustavan ohjausta ja valvontaa koskevia suosituksia samoin kuin konkurssiasioissa.

Maa ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry tuo esiin, että Eduskunta on yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan hallituksen esityksestä (HE 183/1992) antamassaan vastauksessa edellyttänyt, että "konkurssilainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä viipymättä selvitetään, miten velallisen asuntoa suojataan myös konkurssimenettelyn yhteydessä." MTK toteaa, että ehdotus ei tältä osin täytä eduskunnan asettamia tavoitteita ja että lakiehdotukseen tulisi lisätä säännökset, jotka mahdollistaisivat maatilan asuinrakennusten erottamisen kiinteistötoimituksin konkurssipesästä siten, että asuinrakennusten osalta voitaisiin käynnistää erillinen velkajärjestely. Tällaiseen menettelyyn olisi erityistä aihetta, koska maatila on usein sekä työpaikka että asuinpaikka ja usein sitä rasittaa edellisen polven syytinkivelvoitteet ja seuraavan polven koulu yms. sosiaaliset suhteet, jolloin jo yhteiskunnallisten intressien kannalta asuinrakennuksen säilyttäminen velallisen hallinnassa olisi kokonaisvaltaisesti perusteltua. *Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund – SLC* katsoo, että konkurssilakiin olisi otettava vastaavat asunnon säilyttämistä koskevat säännökset kuin yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin sisältyy.

Anne Korpi-Filppula **LIITE**
Lausunnot konkurssilakiehdotuksen julkisselvityksestä
Tiivistelmä

Konkurssiasiamiehen toimisto 29.7.2002

Lukijalle

Oikeusministeriössä on valmistunut ehdotus konkurssilainsäädännön uudistamisesta. Uusi konkurssilaki korvaisi vuodelta 1868 olevan konkurssisäännön siihen tehtyine muutoksineen. Uusi laki olisi konkurssia koskeva laaja täytäntöönpanooikeudellinen yleislaki. Lakiehdotuksessa ehdotetaan uutuutena raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi julkisselvitystä, jossa konkurssi siirtyisi velkojien hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle. Konkurssilakiehdotuksesta on pyydetty lausuntoja eri tahoilta. Lausunnoissa on suhtauduttu poikkeuksetta myönteisesti ehdotettuun julkisselvitysinstituuttiin. Lausunnoista tiivistelmään on otettu julkisselvitystä koskevat kohdat.

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Sisäasiainministeriö uskoo, että julkisselvityksellä on huomattava ennalta ehkäisevä vaikutus väärinkäytösten esiintymiseen konkurssitilanteissa. Vähävaraisten konkurssipesien selvitystä tehostetaan entisestään konkurssipesien julkisselvitysmenettelyn avulla. Käytännön yhteistyön kautta on voitu todeta, että konkurssiasiamiehen toimiston teettämät erityistilintarkastukset ovat olleet tehokas tapa selvittää ja ennalta ehkäistä konkurssirikollisuutta konkurssipesissä, jotka aiemmin ovat jääneet käytännössä selvittämättä ja tutkimatta. Tarkastustoiminnan jatkuvuus nykyisellä tasolla onkin jatkossa turvattava julkisselvitysmenettelyn ohella.

Konkurssipesien julkisselvityksen avulla voidaan konkurssivelallisen toimintaa selvittää entistä laajemmin ja perusteellisemmin. Julkisselvitys mahdollistaa viranomaisten toimenpiteiden kohdistamisen liike-elämässä oleviin epäterveisiin ilmiöihin, esimerkiksi ”saattohoitoon”, julkisia velvoitteita säännönmukaisesti laiminlyövien vastuuhenkilöiden toimintaan sekä muutoinkin harmaan talouden torjuntaan. Julkiselvitykseen tulee varata riittävät resurssit, jotta kannatettava säännös toimisi myös käytännössä.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtiovarainministeriö pitää ehdotusta julkisselvityksestä harmaan talouden torjunnan kannalta periaatteessa kannatettavana. Julkisselvityksen vaikutukset valtiontalouteen on ehdotuksessa esitetty puutteellisesti ja niitä on jatkovalmistelussa tarkennettava. Perusteluissa todetaan, että julkisselvityksestä valtiolle aiheutuvien kustannusten määrää ei voi luotettavasti arvioida. Menojen suuruusluokka-arvio on kuitenkin mahdollista esittää käyttäen oletusarvoja, jotka esityksen perusteluis-

sa tulee esittää. Esityksessäkin todetaan, että vuonna 2000 raukesi 1029 konkurssia varojen puutteessa. Toisaalta on olemassa tutkimustietoa raukeavissa konkursseissa esiintyvistä epäselvyyksistä. Samoin on tilastotietoa konkurssiasiamiehen toimituttamista erityistilintarkastuksista. Valtiovarainministeriö toteaa, että valtioneuvoston 14.3.2002 hyväksymissä määrärahakehyksissä vuosille 2003-2006 ei ole varauduttu konkurssiasiamiehen resurssien lisäyksiin.

OPETUSMINISTERIÖ

Opetusministeriö pitää esitettyä julkisselvitystä perusteltuna erityisesti väärinkäytösepäilyjen selvittämisen vuoksi. Perusteltua on myös julkisselvityksen liittäminen konkurssiasiamiehen tehtäviin.

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖ

Kauppa- ja teollisuusministeriö pitää perusteltuina vähävaraisia konkursseja koskevia muutoksia, kuten raukeamiskynnyksen alentamista, vastattavaksi ottamisen nimenomaisia säännöksiä sekä erityisesti konkurssin jatkumista julkisselvityksellä konkurssiasiamiehen vastuulla.

TYÖMINISTERIÖ

Työministeriö kannattaa ehdotusta julkisselvityksestä. Julkisselvitystä ehdotetaan raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi, jolloin konkurssi siirtyy velkojien hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle. Tällä hetkellä suuri osa konkursseista raukeaa sen vuoksi, etteivät pesän varat riitä konkurssin jatkamiseen. Työministeriö pitää hyvänä, että konkurssin raukeamiselle saadaan vaihtoehto ja konkurssia voidaan jatkaa, jos siihen on erityistä syytä velallisen toimintaan kohdistuvien selvitystarpeiden vuoksi. On myös tärkeää, että konkursseihin liittyvät väärinkäytösepäilyt saadaan tutkittua nykyistä paremmin.

ELÄKETURVAKESKUS

Eläketurvakeskus pitää laajaa konkurssilainsäädännön uudistusta kokonaisuudessaan perusteltuna ja hyvänä.

KONKURSSIASIAMIES

Mietinnössä ehdotetaan konkurssiasiamiehelle uusia tehtäviä raukeavien konkurssipesien selvittämiseksi julkisselvitysmenettelyllä. Mietinnön pohjalta valmisteltavaan hallituksen esitykseen olisi sisällytettävä oikeusministeriön arvio konkurssiasiamiehen toimiston uusien tehtävien vaatimasta määrärahasta, jolla julkisselvitykseen liittyvät tehtävät voitaisiin riittävän tehokkaasti hoitaa.

Koska konkurssiasiamies maksaisi valtion varoista julkisselvittäjälle hänen palkkionsa ja kulunsa, tulisi konkurssilakiin ottaa säännös, jonka mukaan konkurssiasiamies hyväksyisi julkisselvittäjän lopputilityksen. Velalliselle ja velkojillekin tulisi säätää mahdollisuus moittia konkurssiasiamiehen hyväksymää julkisselvittäjän lopputilitystä. Konkurssiasiamiehen päätös lopputilityksen hyväksymisestä tulisi säädöstasolla rinnastaa velkojainkokouksen päätökseen.

KONKURSSIASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Neuvottelukunta pitää julkisselvitysmenettelyä tarpeellisena konkursseihin liittyvien selvittämistarpeiden vuoksi. Julkiselvityksellä on myös väärinkäytöksiä ennaltaehkäisevä vaikutus.

Ehdotuksessa ei vielä ole otettu kantaa julkisselvittäjän kustannuksiin. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että konkurssiasiamiehelle turvataan riittävät määrärahat ja henkilöresurssit julkiselvitysten läpiviemiseen tehokkaalla tavalla. Julkisselvittäjän työn tuloksena myös poliisitutkintaan voidaan olettaa saatettavan enemmän talousrikosasioita. Poliisien ja syyttäjän valmiuksista ja resursseista näissä asioissa tulee niin ikään huolehtia.

VALTIOKONTTORI

Valtiokonttori katsoo, että vanhan konkurssisäännön kumoaminen ja korvaaminen ehdotetulla uudella laajalla ja kattavalla yleislailla on tarkoituksenmukaista ja uudistusta kokonaisuudessaan voidaan pitää perusteltuna ja tervetulleena. Positiivisina seikkoina Valtiokonttori pitää erityisesti julkisselvityksen mahdollisuutta, sähköisen tiedonvälityksen ja velkojain etäkokousten käyttöä sekä luottolaitosten kuittausoikeuden rajoittamista tilinhaltijan konkurssitilanteessa.

Julkisselvitystä koskevat säännökset ovat tarpeellisia senkin vuoksi, että sitä voitaisiin käyttää tilanteissa, joissa konkurssihallinto on käytännössä toimintakyvytön velkojien ja pesänhoitajien erimielisyyksien johdosta tai väärinkäytöksistä on hallinnon osalta epäilyjä.

VEROHALLINTO

Verohallinto pitää yhteiskunnallisesti tärkeänä ja kannatettavana lakiehdotukseen sisällytettyä julkisselvitysmenettelyä. Julkisselvitys korjaa niitä ongelmia, joita on katsottu sisältyneen raukeaviin konkursseihin ja niihin liittyneisiin rikosepäilyihin. Julkisselvitys olisi konkurssin raukeamisen yksi vaihtoehto.

Konkurssiasiamiehen tehtäviä ja itsenäistä päätösvaltaa lisätään erityisesti uuteen julkisselvitysmenettelyyn liittyen. Verohallinnon näkökulmasta julkiselvitysmenettely vähentää osittain verovirastojen tarvetta ottaa kuluja vastattavakseen konkurssin raukeamistilanteissa, joten tältäkin osin ehdotusta on pidettävä positiivisena uudistuksena. Julkisselvitystä voitaisiin käyttää myös niissä vähävaraisissa pesissä, joiden osalta konkurssimenettelyn loppuunsaattaminen olisi järkevää verovelan kasvun pysäyttämiseksi. Julkisselvitysmenettelyn käyttöönotto edellyttää lisävoimavarojen suuntaamista konkurssiasiamiehen toimintaa, jotta menettely saavuttaisi sille ehdotuksessa asetetut tavoitteet.

FINNVERA OYJ

Finnvera pitää julkisselvitystä koskevaa menettelyä perusteltuna. Tällä tavoin saadaan selvitettyä, mitä on tapahtunut niissä yrityksissä, joiden konkurssi raukeaisi. Julkisselvitys ei ole pelkästään raukeamiseen liittyvä kysymys, joten tämä asia olisi ehdotetussa lakitekstissä jaettava kahteen lukuun. Konkurssiasiamiehen toimistoon on ohjattava riittävät taloudelliset resurssit tehtävän suorittamiseen.

HELSINGIN HOVIOIKEUS

Helsingin hovioikeus pitää lakiehdotusta julkisselvityksen osalta hyvin perusteltuna. Konkurssin raukeamisen rinnalle ehdotetaan menettelyä, jossa tuomioistuin voi konkurssiasiamiehen esityksestä päättää, että konkurssi jatkuu julkisselvityksenä.

Muutoksenhakua koskevassa säännöksessä voisi selvyyden vuoksi olla maininta siitä, että päätökseen, jolla konkurssi on määrätty raukeamaan, voisi hakea muutosta sellainen velkoja, joka on vaatinut konkurssin jatkamista. Muutoin mietinnöstä saa käsityksen, ettei muutoksenhaku olisi aina mahdollista konkurssin raukeamista koskevassa asiassa.

KOUVOLAN HOVIOIKEUS

Kouvolan hovioikeus pitää lakiehdotuksen mukaista julkiselvityksen käyttöönottoa perusteltuna. Tuomioistuin päättäisi konkurssin mahdollisesta raukeamisesta kansliakäsittelyssä asianosaisten kuulemisen jälkeen. Tavoitteena on vähentää sekä tuomioistuimen että asianosaisten työtä ja kuluja, mikä useimmissa tapauksissa toteutunee. Toisaalta asianosaisten kirjallisesta kuulemisesta aiheutuvan työn määrä saattaa olla joissakin tapauksissa huomattava. Järjestelmän toimivuus kuitenkin edellyttää, että konkurssiasiamiehellä on käytettävissään riittävät resurssit.

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS

Helsingin käräjäoikeus puoltaa julkisselvitysmenettelyn ottamista konkurssilakiin. On mahdollista, että menettely vähentää konkurssien määrää.

JYVÄSKYLÄN KÄRÄJÄOIKEUS

Jyväskylän käräjäoikeus kannattaa ehdotettuja säännöksiä konkurssin julkisselvityksestä. Konkurssiasiamiehen toiminnan alkamisen jälkeen on jo ollut havaittavissa, että vähävaraisten epäselvien konkurssipesien selvittely on jäntevöitynyt. Ehdotettu konkurssilakiuudistus edistää tätä suotuisaa kehitystä.

TAMPEREEN KÄRÄJÄOIKEUS

Tampereen käräjäoikeus kannattaa ehdotetunlaista julkisselvitystä ottaen huomioon raukeavien konkurssien suuri määrä.

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

Oulun käräjäoikeus pitää julkisselvitystä ja sovintoa koskevia ehdotuksia onnistuneina. Julkisselvityksen osalta esitetyt perustelut ovat vakuuttavia.

VANTAAN KÄRÄJÄOIKEUS

Vantaan käräjäoikeuden mukaan tuomioistuimen tehtävät lisääntyvät jonkin verran uuteen konkurssilakiin ehdotetun julkisselvitykseen siirtymisen myötä. Tuomioistuimen kuuluttamisvelvollisuuskin lisääntyy eri vaiheissa. Julkisselvitykseen

siirtymisellä konkurssin raukeamisen sijasta saattaa pitemmän päälle olla ennalta ehkäisevä vaikutus väärinkäyttöepäilyjen kannalta.

HELSINGIN KIHLAKUNNAN ULOSOTTOVIRASTO

Uuteen konkurssilakiin ehdotetaan julkisselvitysmenettelyä. Ehdotuksen mukaan julkisselvityksessä olevan konkurssipesän hallintoa hoitaa konkurssiasiamiehen määräämä, pesänhoitajan kelpoisuusehdot täyttävä henkilö (julkisselvittäjä). Julkisselvittäjänä voisivat toimia kyseisen konkurssipesän pesänhoitaja, asianajaja, konkurssiasiamiehen toimiston virkamies ja muukin henkilö. Helsingin ulosottovirasto ehdottaa, että pykälän perustelujen luetteloon lisättäisiin kihlakunnanvouti. Täytäntöönpanossa on tilanteita, jolloin kihlakunnanvoudin määrääminen suostumuksensa mukaisesti toimimaan julkisselvittäjänä on perusteltua ja tarkoituksenmukaista.

HELSINGIN YLIOPISTON OIKEUSTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Tiedekunta pitää julkisselvitysmahdollisuutta erittäin merkittävänä. Julkisselvitysmenettelyä voidaan pitää ehdotuksen ehkä huomattavimpana uudistuksena niin käytännössä kuin periaatteessakin. Siinä yhdistyy tarkoituksenmukaisella tavalla tarve kontrolloida vähävaraisia pesiä ja säästää valtion varoja turhilta selvitykseltä. Raukeavia konkursseja koskevassa keskustelussa on aiemmin ehkä pitäydytty liiaksi joko-tai-mallissa, eli pesät joko raukeaisivat kokonaan tai sitten kaikki konkurssit vietäisiin jossain muodossa loppuun valtion varoin. Kun ehdotettu julkiselvitys on harkinnanvarainen, voimavarat voidaan kohdistaa todellisen selvitystarpeen mukaan.

Samoin on tarkoituksenmukaista sallia konkurssin raukeaminen silloinkin, kun pesän varat riittäisivät konkurssikustannuksiin, mutta menettelystä ei kertyisi järkevän määräisiä jako-osuuksia. Omaisuus on tällöin tarkoituksenmukaisempaa jättää ulosotto-organisaation hoidettavaksi, joka muutoinkin käsittelee vastaavia omaisuusmassoja ja niihin kohdistuvia useiden velkojien vaatimuksia.

Julkisselvitys näyttää kuitenkin melko niukasti säännellyltä. On mahdollista, että selvityskäytännössä herää kysymyksiä, jotka olisi ainakin periaatteessa hyvä ratkaista lainsäädännöllä. Ongelmaherkkä kokonaisuus saattaa olla julkisselvittäjän päätösvalta asioissa, joissa eri velkojaryhmien intressit ovat vastakkain ja jotka tavallisesti kuuluvat velkojien keskinäiseen ratkaisuvaltaan. Tyypillisesti tällainen asetelma on vakuusvelkojien ja tavallisten velkojien välillä. Päätöksenteon muodot ja edellytykset ovat julkisselvityksessä olennaisesti toiset kuin tavanomaisessa konkurssissa. Problematiikka koskee erityisesti ehdotettuja uusia keinoja, joilla konkurssipesä voi puuttua panttivelkojan separatistiasemaan.

Tiedekunta katsoo kuitenkin, että julkisselvitysinstituution hyödyt ovat merkittävästi suurempia kuin siihen mahdollisesti liittyvät ongelmat, joihin voidaan tarvittaessa myös puuttua myöhemmällä lainsäädännöllä.

AKAVA ry

Akava tukee esitystä, sillä se vähentää taloudellisten väärinkäytösten mahdollisuutta ja lisää valvonnan tehokkuutta. Laki pyrkii vaikeuttamaan taloudellisia

konkursseihin liittyviä väärinkäytöksiä ja konkurssirikoksia tehneiden toimintamahdollisuuksia. Sen mukaisesti konkurssipesän raukeamistilanteessa, mikäli on aihetta epäillä väärinkäytöksiä, laissa esitetään julkiselvitystä, eli konkurssin jatkamista julkisin varoin.

HTM-TILINTARKASTAJAT ry

HTM-tilintarkastajat ry toteaa, että velallisen ja konkurssipesän tilintarkastus on eri asia kuin velalliseen tai konkurssipesään kohdistuva erityistarkastus, mikä esityksen mukaisesti voisi tapahtua myös julkisselvityksenä. Asianmukaisesti suoritettu tilintarkastus voisi osaltaan helpottaa näiden muiden tarkastusten suorittamista. Toisaalta jo ulkoinen kuva riippumattomuudesta edellyttää, että velallisen tai konkurssipesän tilintarkastajan ei tule toimia saman kohteen erityistarkastajana.

KAUPAN KESKUSLIITTO

Kaupan keskusliitto katsoo, että säädökset konkurssipesien julkisselvityksestä ovat erittäin kannatettavia. Tietoisuus siitä, että konkurssin yhteydessä tietyt asiat aina tutkitaan ja mahdolliset väärinkäytökset johtavat seuraamuksiin, on omiaan ehkäisemään epäasianmukaisia toimintoja ja taloudellisia väärinkäytöksiä.

KESKUSKAUPPAKAMARI, TEOLLISUUDEN JA TYÖNANTAJAIN KESKUSLIITTO

Keskuskauppakamarin ja Teollisuuden ja työnantajien keskusliiton mukaan ehdotus on erittäin kannatettava, koska se mahdollistaa väärinkäytösepäilyjen selvittämisen, vaikka pesä olisi varaton.

LUOTTOMIEHET – KREDITMÄNNEN r.y.

Luottomiehet ry:n mukaan julkisselvitys on tarpeellinen uudistus. Rahoituksen varmistaminen voi muodostua ongelmaksi. Kulujen vastattavaksi ottamisesta tulisi olla täsmällisempi määrittely. Kattavatko pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset vastapuolen kulut takaisinsaantijutussa, jota pesä ajaa?

POLIISI-, ULOSOTTO-, SYYTTÄJÄ- JA MAISTRAATTILAKIMIESTEN EDUNVALVONTAJÄRJESTÖ PUSH ry

Järjestön mukaan julkisselvitys menettelynä saattaisi olla sinänsä hyvä lisäkeino velallisen tai pesän toimien tutkimiseksi silloinkin, kun konkurssi raukeaisi muutoin varojen puutteessa. Tämänkaltainen selvitystarve saattaa usein olla ulosoton erikoisperinnän tiedossa. Saattaisi olla tilanteita, joissa julkisselvitys voisi olla tehtävissä kihlakunnanvoudinkin toimesta. Lakiehdotuksen sanamuoto ei tätä estänekään, mutta selvyyden vuoksi tästä voisi olla maininta perusteluissa, jotka nyt mainitsevat vain asianajajan ja konkurssiasiamiehen toimiston virkamiehen.

SUOMEN KIHLAKUNNANVOUDIT ry

Suomen kihlakunnanvoutien mukaan julkisselvitys menettelynä saattaisi olla sinänsä hyvä lisäkeino velallisen tai pesän toimien tutkimiseksi silloinkin, kun konkurssi raukeaisi muutoin varojen puutteessa. Tämänkaltainen selvitystarve usein

saattaa olla ulosoton erikoisperinnän tiedossa. Saattaisi olla tilanteita, joissa julkisselvitys voisi olla tehtävissä kihlakunnanvoudinkin toimesta. Lakiehdotuksen sanamuoto ei tätä estänekään, mutta selvyyden vuoksi tästä voisi olla maininta perusteluissa, jotka nyt mainitsevat vain asianajajan ja konkurssiasiamiehen toimiston virkamiehen.

SUOMEN PERIMISTOIMISTOJEN LIITTO r.y.

Perimistoimistojen liiton mukaan julkisselvitys on tarpeellinen uudistus, jolla voidaan siivilöidä raukeavista pesistä selvittämisen arvoiset. Rahoitus vain tulisi varmistaa. Kulujen vastattavaksi ottamisesta tulisi olla täsmällisempi määrittely. Kattavatko pesän selvityksestä ja hoidosta aiheutuvat muut kustannukset esimerkiksi vastapuolen kulut takaisinsaantijutussa, jota pesä ajaa?

SUOMEN YRITTÄJÄT ry.

Suomen Yrittäjät suhtautuu myönteisesti julkisselvityksen käyttöönottoa koskevaan ehdotukseen. Konkurssiasiamiehen vastuulla toimiva julkisselvitys kohdistuisi varojen puutteessa raukeaviin konkursseihin, joita on huomattava määrä kaikista konkursseista, ja jotka nyt ovat jääneet suurelta osalta tutkimatta. Menettelyssä selvitettäisiin velallisen konkurssia edeltävien toimien asianmukaisuutta ja konkurssiin johtaneita syitä. Julkisselvityksen toimivuus tulee riippumaan siihen suunnattavien julkisten varojen riittävyydestä. Kun julkisselvityksen tavoitteena on ehkäistä ennalta taloudellisia väärinkäytöksiä, on toivottavaa, että toimintaan osoitetaan tarpeellinen määrä varoja.

TEOSTO ry

Teosto kannattaa konkurssilakiuudistuksen keskeisiä esityksiä: konkurssimenettelyn julkisuuden lisäämistä ja mahdollisuutta julkisselvitykseen, jolla turvattaisiin yleiset selvitys- ja valvontaintressit.

TYÖELÄKEVAKUUTTAJAT TELA

Telan mukaan tuomioistuimen mahdollisuus päättää konkurssiasiamiehen esityksestä konkurssin jatkamisesta julkisselvityksenä on kannatettava esitys. Talousrikostutkinnalle säännös aiheuttaisi toimiakseen käytännössä lisähenkilöstöpaineita.

PROFESSORI ANTTI JOKELA, TURUN YLIOPISTO

Professori Jokelan mukaan merkittävä uudistus on raukeavien konkurssien vaihtoehdoksi ehdotettu julkisselvitys, jossa konkurssi siirtyy velkojien hallinnosta konkurssiasiamiehen määräämän julkisselvittäjän vastuulle. Valtio vastaisi tällöin selvityksen kustannuksesta siltä osin kuin pesän varat eivät siihen riitä. Ehdotetut säännökset julkisselvityksestä ovat tarpeen, koska nykyisin rauenneissa konkursseissa mahdolliset väärinkäytökset ja taloudelliset rikokset ovat voineet jäädä selvittämättä.

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK r.y.

MTK katsoo ehdotuksen tukevan nimenomaan pienempiä velkojia, jollaisia maa- ja metsätaloustuottajat pääsääntöisesti ovat. Menettelyyn liittyvä velkojan suostumuksen edellytys ja julkisselvityksen lisääntyvät käyttöalat sekä konkurssiasiamiehen toimivalta riittävät poistamaan ne epäilyt, joita menettelyn summaarisuuteen tai väärinkäytösmahdollisuuteen liittyy.

SVENSKA LANTBRUKSPRODUCENTERNAS CENTRALFÖRBUND – SLC

Det föreslagna nya förfarandet med offentlig utredning av konkurser är ägnat att minska oegentligheter i samband med konkurser.

Kravet på borgenärens samtycke i kombination med möjligheten till offentlig utredning samt konkursombudsmannen befogenheter motverkar effektivt de eventuella negativa följder en dylik ändring kan ha.